บทที่ 2

ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัยในประเทศไทย

ในบทนี้ ผู้เขียนแบ่งออกเป็น สองส่วนหลักด้วยกัน ส่วนแรกได้แก่บททั่วไปเกี่ยวกับประกันวินาศภัย อันเป็นการนำเสนอถึงความหมาย ประเภท หลักกฎหมายที่เกี่ยวข้อง และประโยชน์ ของธุรกิจประกันวินาศภัย อันเป็นลักษณะของสัญญาทางแพ่งที่มีกฎหมายกำหนดไว้โดยเฉพาะ ตลอดจนความแตกต่างระหว่างประกันวินาศภัยกับประกันชีวิต ทั้งนี้ก็เพราะวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ศึกษาเฉพาะความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประกันวินาศภัย หารวมถึงการประกันชีวิตไม่

ส่วนที่สอง เป็นเรื่องเกี่ยวกับการฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัยในประเทศไทย เพื่อนำเสนอถึงสภาพปัญหาการฉ้อโกงประกันวินาศภัยในปัจจุบันที่เกิดขึ้นจริง ว่ามีลักษณะการกระทำผิดในลักษณะใดบ้าง แต่เพื่อความเหมาะสมในการนำเสนอถึงตัวอย่างคดีที่มีหลากหลาย ผู้เขียนจึงจำแนกคดีเหล่านั้น ออกเป็นกลุ่มการฉ้อโกงประกันวินาศภัย สามประเภทด้วยกัน อันได้แก่ การฉ้อโกงภายใน การฉ้อโกงภายนอก และการฉ้อโกงโดยคนกลาง หลังจากนั้นก็จะนำเสนอถึงกฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับอาชญากรรมชนิดนี้โดยไม่คำนึงถึงว่ากฎหมายเหล่านี้จะระบุไว้ว่าเป็นความผิดฐานฉ้อโกงประกันวินาศภัยหรือไม่ อันได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 และสุดท้ายก็จะเป็นการนำเสนอถึงหน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของไทยอันเกี่ยวข้องกับกฎหมายข้างต้น ได้แก่ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย และกองบังคับการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี

2.1 บททั่วไปเกี่ยวกับประกันวินาศภัย

2.1.1 ความหมายและประเภทของประกันวินาศภัย

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 861 "อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคต ดังได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะ

ส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย" จากนิยามในมาตราดังกล่าวนี้เป็นการจำกัดความของสัญญาประกันภัย โดยได้แบ่งแยกอย่างชัดเจนระหว่างสัญญาประกันภัยสองประเภทคือ

1) สัญญาประกันภัยชนิดกำหนดจำนวนเงินแน่นอน

ได้แก่ สัญญาประกันภัย ที่ผู้รับประกันภัยจะจ่ายเงินเป็นจำนวนแน่นอนหากมีเหตุอย่างใดเกิดขึ้นในอนาคตตามที่ระบุไว้ในสัญญา ตัวอย่างเช่น สัญญาประกันชีวิตซึ่งการใช้จำนวนเงินย่อมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของบุคคลหนึ่ง [1] ก็จัดเป็นสัญญาประกันภัยชนิดกำหนดจำนวนเงินแน่นอนประเภทหนึ่ง เพราะความมรณะหรือความทรงชีพนั้นจัดเป็นเหตุอย่างอื่นในอนาคต และเมื่อเกิดเหตุอย่างนั้นตามที่ระบุไว้ในสัญญาก็จะใช้เงินที่กำหนดจำนวนไว้แน่นอน ดังนั้น เมื่อพิจารณาจากองค์ประกอบข้างต้นแล้ว สัญญาประกันภัยชนิดกำหนดจำนวนเงินแน่นอนย่อมมีได้มากกว่าสัญญาประกันชีวิตตามที่กฎหมายระบุไว้ กล่าวคือ ในส่วนของความเสียหายอันมิใช่ตัวเงิน หรือความเสียหายที่คิดเป็นราคาเงินไม่ได้นั้น น่าจะมีการประกันภัยโดยกำหนดจำนวนเงินอันแน่นอนไว้ได้ แต่ทั้งนี้ควรจำกัดเฉพาะความเสียหายต่อสิทธิอันมิใช่ทรัพย์สินเป็นต้นว่าความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย เสรีภาพ และชื่อเสียง ส่วนความเสียหายต่อสิทธิที่มีวัตถุเป็นทรัพย์สินนั้น ราคาทรัพย์ย่อมเป็นขอบเขตของความเสียหายอยู่แล้ว แม้จะมีความเสียหายทางจิตใจอยู่ด้วย ก็เป็นราคาทรัพย์สินที่เพิ่มขึ้นเพราะคุณค่าทางจิตใจในทรัพย์สินนั้นอยู่นั่นเอง ต้องเอาประกันภัยเป็นราคาทรัพย์สินอย่างวินาศภัยทั่วไป จะเอาประกันภัยนอกเหนือไปกว่านั้นไม่ได้ ส่วนกฎหมายที่จะบังคับใช้กับสัญญาประกันภัยชนิดกำหนดจำนวนเงินแน่นอนอื่นนอกเหนือจากสัญญาประกันชีวิตนั้น ท่านอาจารย์จิตติ ติงศภัทิย์เห็นว่า อาจถือตามข้อสัญญาที่คู่กรณีได้ตกลงกันไว้ภายใต้บังคับของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 150 และ 151 ถ้าไม่ตกลงกันไว้ก็อาจใช้บทบัญญัติใกล้เคียงในลักษณะประกันภัย เช่น บทบัญญัติในเรื่องประกันชีวิต อนุโลมเอาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 4 [2]

2) สัญญาประกันวินาศภัย

---

[1] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 889

[2] จิตติ ติงศภัทิย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 12 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2549), หน้า 140.

ท่านอาจารย์จิตติ ติงศภัทิย์ ได้ให้ความหมายประกันวินาศภัย คือ การประกันภัยเพื่อความเสียหายอันพึงประมาณเป็นเงินได้ ผู้เอาประกันภัยจะได้รับค่าสินไหมทดแทนในกรณีที่เกิดวินาศภัยขึ้นตามสัญญา ไม่เกินความเสียหายที่แท้จริง ภายในจำนวนเงินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ [3]

เมื่อพิจารณาจากมาตรา 861 ซึ่งเป็นบททั่วไปของประกันภัยประกอบกับความหมายของประกันวินาศภัยของท่านอาจารย์จิตติ ติงศภัทิย์แล้ว สามารถสรุปข้อสำคัญของประกันวินาศภัยได้ 3 ประการคือ

(ก) เป็นสัญญาที่ฝ่ายผู้รับประกันภัยจะใช้ค่าสินไหมทดแทนตามจำนวนวินาศภัยที่แท้จริง และไม่เกินจำนวนเงินเอาประกันภัย

(ข) เงื่อนไขแห่งการใช้ค่าสินไหมทดแทนคือ มีเหตุการณ์เกิดขึ้นในอนาคตอันเป็นวินาศภัยอันได้ระบุไว้ในสัญญา

(ค) บุคคลอีกฝ่ายหนึ่งตกลงจะส่งเงินที่เรียกว่าเบี้ยประกันภัย

คำว่า "วินาศภัย" ดังที่ได้ปรากฏดังมาตรา 861 นั้น มาตรา 869 ได้อธิบายไว้ว่า "อันว่า วินาศภัยในหมวดนี้ท่านหมายรวมเอาความเสียหายอย่างใดๆ บรรดาซึ่งจะพึงประมาณเป็นเงินได้" ที่ว่าประมาณเป็นเงินได้นั้น คือ ต้องมีความเสียหายเป็นราคาเงินจริงๆ เช่น ถูกรถยนต์ชนบาดเจ็บ ค่ายา ค่ารักษาพยาบาล ค่าขาดประโยชน์เพราะทำงานไม่ได้ เป็นความเสียหายเป็นราคาเงิน ส่วนความเจ็บปวดที่ได้รับไม่ใช่ความเสียหายที่คำนวณเป็นเงินได้ ถึงแม้อาจมีการชดใช้ในส่วนนี้เป็นเงินได้ ก็ไม่อยู่ในความหมายของวินาศภัยตามมาตรานี้ และเมื่อพิจารณาถึงพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 มาตรา 4 ที่ให้นิยามคำว่าวินาศภัยไว้ดังนี้ "วินาศภัย หมายความว่า ความเสียหายใดๆ บรรดาที่จะพึงประมาณเป็นเงินได้ และหมายความรวมถึงความสูญเสียในสิทธิผลประโยชน์ หรือรายได้ด้วย" จะเห็นได้ว่า การสูญเสียในสิทธิผลประโยชน์ หรือรายได้นั้น สิ่งเหล่านี้กฎหมายก็ถือเป็นความเสียหายอย่างหนึ่งอยู่แล้ว [4]

สำหรับจำนวนเงินค่าสินไหมทดแทนดังที่ได้ปรากฏในมาตรา 861 นั้น มาตรา 877 ก็ได้อธิบายไว้ว่า คือหนี้ที่ทางฝ่ายผู้รับประกันภัยจะต้องชดใช้เมื่อเกิดวินาศภัยขึ้นตามสัญญา ค่าสินไหมทดแทนได้แก่

---

[3] เรื่องเดียวกัน, หน้า 80.

[4] เรื่องเดียวกัน, หน้า 11.

(ก) เพื่อจำนวนวินาศภัยอันแท้จริง

(ข) เพื่อความบุบสลายอันเกิดแก่ทรัพย์สินซึ่งได้เอาประกันภัยไว้ เพราะได้จัดการตามสมควรเพื่อป้องปัดความวินาศภัย และ

(ค) เพื่อบรรดาค่าใช้จ่ายอันสมควร ซึ่งได้เสียไปเพื่อรักษาทรัพย์สินซึ่งเอาประกันไว้ไม่ให้วินาศ

ในส่วนของสัญญาประกันวินาศภัยซึ่งมีบัญญัติไว้ในหมวด 2 นั้น กฎหมายยังได้แบ่งย่อยประเภทของสัญญาประกันวินาศภัยด้วยอีก 3 ประเภทได้แก่

(ก) ประกันภัยในการรับขน ซึ่งอยู่ในหมวด 2 ส่วนที่ 2 ตั้งแต่มาตรา 883 ถึงมาตรา 886

(ข) ประกันภัยค้ำจุน อยู่ในหมวด 2 ส่วนที่ 3 ตั้งแต่มาตรา 887 ถึงมาตรา 888

(ค) ประกันภัยทางทะเล ซึ่งอยู่ในหมวด 1 มาตรา 868

ในส่วนของประกันภัยทางทะเล มาตรา 868 บัญญัติว่า "อันสัญญาประกันภัยทางทะเล ท่านให้บังคับตามบทบัญญัติแห่งกฎหมายทะเล" ซึ่งหมายความว่า บทบัญญัติว่าด้วยประกันภัยในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์จะไม่ใช้บังคับแก่สัญญาประกันภัยทางทะเล ทั้งๆที่ความจริงการประกันภัยทางทะเลก็เป็นประกันวินาศภัยอย่างหนึ่ง แต่เนื่องจากประเทศไทยยังไม่มีการประกันภัยทางทะเลมากนัก และเท่าที่ทำกันอยู่ก็เป็นเรื่องของพ่อค้าที่ติดต่อค้าขายกับต่างประเทศ ยังไม่มีความจำเป็นที่จะต้องบัญญัติเรื่องนี้ไว้โดยเฉพาะ มาตรา 868 จึงโยงให้ไปบังคับตามกฎหมายทะเล ซึ่งประเทศไทยก็หามีบทบัญญัติแห่งกฎหมายทะเลไม่ ผลก็คือเราต้องไปนำเอากฎหมายต่างประเทศเกี่ยวกับเรื่องนี้ โดยนำกฎหมายว่าด้วยประกันภัยทางทะเลของอังกฤษเป็นกฎหมายทั่วไปเพื่อวินิจฉัยเทียบเคียงอันได้แก่ Marine Insurance Act 1906 ของอังกฤษและคำพิพากษาของศาลอังกฤษมาเป็นหลักในการวินิจฉัย [5]

---

[5] ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2546) หน้า 23.

ในประเด็นของประกันภัยอุบัติเหตุส่วนบุคคล (Personal Accident Insurance) ซึ่งเป็นประกันภัยอีกชนิดหนึ่งที่คุ้มครองการบาดเจ็บ สูญเสียอวัยวะหรือเสียชีวิตหากเกิดอุบัติเหตุ จะจัดว่าเป็นประกันชีวิตหรือประกันวินาศภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์นั้น แยกพิจารณาได้ดังนี้

1) ในส่วนที่เกี่ยวกับการเสี่ยงภัยถึงชีวิต กล่าวคือ ถ้าบุคคลที่เป็นผู้ถูกเอาประกันภัยถึงตายย่อมจัดเป็นสัญญาประกันชีวิตอย่างหนึ่ง เพราะถือได้ว่าความมรณะของบุคคลนั้นเป็นเงื่อนไขแห่งการใช้เงินจำนวนหนึ่งตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 889 ซึ่งเรียกเอาได้ตามจำนวนในสัญญาโดยไม่ต้องพิสูจน์ความเสียหายที่แท้จริง

2) ในส่วนของสัญญาประกันภัยอุบัติเหตุส่วนบุคคลที่ไม่ถึงตายนั้น ถ้ามีความเสียหายที่สามารถคำนวณเป็นเงินได้ เช่น ค่ารักษาพยาบาล ย่อมจัดเป็นประกันวินาศภัยอย่างหนึ่งที่เป็นสัญญาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่แท้จริงกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น [6]

3) ในส่วนของการใช้เงินจำนวนที่แน่นอนหากมีการสูญเสียอวัยวะของผู้ถูกเอาประกันภัยนั้น มีนักวิชาการหลายท่านให้ความเห็นว่า ถ้าเป็นความเสียหายที่ไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ เช่น อวัยวะต่างๆในร่างกายนั้น เมื่อพิจารณาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 861 แล้วจะเห็นได้ว่าบัญญัติถึงการประกันภัยใน "เหตุอย่างอื่นในอนาคตดังระบุไว้ในสัญญา" มิได้มีบทบัญญัติมาตราใดที่แสดงว่าเหตุอย่างอื่นนี้มีได้เฉพาะแต่ประกันชีวิต จึงน่าจะถือว่าการประกันอุบัติเหตุที่มีข้อตกลงจะใช้เงินจำนวนที่แน่นอนหากมีการสูญเสียอวัยวะนั้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของสัญญาประกันภัยชนิดกำหนดจำนวนเงินแน่นอนเท่านั้น ฉะนั้นนอกจากประกันชีวิตแล้ว ก็อาจมีการประกันภัยอย่างอื่นในลักษณะเดียวกันได้ ความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย เสรีภาพ และชื่อเสียงซึ่งไม่อาจคำนวณเป็นเงินได้ จึงน่าจะมีการประกันโดยกำหนดจำนวนเงินแน่นอนไว้ได้ [7] เมื่อถือได้ว่าสัญญาประกันอุบัติเหตุต่อร่างกายควรเป็นสัญญาประกันภัยชนิดกำหนดจำนวนเงินแน่นอน ไม่ใช่ประกันชีวิตแล้ว ก็มีปัญหาว่าจะเอากฎหมายใดปรับแก่สัญญานี้ เพราะประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์บัญญัติเฉพาะประกันชีวิตเท่านั้น ข้อนี้ก็อาจถือตามข้อสัญญาที่คู่กรณีตกลงกันไว้ภายใต้บังคับของประมวล

---

[6] จิตติ ติงศภัทิย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, หน้า 139.

[7] ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, หน้า 23.

กฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 150 และ 151 ถ้าไม่ตกลงกันไว้ก็อาจใช้บทบัญญัติใกล้เคียงในลักษณะประกันภัย เช่นบทบัญญัติในเรื่องประกันชีวิตอนุโลมเอาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 4 เป็นต้น [8]

2.1.2 ลักษณะเฉพาะของสัญญาประกันวินาศภัย

สัญญาประกันภัยทุกประเภท นอกจากจะเป็นเอกเทศสัญญาลักษณะหนึ่งซึ่งจะต้องปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และวิธีการในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เป็นพิเศษแล้ว สัญญาประกันภัยยังมีลักษณะพิเศษอีก 5 ประการคือ [9]

1) เป็นสัญญาต่างตอบแทน

สัญญาประกันภัย จัดว่าเป็นสัญญาต่างตอบแทนอย่างหนึ่งโดยเมื่อคำสนองของผู้รับประกันภัยต้องตรงกับคำเสนอของผู้เสนอเอาประกันภัยสัญญาประกันภัยย่อมเกิดขึ้น ซึ่งจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา861 ได้กำหนดนิยามของสัญญาประกันภัยว่า "อันว่าสัญญาประกันภัยนั้น คือสัญญาซึ่งบุคคลคนหนึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ในกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น หรือในเหตุอย่างอื่นในอนาคต ดังได้ระบุไว้ในสัญญา และในการนี้ บุคคลอีกคนหนึ่งตกลงจะส่งเงินซึ่งเรียกว่า เบี้ยประกันภัย" จากนิยามดังกล่าวได้เป็นการกำหนดลักษณะของหนี้ของคู่สัญญาทั้งสองฝ่าย กล่าวคือ หนี้ฝ่ายผู้เอาประกันภัยก็ได้แก่เบี้ยประกันภัย ส่วนหนี้ของฝ่ายผู้รับประกันภัยได้แก่ค่าสินไหมทดแทนหากมีวินาศภัยเกิดขึ้น

จากนิยามของสัญญาประกันภัยดังกล่าวแสดงให้เห็นว่าสัญญาประกันภัยเป็นสัญญาต่างตอบแทนอย่างหนึ่ง ซึ่งต้องอยู่ภายใต้บทบัญญัติของประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 369 ซึ่งบัญญัติว่า "ในสัญญาต่างตอบแทนนั้น คู่สัญญาฝ่ายหนึ่งจะไม่ยอมชำระหนี้จนกว่าอีกฝ่ายหนึ่งจะชำระหนี้ หรือขอปฏิบัติการชำระหนี้ก็ได้ แต่ความข้อนี้ท่านมิให้ใช้บังคับถ้าหนี้ของคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งยังไม่ถึงกำหนด" เมื่อสัญญาประกันภัยอยู่ภายใต้บทบัญญัติดังกล่าว

---

[8] จิตติ ติงศภัทิย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, หน้า 140.

[9] ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, หน้า 38.

หมายความว่า หนี้ทางฝ่ายผู้เอาประกันภัยได้แก่เบี้ยประกันภัยนั้นเกิดขึ้นทันที ผู้เอาประกันภัยไม่ยอมส่งเบี้ยประกันภัยโดยอ้างว่าผู้รับประกันภัยไม่จ่ายค่าสินไหมทดแทนไม่ได้ เนื่องจากหนี้ทางฝ่ายผู้รับประกันภัยเป็นหนี้ที่มีเงื่อนไขและมีลักษณะไม่แน่นอนอยู่ในตัว ตราบใดที่ยังไม่เกิดวินาศภัยหนี้ของผู้รับประกันภัยก็ยังไม่เกิด และมาตรา 372 ที่วางหลักว่าถ้าหนี้ของฝ่ายหนึ่งตกเป็นพ้นวิสัยเพราะพฤติการณ์ที่โทษฝ่ายนั้นไม่ได้ หนี้ของอีกฝ่ายหนึ่งก็เป็นอันพับไปด้วย

2) เป็นสัญญาที่มีผลบังคับไม่แน่นอน

จะเห็นได้ชัดว่าในด้านผู้เอาประกันภัยซึ่งได้ชำระเบี้ยประกันภัยไปแล้วนั้น ก็ไม่เป็นที่แน่นอนว่าการเสียเบี้ยประกันภัยจะได้ผลตอบแทนเป็นค่าสินไหมทดแทนคืนมาเสมอไป กล่าวคือ ถ้าไม่มีวินาศภัยหรือเหตุอย่างอื่นตามที่ตกลงกันไว้ หนี้ทางฝ่ายผู้รับประกันภัยย่อมไม่เกิดขึ้น ทำนองกลับกัน ทางฝ่ายผู้รับประกันภัยแม้ว่าจะได้รับเงินค่าเบี้ยประกันภัยทันทีที่สัญญาเกิด แต่ก็ไม่สามารถนำเงินค่าเบี้ยประกันภัยที่ได้ไปใช้ประโยชน์ได้อย่างสมบูรณ์ เนื่องจากจะต้องเตรียมพร้อมเสมอในการจ่ายค่าสินไหมทดแทนในกรณีเกิดวินาศภัยขึ้น จึงเท่ากับว่าสัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่มีผลบังคับไม่แน่นอน

3) เป็นสัญญาที่ต้องการความซื่อสัตย์อย่างยิ่ง

ในสัญญาทั่วไปนั้นแม้กฎหมายจะบัญญัติว่าต้องกระทำการด้วยความสุจริต [10] แต่คู่สัญญาแต่ละฝ่ายก็ไม่มีหน้าที่จะต้องเปิดเผยถึงข้อได้เปรียบเสียเปรียบให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ เว้นแต่จะเป็นกรณีที่คู่สัญญานิ่งเสีย ไม่ไขข้อความจริงหรือคุณสมบัติอันใดอันหนึ่งซึ่งคู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งไม่รู้ก็ถือเป็นกลฉ้อฉลได้ เป็นเหตุให้สัญญาตกเป็นโมฆียะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 162 แต่อย่างไรก็ดี สัญญาจะตกเป็นโมฆียะก็ต่อเมื่อปรากฏชัดว่าการนิ่งเฉยนั้นถึงขนาดที่ถ้ามิได้นิ่ง คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งจะไม่ยอมทำสัญญาด้วย

ส่วนสัญญาประกันภัยนั้น ต้องการความซื่อสัตย์ยิ่งกว่า โดยเพียงแต่นิ่งเสียไม่เปิดเผยความจริงซึ่งอาจทำให้ผู้รับประกันภัยเรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้น หรือไม่ยอมทำสัญญาหรือ

---

[10] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 "ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต"

เพียงแต่แถลงเท็จเท่านั้นก็ทำให้สัญญาตกเป็นโมฆียะตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 865 ได้ การที่กฎหมายกำหนดให้สัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่ต้องสุจริตต่อกันอย่างยิ่งนี้ เพราะความรู้ถึงข้อความจริงต่างๆที่ควรคำนึงในการตัดสินใจว่าจะตกลงทำสัญญาหรือไม่นั้นปกติแล้วเป็นพฤติการณ์ที่ผู้เอาประกันภัยมีโอกาสรู้ได้โดยฝ่ายเดียว ผู้รับประกันภัยเกือบไม่มีโอกาสจะรู้พฤติการณ์เหล่านั้นได้เลย นอกจากจะทราบจากตัวผู้เอาประกันภัยเอง ฉะนั้นเพื่อให้คู่กรณีอยู่ในฐานะที่จะทำความตกลงกันได้ในลักษณะที่เป็นธรรม กฎหมายจึงบัญญัติให้ฝ่ายผู้เอาประกันภัยซึ่งเป็นฝ่ายที่มีความรู้เหตุการณ์ดีอยู่นั้นต้องเปิดเผยพฤติการณ์เหล่านั้นให้ผู้รับประกันภัยทราบเพื่อได้วิเคราะห์ว่าตนควรเข้ารับเสี่ยงภัยนั้นแทนผู้เอาประกันภัยหรือไม่เพียงใด และควรเรียกเบี้ยประกันภัยตอบแทนสักเท่าใด

4) เป็นสัญญาที่ต้องมีหลักฐานเป็นหนังสือ

ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 867 บัญญัติว่า "อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้ามิได้มีหลักฐานเป็นหนังสืออย่างใดอย่างหนึ่งลงลายมือชื่อของตัวแทนฝ่ายนั้นเป็นสำคัญท่านว่าจะฟ้องร้องบังคับคดีหาได้ไม่" หมายความว่าแม้จะตกลงกันด้วยปากเปล่าสัญญาก็เกิดได้ เพียงแต่กฎหมายบังคับว่ากรณีจะฟ้องร้องบังคับคดีนั้น หากไม่มีหลักฐานเป็นหนังสือลงลายมือชื่อฝ่ายที่ต้องรับผิดเป็นสำคัญก็ไม่สามารถฟ้องร้องบังคับคดีได้ และในการที่ผู้รับประกันภัยมีหน้าที่ต้องส่งมอบกรมธรรม์ให้แก่ผู้เอาประกันภัยนั้น [11] กรมธรรม์ก็ถือเป็นหลักฐานเพียงพอในการฟ้องร้องให้ผู้รับประกันภัยต้องรับผิดตามสัญญาแล้วเนื่องจากกรมธรรม์ต้องลงรายมือชื่อผู้รับประกันภัย แต่กรมธรรม์หาเป็นหลักฐานให้ผู้เอาประกันภัยต้องรับผิดตามสัญญาไม่ เนื่องจากไม่ได้ลงรายมือชื่อของผู้เอาประกันภัย

5) เป็นสัญญาที่ทางราชการควบคุม

ธุรกิจประกันวินาศภัยนั้นถูกควบคุมโดยราชการเนื่องจากเป็นธุรกิจที่มีผลกระทบต่อประชาชนโดยเป็นหลักประกันความมั่นคงให้แก่ชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน อีกทั้งในทางปฏิบัติผู้ร่างสัญญาประกันภัยก็ได้แก่ผู้รับประกันภัยซึ่งมีอำนาจต่อรองเหนือกว่าและเตรียมสัญญาดังกล่าวไว้ล่วงหน้าแล้ว ผู้เสนอเอาประกันภัยไม่มีโอกาสได้ต่อรองเนื้อหาของสัญญา ทำให้เกิด

---

[11] ประมวลกฎหมายแพ่งมาตรา 867 วรรค 2 "...ให้ส่งมอบกรมธรรม์ประกันภัยอันมีเนื้อความต้องตามสัญญานั้นแก่ผู้เอาประกันภัยฉบับหนึ่ง..."

การเอารัดเอาเปรียบโดยผู้รับประกันภัยได้โดยง่าย ด้วยเหตุนี้ทางภาครัฐจึงได้มีการควบคุมสัญญาประกันภัยเห็นได้ชัดเจนในพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 ซึ่งควบคุมตั้งแต่การจดทะเบียนเป็นผู้รับประกันภัยตลอดไปถึงรูปแบบของกรมธรรม์ และเนื้อหาของเงื่อนไขสัญญาต่างๆ

2.1.3 ความแตกต่างระหว่างประกันชีวิตกับประกันวินาศภัย

แม้จะถือว่าประกันวินาศภัยและประกันชีวิตจะเป็นการประกันภัยประเภทหนึ่ง แต่เนื่องจากสัญญาประกันวินาศภัย กับ สัญญาประกันชีวิตมีหลักสาระสำคัญที่แตกต่างกันหลายประการดังจะเห็นได้จากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 20 ว่าด้วยเรื่องประกันภัย ที่ได้แบ่งประกันวินาศภัยไว้ในหมวดที่ 2 แยกต่างหากจากประกันชีวิตที่จัดอยู่ในหมวดที่ 3 อีกทั้งได้มีการออกพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 แยกกันอย่างชัดเจนกับพระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 จึงขอสรุปข้อแตกต่างที่สำคัญของการประกันวินาศภัยกับประกันชีวิตดังนี้

1) สัญญาประกันวินาศภัยนั้นผู้รับประกันภัยจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนจำนวนไม่แน่นอน ขึ้นอยู่กับกรณีวินาศภัยหากมีขึ้นแต่จะไม่เกินความเสียหายที่แท้จริงและไม่เกินจำนวนตามที่ได้ตกลงไว้ (Contract of Indemnity) ปรากฏดังประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 877 ส่วนประกันชีวิตเป็นสัญญาใช้เงินที่กำหนดไว้เป็นจำนวนแน่นอนให้แก่ผู้เอาประกันชีวิต ผู้รับประโยชน์ หรือทายาทแล้วแต่กรณีตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 895

2) สัญญาประกันวินาศภัยนั้น กรณีบุคคลภายนอกมาทำความเสียหายให้แก่ทรัพย์สินที่เอาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยมีสิทธิเลือกที่จะเรียกร้องค่าเสียหายตามมูลละเมิดแก่ผู้ก่อความเสียหายหรือเลือกที่จะเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากผู้รับประกันภัยตามสัญญาประกันภัยอย่างใดอย่างหนึ่งเท่านั้น และหากผู้รับประกันวินาศภัยได้ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไปแล้วย่อมรับช่วงสิทธิตามกฎหมายไล่เบี้ยเอากับผู้ก่อความเสียหายได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 880 ส่วนสัญญาประกันชีวิตนั้นทายาทของผู้เอาประกันชีวิตนอกจากจะสามารถเรียกร้องเงินตามสัญญาประกันชีวิตแล้ว ยังสามารถเรียกร้องค่าทดแทนจากผู้ทำให้ผู้เอาประกันชีวิตตายโดยผิดกฎหมายได้อีกด้วย ส่วนผู้รับประกันชีวิตที่ได้จ่ายเงินตามสัญญาประกันชีวิตไปแล้วไม่สามารถรับช่วงสิทธิไปไล่เบี้ยเอากับบุคคลภายนอกผู้ทำให้ผู้เอาประกันชีวิตตายโดยผิดกฎหมายได้

3) สัญญาประกันวินาศภัยไม่มีลักษณะเป็นการออมทรัพย์ดังเช่นสัญญาประกันชีวิต กล่าวคือ ตามปกติในสัญญาประกันวินาศภัยเมื่อไม่เกิดวินาศภัยตลอดอายุสัญญาผู้รับประกันก็ไม่ต้องคืนเบี้ยประกันภัย เว้นแต่กรณีตามมาตรา 872 [12] ในทางตรงกันข้าม สัญญาประกันชีวิตเป็นการออมทรัพย์ชนิดหนึ่ง กล่าวคือ หากผู้เอาประกันชีวิตมีชีวิตอยู่จนครบสัญญาหรือหากตาย ผู้รับประกันต้องใช้จำนวนเงินตามที่กำหนดไว้ในสัญญา หรือแม้แต่กรณีผู้เอาประกันภัยที่จ่ายเบี้ยมาแล้วไม่ต่ำกว่าสามปีได้บอกเลิกสัญญาประกันชีวิตโดยการไม่ส่งเบี้ยประกันในงวดต่อไป ผู้เอาประกันชีวิตก็ชอบที่จะได้รับเงินค่าเวนคืนกรมธรรม์หรือรับกรมธรรม์ใช้เงินสำเร็จจากผู้รับประกันชีวิตตามมาตรา 894

4) ในเรื่องของข้อยกเว้นความรับผิดตามสัญญาประกันภัยนั้น ในสัญญาประกันวินาศภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 879 ได้ระบุข้อยกเว้นความรับตามกฎหมายของผู้รับประกันไว้สามข้อ ได้แก่ วินาศภัยอันเกิดจากการกระทำโดยทุจริตหรือประมาทเลินเล่ออย่างร้ายแรง และวินาศภัยอันเกิดจากผลโดยตรงมาแต่ความไม่สมประกอบในเนื้อแห่งวัตถุที่เอาประกันภัย แต่สัญญาประกันชีวิตนั้น กฎหมายได้กำหนดข้อยกเว้นความรับผิดตามสัญญาประกันชีวิตไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 895 ได้แก่ ผู้เอาประกันชีวิตกระทำอัตตะวินิบาตกรรมภายในกำหนด 1 ปีนับจากวันทำสัญญา หรือ ผู้เอาประกันชีวิตถูกผู้รับประโยชน์ฆ่าตายโดยเจตนา

5) สัญญาประกันภัยทุกชนิด ผู้เอาประกันภัยต้องมีส่วนได้เสียในเหตุที่เอาประกันภัยไว้ตามมาตรา 863 แต่เนื่องจากสัญญาประกันวินาศภัยต้องใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่แท้จริงในเวลาที่เกิดภัย ผู้เอาประกันภัยจึงต้องมีส่วนได้เสียจนกระทั่งถึงเวลาเกิดภัย โดยเฉพาะอย่างยิ่งในกรณีที่ผู้เอาประกันภัยเป็นผู้รับประโยชน์ เพราะถ้าไม่มีส่วนได้เสียในเวลาเกิดภัยความเสียหายก็ไม่มี ค่าทดแทนก็จะมีไม่ได้ตามไปด้วย แต่สัญญาประกันชีวิตนั้นแม้ส่วนได้เสียจะหมดไประหว่างอายุสัญญาก็ไม่ทำให้สิทธิของผู้รับประโยชน์ที่จะได้รับเงินตามสัญญาระงับไป [13]

---

[12] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 872 "ก่อนเริ่มเสี่ยงภัย ผู้เอาประกันภัยจะบอกเลิกสัญญาเสียก็ได้ แต่ผู้รับประกันภัยชอบที่จะได้เบี้ยประกันภัยกึ่งจำนวน" หมายความว่า ผู้เอาประกันภัยชอบที่จะได้รับเงินค่าเบี้ยประกันภัยคืนกึ่งหนึ่งเหมือนกัน

[13] จิตติ ติงศภัทิย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, หน้า 156..

6) อายุความในสัญญาประกันวินาศภัยนั้น การเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนมีกำหนดภายใน 2 ปีนับแต่วันวินาศภัย รวมถึงการเรียกร้องให้ใช้หรือคืนเบี้ยประกันภัยก็มีกำหนดภายใน 2 ปีนับแต่วันเกิดสิทธิการเรียกร้องดังกล่าวตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 882 ส่วนอายุความในประกันชีวิตนั้นมีกำหนด 10 ปี นับแต่วันเกิดสิทธิเรียกร้องตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 193/30

2.1.4 หลักกฎหมายที่สำคัญและเกี่ยวข้องกับการประกันวินาศภัย

1) หลักการมีส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้

คำว่า "ส่วนได้เสีย" นั้นเป็นคำกว้างและเคลือบคลุม กฎหมายได้ใช้ในความหมายต่างๆ แล้วแต่กรณี เช่น ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 48 มาตรา 50 มาตรา 56 มาตรา 61 และมาตรา 172 เป็นต้น ซึ่งบทบัญญัติเหล่านี้ก็ใช้คำว่าส่วนได้เสียเช่นเดียวกัน แต่มิใช่ในเรื่องประกันภัย คำว่าส่วนได้เสียอันเกี่ยวข้องกับประกันภัยนั้นปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 863 "อันสัญญาประกันภัยนั้น ถ้าผู้เอาประกันภัยมิได้มีส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัยไว้นั้นไซร้ ท่านว่าย่อมไม่ผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างหนึ่งอย่างใด" เมื่อพิจารณาจากคำว่าส่วนได้เสียตามบทบัญญัติดังกล่าวแล้ว เพื่อเป็นการใช้คำที่สื่อความหมายได้เฉพาะเรื่อง จึงสมควรเรียกส่วนได้เสียในเรื่องประกันภัยว่า "ส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัย" ซึ่งคำนี้สามารถใช้ได้กับทั้งประกันวินาศภัยและประกันชีวิต

เนื่องจากกฎหมายไทยมิได้ให้ความหมายของคำว่าส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันวินาศภัยมีเพียงแต่กล่าวถึงผลของการไม่มีส่วนได้เสียในสัญญาประกันภัยเท่านั้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 863 ดังนั้นจึงต้องอาศัยนิยามจากความเห็นนักวิชาการและหลักกฎหมายของต่างประเทศดังต่อไปนี้

ส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันวินาศภัย คือ ผลประโยชน์ทางการเศรษฐกิจใดๆ ที่อยู่บนพื้นฐานแห่งสิทธิตามกฎหมายที่สงวนไว้สำหรับตัวทรัพย์สินนั้น โดยที่เมื่อเกิดความเสียหายขึ้น ส่วนได้เสียของบุคคลนั้นจะต้องคงมีอยู่ ณ เวลาแห่งความเสียหาย [14]

Lord Blackburn ผู้พิพากษาผู้มีชื่อของอังกฤษได้ ได้วิเคราะห์ศัพท์ คำว่า ส่วนได้เสีย หมายความถึงว่า ถ้ามีเหตุการณ์เกิดขึ้น คู่กรณีฝ่ายหนึ่งจะได้ประโยชน์ แต่ถ้าไม่มีเหตุการณ์นั้นเกิดขึ้น คู่กรณีฝ่ายนั้นได้รับความเสียหาย [15]

ศาสตราจารย์ไชยยศ เหมะรัชตะ ได้อธิบายไว้ว่า ส่วนได้เสียในเหตุที่ประกันภัย สำหรับกรณีประกันวินาศภัย หมายถึงความสัมพันธ์ที่ผู้เอาประกันวินาศภัยมีอยู่ต่อทรัพย์สินที่เอาประกันภัยไว้ ซึ่งถ้ามีวินาศภัยเกิดขึ้นแก่ทรัพย์สินนั้น ย่อมจะมีผลกระทบกระเทือนเสียหายถึงผู้เอาประกันวินาศภัยด้วย [16]

ในเรื่องลักษณะของส่วนได้เสียอย่างไรจึงจะเป็นส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันวินาศภัยได้นั้น เมื่อพิจารณาจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 869 บัญญัติว่า "อันคำว่า วินาศภัย ในหมวดนี้ ท่านหมายรวมเอาความเสียหายอย่างใด ๆ บรรดาซึ่งจะพึงประมาณเป็นเงินได้" และพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 4 บัญญัติว่า "วินาศภัย หมายความว่า ความเสียหายอย่างใด ๆ บรรดาที่จะพึงประมาณเป็นเงินได้" ประกอบกันแล้ว สามารถวิเคราะห์ได้ว่า ส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันวินาศภัยได้ประกอบด้วยลักษณะสำคัญสองประการ คือ

ก) ผู้ที่จะเอาประกันวินาศภัยได้นั้นต้องมีความสัมพันธ์ในฐานะเป็นผู้มีสิทธิตามกฎหมายเกี่ยวกับตัววัตถุที่เอาประกันภัยนั้น ณ เวลาที่เกิดวินาศภัย กล่าวคือ ไม่ว่าจะเป็นเจ้าของทรัพย์สิน ผู้ครอบครอง ผู้ได้ภารจำยอม ผู้ได้รับสิทธิอาศัย ผู้ทรงสิทธิเหนือพื้นดิน ผู้ทรงสิทธิเก็บกิน ผู้รับประโยชน์ของภาระติดพัน ผู้เช่า ผู้เช่าซื้อ ผู้ยืม ผู้รับฝากทรัพย์ ผู้รับ

---

[14] Robert I. Mehr and Emerson cammack, Principles of Insurance, 7th ed.(Illinois : Richard D. Irwin, INC., 1980), p.92.

[15] ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, หน้า 53. อ้างอิงจากคำพิพากษาคดี Riggs V. Commercial Mut, Co., 125 N.Y. 7, 12 (1890)

[16] อ้างแล้ว, หน้า 53.

ขนส่ง ผู้รับเหมาก่อสร้าง เจ้าของร่วม หรือ แม้แต่ผู้รับประกันภัยเองก็ย่อมถือว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียในสัญญาประกันภัยที่ตนรับประกันภัยไว้ในอันที่จะเอาไปประกันภัยต่อได้ เป็นต้น หรือ ผู้นั้นมีความสัมพันธ์ในฐานะเป็นผู้อาจต้องรับผิดทางแพ่งตามกฎหมายสำหรับความเสียหายต่อทรัพย์สิน การบาดเจ็บ หรือการเสียชีวิตของบุคคลอันเกิดจากการกระทำโดยประมาทเลินเล่อของตนเองก็จัดว่าเป็นผู้มีส่วนได้เสียในประกันวินาศภัยด้วยที่เรียกว่าประกันภัยค้ำจุน

อย่างไรก็ตาม มีนักกฎหมายไทยหลายท่านได้ให้ความเห็นไว้ว่า[17] ไม่แต่เฉพาะสิทธิที่กฎหมายรับรองเท่านั้นจะถือเป็นส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันวินาศภัยได้ แต่ส่วนได้เสียตามความเป็นจริงซึ่งเกิดขึ้นเป็นที่แน่นอนอยู่แล้วในปัจจุบันและอาจเกิดขึ้นในอนาคตด้วยนั้น แม้จะไม่ต้องด้วยลักษณะอันกฎหมายรับรู้ว่าเป็นสิทธิตามกฎหมาย ก็พอถือเป็นส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันภัยได้เหมือนกัน เช่น เจ้าของกิจการที่เอาโอกาสที่จะสูญเสียผลกำไรในอนาคตจากเหตุการณ์ใด ๆ มาประกันความเสี่ยงไว้ เป็นต้น แต่สิ่งที่เป็นเพียงความคาดหวังลอย ๆ ย่อมไม่เป็นส่วนได้เสียที่จะเอาประกันวินาศภัยได้

ข) ส่วนได้เสียซึ่งหากเกิดความเสียหายที่ผู้นั้นจะได้รับแล้วต้องประมาณเป็นเงินได้ ในข้อนี้สอดคล้องกับหลักการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนในสัญญาประกันวินาศภัย (Contract of Indemnity) ซึ่งแตกต่างกับสัญญาประกันชีวิตที่เป็นสัญญาชดใช้จำนวนเงินที่แน่นอนดังที่ได้อธิบายแล้วในหัวข้อที่ผ่านมา

สรุปได้ว่าหลักการมีส่วนได้เสียอันอาจเอาประกันวินาศภัยนั้น เป็นตัวแปรสำคัญในสัญญาประกันวินาศภัย ผู้ที่จะเอาประกันวินาศภัยได้นั้นจะต้องมีส่วนได้เสียกับวัตถุที่เอาประกันภัยตั้งแต่เริ่มสัญญาไปจนถึง ณ เวลาเกิดวินาศภัยขึ้น เพราะหากไม่มีหลักดังกล่าวนี้แล้วสัญญาประกันวินาศภัยก็ไม่ต่างกับการพนันขันต่อซึ่งกฎหมายไม่รับรองสิทธิให้ โดยเฉพาะอย่างยิ่งหลักส่วนได้เสียนี้ก็เป็นอีกหนึ่งมาตรการเบื้องต้น ที่เป็นการป้องกันมิให้ผู้ไม่มีส่วนได้เสียมาทำลายวัตถุที่เอาประกันภัยซึ่งย่อมไม่กระทบกระเทือนประโยชน์ใดของตนอยู่แล้วเพียงเพื่อหวังค่าสินไหมทดแทนในลักษณะที่เป็นการฉ้อโกงประกันวินาศภัย

---

[17] จิตติ ติงศภัทิย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, หน้า 27 และ ไชยยศ เหมะรัชตะ, คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, หน้า 57.

2) หลักสุจริตยิ่ง (Utmost good faith)

ในสัญญาทั่วไปนั้น แม้บุคคลจะต้องใช้สิทธิของตนโดยสุจริต [18] แต่คู่สัญญาแต่ละฝ่ายก็มีสิทธิที่จะเลือกต่อรองในการเข้าทำสัญญาเพื่อให้เกิดประโยชน์แก่ฝ่ายตนมากที่สุด โดยที่กฎหมายจะเข้ามาควบคุมการหาลู่ทางในการตักตวงผลประโยชน์ของแต่ละฝ่ายในเฉพาะที่เป็นสาระสำคัญและกระทบกับเจตนาที่แท้จริงเท่านั้น เช่น การห้ามมิให้แสดงข้อความอันเป็นเท็จอันจะกระทบต่อเจตนาในการเข้าทำสัญญาของอีกฝ่าย หากฝ่าฝืนก็จะมีผลถึงความสมบูรณ์ของสัญญานั้น แต่ก็ไม่ถึงขนาดที่กฎหมายจะบังคับให้คู่สัญญาแต่ละฝ่ายต้องชี้ช่องข้อเสียเปรียบของตนให้อีกฝ่ายรู้ เป็นหน้าที่ของคู่สัญญาแต่ละฝ่ายจะต้องไตร่ตรองพิจารณาและค้นหาความได้เปรียบเสียเปรียบนั้นเอาเอง เหตุที่เป็นเช่นนี้เพราะกฎหมายมองว่ามันคงไม่เป็นธรรมหากคู่สัญญาที่มีโอกาสเท่าเทียมกันแล้วกฎหมายจะเปิดช่องให้เอื้อประโยชน์แก่อีกฝ่ายหนึ่งมากกว่า แต่สำหรับสัญญาประกันภัยนั้น ด้วยลักษณะของการเกิดสัญญาที่มีความแตกต่างจากสัญญาทั่วไป กล่าวคือ สัญญาประกันภัยจะเกิดขึ้นเมื่อคำสนองของผู้รับประกันภัยต้องตรงกับคำเสนอของผู้ขอเอาประกันภัย แต่โอกาสที่จะได้รู้ถึงข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในตัววัตถุที่เอาประกันภัยนั้นเป็นพฤติการณ์ที่ฝ่ายผู้เอาประกันภัยรู้แต่เพียงฝ่ายเดียว ผู้รับประกันภัยแทบไม่มีโอกาสได้รู้ถึงข้อเท็จจริงในตัววัตถุที่รับเสี่ยงภัยนั้นเลย นอกเสียจากจะได้รู้จากตัวผู้เอาประกันภัยเอง หากข้อเท็จจริงใดในตัววัตถุที่เอาประกันภัยนั้นจะเป็นผลร้ายแก่ผู้ขอเอาประกันภัยแล้ว ก็คงไม่มีการบอกกล่าวช่องทางเสียเปรียบนั้นแก่ผู้รับประกันภัยเป็นแน่แท้ ผลร้ายจึงตกอยู่ที่ผู้รับประกันภัยที่ไม่มีโอกาสไตร่ตรองพิจารณาข้อเท็จจริงต่าง ๆ ในการเข้าทำสัญญา ฉะนั้นเมื่อโอกาสในการพิจารณาเข้าทำสัญญาของสองฝ่ายมีไม่เท่ากันแล้วนั้น จึงเป็นหน้าที่ของกฎหมายในการควบคุมความไม่เท่าเทียมกันนี้เพื่อให้สัญญาประกันภัยดำเนินไปได้ด้วยประโยชน์ของทั้งสองฝ่าย ดังนั้น ลำพังอาศัยแค่หลักสุจริตทั่วไปจึงไม่พอที่จะให้เกิดความเท่าเทียมกัน สัญญาประกันภัยจึงต้องอาศัยหลักสุจริตยิ่งประกอบด้วย (contract uberrimae fidei) ซึ่งประกอบไปด้วยองค์ประกอบสำคัญสามประการดังนี้

---

[18] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 5 "ในการใช้สิทธิแห่งตนก็ดี ในการชำระหนี้ก็ดี บุคคลทุกคนต้องกระทำโดยสุจริต"

2.1) หลักการรับรอง (Doctrine of warranty)

หลักการรับรองในประกันภัยเป็นเงื่อนไขสำคัญซึ่งเกี่ยวข้องกับความเสี่ยงภัยที่เอาประกันนั้น ตัวอย่างเช่น การที่ผู้เอาประกันภัยแจ้งว่าภายในบ้านที่เอาประกันอัคคีภัยมีเครื่องฉีดน้ำดับเพลิงอัตโนมัติ รวมถึงมีอุปกรณ์ดับเพลิงอื่น ๆ หรือ การที่ผู้เอาประกันภัยตกลงจะไม่เก็บวัตถุไวไฟภายในโรงงานที่เอาประกันอัคคีภัย เป็นต้น การตกลงเช่นว่านั้นจัดว่าเป็นการรับรอง ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วหลักการรับรองนี้ผู้รับประกันภัยมักจะนำมาใช้ในการกำหนดเบี้ยประกันภัยว่าควรจะมีการลดเบี้ยประกันภัยได้มากน้อยเพียงใดจากการที่ผู้เอาประกันภัยจะจัดให้มีการรับรองเหล่านั้นจริงเพื่อความเสี่ยงภัยที่ลดลง หากผู้เอาประกันภัยไม่ทำตามคำรับรองหรือให้การรับรองที่เป็นเท็จไม่ว่าผลจากการนั้นจะทำให้ผู้รับประกันภัยได้ประโยชน์หรือไม่ก็ตามย่อมส่งผลถึงสิทธิของผู้รับประกันภัยในการไม่ปฏิบัติตามสัญญาประกันภัย

ในหลักกฎหมายคอมมอนลอว์นั้น แบ่งการรับรองในประกันภัยไว้เป็นสองประเภท [19] การรับรองรับรองประเภทแรกคือ การรับรองที่เป็นคำสัญญา (Promissory warranty) ซึ่งหมายความว่าข้อเท็จจริงจากการรับรองนั้นมีอยู่ในปัจจุบันและจะมีอยู่ต่อไปตราบจนสิ้นสัญญาประกันภัย ส่วนการรับรองประเภทที่สองคือ การรับรองที่เป็นคำยืนยัน (Affirmative warranty) ซึ่งหมายความว่าข้อเท็จจริงจากการรับรองนั้นมีอยู่จริงในขณะที่แจ้ง แต่ไม่รวมถึงอนาคตด้วย

โดยทั่วไปแล้วหลักเรื่องการรับรองในประกันภัยนั้นจะใช้เฉพาะการรับรองโดยระบุชัดแจ้งเท่านั้น (Express warranty) ซึ่งหมายความว่า การที่ผู้เอาประกันภัยจะทำผิดการรับรองใด อันจะทำให้ผู้รับประกันภัยบอกเลิกสัญญาหรือปฏิเสธการชดใช้ค่าสินไหมทดแทนได้นั้น การรับรองเช่นว่านั้นต้องปรากฏชัดเจนในสัญญาประกันภัยหรือในกรมธรรม์ อย่างไรก็ตามในสัญญาประกันภัยทางทะเลได้นำหลักเรื่องการรับรองโดยปริยาย (Implied warranty) มาใช้ควบคู่กับการรับรองโดยชัดแจ้งด้วยเนื่องจากลักษณะของการขนส่งสินค้าทางทะเลนั้นมีปริมาณมากและอยู่หากไกลจากการตรวจสอบของผู้รับประกันภัย จึงได้มีการยอมรับหลักเรื่องการรับรองโดยปริยายนี้ขึ้นมาโดยไม่จำเป็นต้องระบุไว้ในสัญญาประกันภัยทางทะเลหรือกรมธรรม์แต่อย่างใด แต่การรับรองโดยปริยายเช่นว่านั้นจะจำกัดอยู่เพียงไม่กี่เรื่องเท่านั้นเช่น (Seaworthiness) หมายความว่า ผู้เอาประกันภัยรับรองว่าเรือที่จะใช้ในการขนส่งสินค้านั้นจะต้องอยู่ในสภาพพร้อมออกทะเล (No deviation) หมายความว่า ผู้เอาประกันภัยรับรองว่าจะไม่ใช้เส้นทางขนส่ง

---

[19] Robert I. Mehr and Emerson cammack, Principles of Insurance, p.108.

นอกเหนือไปจากเส้นทางปกตินิยม และ (Legality) หมายความว่าผู้เอาประกันภัยรับรองว่าจะไม่ขนส่งสินค้าที่ผิดกฎหมาย

2.2) หลักการแสดงข้อเท็จจริง (Doctrine of representation)

หลักการแสดงข้อเท็จจริงนั้นแตกต่างจากหลักการรับรอง กล่าวคือ หลักการแสดงข้อเท็จจริงไม่ได้เป็นส่วนหนึ่งของสัญญาประกันภัยดังเช่นหลักการรับรองที่ได้อธิบายข้างต้น แต่เป็นเพียงการบอกแจ้งจากผู้เอาประกันภัยไม่ว่าจะเป็นด้วยคำพูดหรือเป็นลายลักษณ์อักษรในขั้นตอนของการทำคำเสนอเพื่อให้ผู้รับประกันภัยพิจารณาว่าจะทำคำสนองรับประกันภัยหรือไม่ ข้อแตกต่างระหว่างหลักการแสดงข้อเท็จจริงกับหลักการรับรองอีกประการคือ หลักการรับรองนั้นต้องการข้อเท็จจริงที่เด็ดขาด แต่หลักการแสดงข้อเท็จจริงนี้อาจเป็นข้อเท็จจริงที่ผสมกับความเชื่อ หรือความเห็นของผู้ขอเอาประกันภัยด้วย ดังนั้นหลักการแสดงข้อเท็จจริงจึงต้องการแค่ข้อเท็จจริงพอสมควร [20] ตัวอย่างเช่น ผู้ขอเอาประกันภัยจดแจ้งในใบคำขอเอาประกันภัยว่าตนเป็นผู้อยู่อาศัยในบ้านที่ต้องการทำประกันภัยนั้นเอง แต่ข้อเท็จจริงอาจกลายเป็นว่าในเวลาต่อมาผู้เอาประกันภัยได้ย้ายไปทำงานในต่างจังหวัดและให้ญาติอยู่อาศัยแทน เช่นนี้หาใช่สาระสำคัญในการที่ผู้รับประกันภัยจะบอกเลิกสัญญาประกันภัย หรือปฏิเสธไม่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนไม่

ข้อเท็จจริงใดที่ผู้เอาประกันภัยแสดงแก่ผู้รับประกันภัยนั้น หากไม่ได้ระบุไว้อย่างชัดเจนว่าเป็นการรับรองแล้ว ข้อเท็จจริงดังกล่าวเป็นเพียงการแสดงข้อเท็จจริงที่อาจผสมกับความเห็นหรือความเชื่อของผู้เอาประกันภัย หากเป็นการแสดงข้อเท็จจริงที่ไม่ถูกต้องแล้ว จะเป็นผลให้ผู้รับประกันภัยบอกเลิกสัญญาหรือปฏิเสธไม่ชดใช้ค่าสินไหมทดแทนหรือไม่นั้น ต้องดูข้อเท็จจริงเป็นกรณีๆ ไป ว่าการแสดงข้อเท็จจริงที่ไม่ถูกต้องนั้นเป็นสาระสำคัญของการพิจารณารับประกันมากน้อยเพียงใด หากการแสดงข้อเท็จจริงที่ไม่ถูกต้องดังกล่าวเป็นสาระสำคัญของการพิจารณารับประกันภัยแล้ว ผู้รับประกันภัยก็อาจบอกล้างสัญญาประกันภัยได้

---

[20] Ibid., p.109.

2.3) หลักการปกปิด (Doctrine of concealment)

การปกปิดคือ การไม่เปิดเผยข้อเท็จจริงใดที่รู้อยู่แล้ว [21] เนื่องจากสัญญาประกันภัยเป็นสัญญาที่ต้องอาศัยความสุจริตยิ่งของคู่สัญญา ดังนั้น จึงเสมือนเป็นการบังคับให้เป็นหน้าที่ของคู่สัญญาในการเปิดเผยข้อความจริงอันเป็นสาระสำคัญซึ่งกันและกัน โดยเฉพาะฝ่ายผู้เอาประกันภัยซึ่งจะเป็นผู้รับภาระในการเปิดเผยข้อมูลต่าง ๆ มากกว่าผู้รับประกันภัย เนื่องจากในการพิจารณารับประกันภัยนั้น ผู้รับประกันภัยไม่อาจรู้ข้อมูลใดได้เลยนอกจากผู้เอาประกันภัยจะได้บอกกล่าวออกมา ผู้เอาประกันภัยจะมีหน้าที่เปิดเผยข้อเท็จจริงใดตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่าผู้เอาประกันภัยทราบหรือไม่ว่าผู้รับประกันภัยจำเป็นต้องรู้ข้อเท็จจริงนั้น

ในกฎหมายคอมมอนลอว์นั้นได้วางองค์ประกอบของการปกปิดไว้ว่า เมื่อผู้เอาประกันภัยรู้ข้อเท็จจริงนั้นประกอบกับผู้เอาประกันภัยรู้ว่าข้อเท็จจริงนั้นเป็นสาระสำคัญ และเมื่อผู้เอาประกันภัยเข้าใจว่าผู้รับประกันภัยไม่รู้ข้อเท็จจริงนั้น แล้วผู้เอาประกันภัยไม่แจ้งข้อความจริงดังกล่าวแก่ผู้รับประกันภัยจึงจะถือว่าเป็นการปกปิดข้อเท็จจริงได้ ส่วนการที่ผู้รับประกันภัยจะปฏิเสธการปฏิบัติตามสัญญาจากการที่ผู้เอาประกันภัยปกปิดข้อเท็จจริงได้หรือไม่นั้นก็เป็นอีกประเด็นหนึ่ง อย่างไรก็ตามในประเทศสหรัฐอเมริกา การที่ผู้รับประกันภัยจะอ้างเรื่องหลักปกปิดเพื่อไม่ปฏิบัติตามสัญญาประกันภัยได้นั้นจะต้องเป็นกรณีที่การปกปิดข้อเท็จจริงนั้นเป็นสาระสำคัญและผู้เอาประกันภัยได้ปกปิดข้อเท็จจริงนั้นด้วยเจตนาหลอกลวง [22]

บทบัญญัติในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ใกล้เคียงกับหลักการรับรอง หลักการแสดงข้อเท็จจริง และหลักการปกปิดดังกล่าว ได้แก่ มาตรา 865 "ถ้าในเวลาทำสัญญาประกันภัย ผู้เอาประกันภัยก็ดีหรือในกรณีประกันชีวิต บุคคลอันการใช้เงินย่อมอาศัยความทรงชีพหรือมรณะของเขานั้นก็ดี รู้อยู่แล้วละเว้นเสียไม่เปิดเผยข้อความจริงซึ่งอาจจะได้จูงใจผู้รับประกันภัยให้เรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นอีกหรือให้บอกปัดไม่ยอมทำสัญญา หรือว่ารู้อยู่แล้วแถลงข้อความนั้นเป็นความเท็จไซร้ ท่านว่าสัญญานั้นเป็นโมฆียะ..." จากบทบัญญัตินี้ประกอบด้วยหลักการปกปิด ได้แก่ การบัญญัติว่าข้อความจริงใดที่ผู้เอาประกันภัยรู้อยู่แล้วไม่แต่ไม่เปิดเผยให้ผู้รับประกันภัยทราบ และหลักการแสดงข้อเท็จจริง ได้แก่ การบัญญัติว่าการที่ผู้เอาประกันภัยรู้ข้อความจริงใดแล้วแถลงเท็จแก่ผู้รับประกันภัย หากข้อความจริงดังกล่าวเป็น

---

[21] Ibid., p.112.

[22] Ibid., p.113.

สาระสำคัญถึงขนาดที่ผู้รับประกันทราบแล้วจะบอกปัดไม่ทำสัญญาหรือเรียกเบี้ยประกันภัยสูงขึ้นแล้วก็อาจทำให้สัญญาประกันภัยเป็นโมฆียะได้

3) หลักกลฉ้อฉล กับการฉ้อฉล

กลฉ้อฉล เป็นคำที่มีความหมายในทางที่มีลักษณะไม่สุจริต (Dishonesty) ซึ่งในทางกฎหมายแล้ว "กลฉ้อฉล" เป็นคำที่ใช้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ลักษณะ 4 นิติกรรม ในเรื่องของเหตุที่จะทำให้สัญญาไม่สมบูรณ์อันเกิดจากการบกพร่องในการแสดงเจตนา ได้แก่ สำคัญผิด การข่มขู่ และกลฉ้อฉล ซึ่งกลฉ้อฉลนี้ปรากฏอยู่ในมาตรา 159 มาตรา 160 มาตรา 161 มาตรา 162 และมาตรา 163 สำหรับเรื่องประกันวินาศภัยแล้วมันเป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องแยกแยะความแตกต่างระหว่างกลฉ้อฉลในประกันวินาศภัยซึ่งเป็นความไม่สุจริตในทางแพ่ง กับการฉ้อโกงประกันวินาศภัยซึ่งเป็นเรื่องของความทุจริตในทางอาญา โดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้ความหมายของกลฉ้อฉลดังนี้

กลฉ้อฉล หมายถึงการแสดงเจตนาทำนิติกรรมไปโดยความเข้าใจข้อเท็จจริงผิดไปจากความเป็นจริง แต่ความเข้าใจผิดดังกล่าวนี้เกิดจากการหลอกลวงของผู้อื่นซึ่งอาจเป็นคู่กรณีเองหรือบุคคลภายนอกก็ได้ [23]

กลฉ้อฉล คือ การแสดงข้อความอย่างใดให้ผิดต่อความจริง เพื่อลวงให้เขาหลงเชื่อแสดงเจตนา [24] กลฉ้อฉลที่จะทำให้การแสดงเจตนาเสื่อมเสียนั้น ต้องเป็นกลฉ้อฉลที่ถึงขนาดซึ่งถ้ามิได้มีกลฉ้อฉลดังกล่าว การอันเป็นโมฆียะนั้นคงจะมิได้กระทำขึ้นตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 159

กลฉ้อฉล หมายถึง การกระทำไม่ว่าในลักษณะอันใดอันเป็นการแสดงให้ปรากฏชัดถึงข้อความอย่างใดอย่างหนึ่ง โดยการใช้อุบายหลอกลวงให้ผิดไปจากความจริง เพื่อให้คู่กรณีในนิติกรรมไม่ว่าฝ่ายใดหลงเชื่อในข้อความนั้นว่าเป็นความจริง และจะได้เข้าทำนิติกรรมตามควจม

---

[23] จำปี โสตถิพันธุ์, คำอธิบายหลักกฎหมายนิติกรรม-สัญญา, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน,2543), หน้า 170.

[24] เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์), (กรุงเทพฯ : โรงพิมพ์อักษรสาสน์, 2506), หน้า 103.

ประสงค์อันบุคคลผู้แสดงเจตนานั้นหลงผิด ซึ่งผู้กระทำโดยทุจริตใช้อุบายหลอกลวงนั้น อาจจะเป็นคู่กรณีแต่ละฝ่ายในการนำนิติกรรมหรือบุคคลภายนอกบุคคลใดบุคคลหนึ่งก็ย่อมได้ [25]

นอกจากนี้ยังมีนักกฎหมายอีกหลายท่านที่ได้ให้ความหมายของคำว่า "กลฉ้อฉล" ไว้ เมื่อผู้เขียนวิเคราะห์รวมกันแล้ว อาจสรุปความหมายของคำว่า "กลฉ้อฉล" ได้ดังนี้

กลฉ้อฉล หมายถึง การตั้งใจแสดงข้อความจริงอันเป็นเท็จไม่ว่าจากคู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่ง หรือจากบุคคลภายนอก เพื่อลวงให้คู่กรณีอีกฝ่ายหนึ่งหลงเชื่อและแสดงเจตนาเข้าทำนิติกรรม เพราะเหตุที่ได้มีแสดงข้อความเท็จนั้น และการแสดงเจตนาลวงนั้นจะต้องถึงขนาดที่ถ้ามิได้มีกลฉ้อฉลดังกล่าว คู่กรณีอีกฝ่ายจะไม่เข้าทำนิติกรรมนั้นจึงจะเป็นเหตุให้นิติกรรมเป็นโมฆียะ

เมื่อเปรียบเทียบกลฉ้อฉลตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 159 ถึงมาตรา 163 ซึ่งเป็นหลักทั่วไปของนิติกรรม กับ ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 865 ซึ่งเป็นเรื่องประกันวินาศภัยแล้ว จะเห็นได้ว่ามีหลักเกณฑ์บางอย่างที่มีความคล้ายคลึงกัน ได้แก่ การที่มาตรา 159 วรรค 2 ที่วางหลักว่ากลฉ้อฉลต้องถึงขนาดซึ่งถ้าไม่มีกลฉ้อฉลดังกล่าวสัญญาคงจะมิได้ทำขึ้นเลย และมาตรา 161 ที่วางหลักว่า กลฉ้อฉลจูงใจให้คู่กรณีฝ่ายหนึ่งยอมรับเอาซึ่งข้อกำหนดอันหนักยิ่งกว่าที่จะรับเอาโดยปกติแล้วนั้น สิ่งเหล่านี้เป็นกรณีที่มาตรา 865 ได้มีบัญญัติไว้แล้ว แม้แต่กรณีที่คนภายนอกเป็นผู้ใช้กลฉ้อฉลซึ่งจะทำให้สัญญาเป็นโมฆียะ ถ้าหากคู่กรณีได้รู้กลฉ้อฉลนั้น ก็รวมอยู่ในบทบัญญัติของมาตรา 865 ด้วยแล้ว เพราะถ้าผู้เอาประกันภัยรู้ว่าผู้รับประกันภัยถูกคนภายนอกกล่าวเท็จให้หลงเชื่อ ผู้เอาประกันภัยก็ตกอยู่ในฐานะที่จะต้องเปิดเผยข้อความจริงให้ผู้รับประกันภัยทราบ มิฉะนั้นก็จะได้ชื่อว่าตนได้รู้อยู่แล้ว ละเว้นเสียไม่เปิดเผยข้อความจริงนั้นตามมาตรา 865 แต่ไม่หมายถึงกรณีที่ผู้เอาประกันภัยควรรู้ถึงกลฉ้อฉลของบุคคลภายนอกตามมาตรา 159 วรรคสาม ดังนั้น เมื่อเป็นบทบัญญัติในประมวลกฎหมายเดียวกัน ย่อมจะต้องใช้ไปด้วยกัน ฉะนั้น กรณีที่ต้องด้วยมาตรา 865 กรณีใดไม่อยู่ในบทบัญญัติของมาตรา 865 แต่อยู่ในบทบัญญัติมาตรา 159 ถึง มาตรา 163 ก็ยังต้องใช้บทบัญญัตินั้นบังคับ เช่น มาตรา 865 เป็นบทบัญญัติเฉพาะกลฉ้อฉลทางฝ่ายผู้เอาประกันภัยเท่านั้น ถ้าหากจะมีกรณีที่ผู้รับประกันภัยใช้กลฉ้อฉลแล้ว ก็ไม่ใช่กรณีที่มาตรา 865

---

[25] ประยงค์ แก้วกลั่น, "การฉ้อโกงประกันชีวิต : เปรียบเทียบกฎหมายไทยกับกฎหมายต่างประเทศ," (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2541),หน้า 66.

บัญญัติไว้ จึงยังใช้บทบัญญัติทั่วไปในมาตร159 บังคับได้ หรือถ้าคู่กรณีต่างได้ทำกลฉ้อฉลทั้งสองฝ่าย ก็ยังใช้มาตรา 163 บังคับ ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดจะบอกล้างสัญญานั้นไม่ได้เป็นต้น [26]

นอกจากคำว่ากลฉ้อฉลนี้แล้ว ยังมีอีกคำหนึ่งที่มีความคล้ายและอาจใช้สับสนได้ นั่นคือ "การฉ้อฉล" ซึ่งคำนี้ก็มีปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ บรรพ 2 หนี้ ส่วนที่ 4 เพิกถอนการฉ้อฉล มาตรา 237 ซึ่งเป็นเรื่องของสิทธิของเจ้าหนี้ที่จะขอให้เพิกถอนนิติกรรมที่ลูกหนี้ได้ทำไปโดยรู้อยู่ว่าเป็นทางให้เจ้าหนี้เสียเปรียบ

การฉ้อฉล ต่างกับกลฉ้อฉลตรงที่ว่า การฉ้อฉลเป็นนิติกรรมที่ลูกหนี้ได้ทำไปโดยมิได้ถูกหลอกลวง ทั้งมิได้ทำไปเพื่อหลอกลวงเจ้าหนี้ หากแต่เป็นการที่รู้อยู่ว่าจะเป็นทางให้เจ้าหนี้ต้องเสียเปรียบเสียหาย เจ้าหนี้ขอเพิกถอนได้แม้ทั้งที่ไม่ใช่โมฆียะกรรม แต่กลฉ้อฉลไม่เกี่ยวกับสิทธิควบคุมของเจ้าหนี้เลย เป็นเรื่องการแสดงเจตนาไม่บริสุทธิ์ โดยมีบุคคลทำกลฉ้อฉลหลอกลวงให้เขาหลงเชื่อแสดงเจตนา การที่ทำไปจึงตกเป็นโมฆียะ ผู้แสดงเจตนาโดยถูกหลอกลวงเท่านั้นที่จะบอกล้างได้ตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 137 เจ้าหนี้ของเขาบอกล้างโมฆียะกรรมนั้นไม่ได้ เพราะไม่ใช่บุคคลที่ระบุไว้ในมาตรา 137 อีกนัยหนึ่งการฉ้อฉลเป็นการที่ลูกหนี้ทำนิติกรรมโดยรู้อยู่ว่าเจ้าหนี้จะเสียหาย ส่วนกลฉ้อฉลเป็นการหลอกลวงให้ใครคนใดคนหนึ่งให้ทำนิติกรรม [27]

4) การฉ้อฉลประกันวินาศภัย กับ การฉ้อโกงประกันวินาศภัย

สำหรับการฉ้อฉลประกันวินาศภัย อันเป็นเรื่องของการอาศัยหลักสุจริตยิ่ง หลอกลวงอีกฝ่ายหนึ่งโดยอาศัยสัญญาประกันวินาศภัยเป็นเครื่องมือนั้น โดยทั่วไปแล้ว คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งอาจอาศัยผลทางกฎหมายดังที่อธิบายข้างต้น หรืออาศัยเงื่อนไขแห่งสัญญาเพื่อปฏิเสธการปฏิบัติตามสัญญาได้ * ซึ่งเรื่องดังกล่าวจักเป็นเรื่องทางแพ่งตราบเท่าที่ไม่เข้าองค์ประกอบความผิดตามที่กฎหมายอาญาบัญญัติไว้ ตัวอย่างเช่น การขอเอาประกันภัยโดยทุจริตใน

---

[26] จิตติ ติงศภัทิย์, กฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย, หน้า 51.

[27] เสนีย์ ปราโมช, ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยนิติกรรมและหนี้เล่ม 2 (ภาคจบบริบูรณ์), หน้า 717.

* สัญญาประกันวินาศภัยทุกประเภทจะระบุเงื่อนไขในกรมธรรม์ไว้ว่า บริษัทอาจปฏิเสธการปฏิบัติตามสัญญาหากพบว่าการทุจริตในการเรียกร้องผลประโยชน์ตามกรมธรรม์

การแจ้งข้อความจริงอันเป็นเท็จหรือปกปิดข้อความจริงอันควรแจ้งให้ทราบ จนทำให้บริษัทประกันภัยหลงเชื่อและทำสัญญาประกันภัยนั้น หากต่อมาบริษัทประกันภัยตรวจพบก็มักจะใช้สิทธิบอกล้างโมฆียกรรมอันเป็นเรื่องของทางแพ่ง แต่ในเรื่องทางอาญา การกระทำดังกล่าวจะเข้าองค์ประกอบความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 เรื่องการฉ้อโกงหรือไม่ ยังไม่มีความชัดเจนในเรื่องนี้ เนื่องจากยังไม่มีคำพิพากษาจากศาลสูงวางบรรทัดฐานว่า กรมธรรม์ประกันภัยที่บริษัทประกันภัยออกให้อันเป็นผลมาจากการหลอกลวงโดยผู้ขอเอาประกันภัยนั้นจัดเป็นเอกสารสิทธิหรือไม่ อันจะทำให้เข้าองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 341 ได้ *

ตัวอย่างเรื่องการฉ้อฉลประกันภัยวินาศภัยอีกเรื่อง ที่แม้จะเป็นเรื่องในทางแพ่ง แต่เมื่อเข้าองค์ประกอบความผิดตามกฎหมายอาญา ก็จัดว่าเป็นเรื่องทางอาญาด้วยเช่นกัน และจะถูกเรียกว่า "การฉ้อโกงประกันวินาศภัย" แทน ได้แก่ การทุจริตในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน หากบุคคลใดได้รับค่าสินไหมทดแทน หรือประโยชน์ในลักษณะเดียวกันอันเป็นผลมาจากการหลอกลวงโดยทุจริตของตน บุคคลดังกล่าวนอกจากจะถูกบริษัทประกันภัยอาศัยสิทธิตามสัญญาปฏิเสธที่จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนแล้ว บุคคลนั้นยังมีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 341 ฐานฉ้อโกงอีกด้วย หรือหากการกระทำดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับประกันรถยนต์ภาคบังคับ บุคคลนั้นก็จะมีความผิดตาม พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ.2535 มาตรา 45 อีกด้วย

อย่างไรก็ตาม ในเรื่องของการทุจริตค่าสินไหมทดแทนนี้ หากผู้ทุจริตยังมิได้รับประโยชน์ใดจากการหลอกลวงนั้น เช่น ถูกบริษัทประกันภัยตรวจพบและใช้สิทธิตามสัญญาประกันภัยปฏิเสธการชดใช้ค่าสินไหมทดแทน สภาพการณ์เช่นนี้ จะยังไม่มีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341 เนื่องจากผู้ทุจริตยังมิได้รับประโยชน์ใดจากการหลอกลวงของตน จึงยังไม่เข้าองค์ประกอบความผิดตามบทบัญญัติดังกล่าว ดังนั้น การทุจริตค่าสินไหมทดแทนดังกล่าวนี้ เมื่อไม่มีมีความผิดตามกฎหมายอาญา จึงจัดเป็นการฉ้อฉลในทางแพ่งเท่านั้น

จึงสรุปได้ว่า ความแตกต่างระหว่าง "การฉ้อฉลประกันวินาศภัย" กับ "การฉ้อโกงประกันวินาศภัย" อยู่ตรงที่การกระทำโดยทุจริตดังกล่าวเข้าองค์ประกอบความผิดตามกฎหมายอาญาที่บัญญัติไว้หรือไม่ หากการกระทำโดยทุจริตนั้นเข้าองค์ประกอบความผิดที่กฎหมาย

---

* โปรดดูคำอธิบายองค์ประกอบความผิดมาตรา 341 ได้ในหน้า 51

อาญาบัญญัติไว้ ก็จัดว่าเป็นการฉ้อโกงประกันวินาศภัย ซึ่งจะมีความผิดและโทษตามมา แม้การกระทำนั้นจะมีเรื่องของทางแพ่งบัญญัติผลไว้ด้วยก็ตาม แต่หากการกระทำโดยทุจริตที่ไม่เข้าองค์ประกอบความผิดตามกฎหมายอาญาแล้ว การกระทำนั้นก็จะเป็นเพียงการฉ้อฉลประกันวินาศภัย ซึ่งเป็นเรื่องของทางแพ่งเท่านั้น หาเป็นการฉ้อโกงประกันวินาศภัยไม่

2.1.5 ประโยชน์ของธุรกิจประกันวินาศภัย

การประกันวินาศภัยก่อให้เกิดประโยชน์แก่บุคคลหลากหลาย ไม่เพียงแต่เฉพาะตัวผู้เอาประกันภัยหรือผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ แม้แต่บุคคลภายนอกซึ่งมิได้ทำประกันวินาศภัยภัยแต่ในบางกรณีก็อาจได้รับประโยชน์จากประกันวินาศภัยนี้ได้ด้วย ดังนั้น ประกันวินาศภัย จึงมีประโยชน์ต่อสังคม ธุรกิจ และเศรษฐกิจของประเทศโดยส่วนรวม ผู้เขียนขอจำแนกประโยชน์ของประกันวินาศภัยดังต่อไปนี้ คือ

1) เป็นการบรรเทาความเสียหายให้แก่ผู้เอาประกันภัยโดยใช้หลักกระจายความเสียหายคนละเล็กคนละน้อยระหว่างคนส่วนใหญ่ แทนที่จะปล่อยให้ผู้ประสบภัยต้องรับภาระความเสียหายนั้นเพียงผู้เดียว โดยแลกกับการจ่ายเงินค่าเบี้ยประกันภัยเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับทุนประกันภัย ผู้รับประกันภัยจะเป็นผู้บริหารและกระจายความเสี่ยงที่จะเกิดภัยนั้นเอง ด้วยเหตุนี้ทำให้ประชาชนทั่วไปเห็นประโยชน์ของประกันวินาศภัย และนิยมทำประกันภัยไว้กับทรัพย์สินของตน ซึ่งความหลากหลายของรูปแบบความคุ้มครองนี้นับวันก็ยิ่งมีจำนวนหลากหลายนับจากอดีตซึ่งมีเพียงการประกันการขนส่งทางทะเล และการประกันอัคคีภัย จนปัจจุบันนี้มีรูปแบบการคุ้มครองที่มากมาย เช่น ประกันภัยโจรกรรม ประกันภัยกระจก ประกันภัยสนามกอล์ฟ การประกันภัยเครื่องจักร การประกันภัยเครื่องใช้ไฟฟ้า เป็นต้น จนคล้ายกับกรมธรรม์เป็นผลิตภัณฑ์ชิ้นหนึ่งที่สร้างทางเลือกที่หลากหลายให้แก่ผู้บริโภคเช่นเดียวกับสินค้าชนิดอื่น

2) ประโยชน์แก่สังคม โดยจะเห็นได้จากประกันภัยประเภทความรับผิดต่อบุคคลภายนอก (Public liability insurance) ซึ่งเป็นกรมธรรม์ที่จะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกที่ได้รับการบาดเจ็บ เสียชีวิต หรือทรัพย์สินเสียหายอันเกิดจากความรับผิดตามกฎหมายของผู้เอาประกันภัย ผู้ที่นิยมทำประกันภัยประเภทนี้ ได้แก่ บริษัท ห้างร้าน โรงงานอุตสาหกรรม หรือธุรกิจใดที่อาจมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกซึ่งผู้ประกอบการมองแล้วว่ามันเป็นการตัดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นในอนาคต การประกันภัยประเภทนี้ทำให้

บุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหายดังกล่าวได้รับการเยียวยาให้กลับคืนสู่สภาพเดิมมากที่สุดซึ่งจะเป็นการยุติข้อพิพาทหรือข้อโต้แย้งของคนในสังคมไปในตัว

3) ส่งเสริมเสถียรภาพทางเศรษฐกิจโดยเฉพาะภาคลงทุน เนื่องจากการประกันความเสียหายต่อทรัพย์สินต่าง ๆ ที่ใช้ในการดำเนินธุรกิจนั้นจะเป็นสิ่งที่ทำให้นักลงทุนมั่นใจว่า แม้ในอนาคตจะเกิดเหตุการณ์อันไม่คาดคิดขึ้นสร้างความเสียหายให้กับการดำเนินธุรกิจของตน ก็จะมีผู้รับความเสียหายนั้นแทนตน โดยแลกกับเบี้ยประกันภัยเพียงเล็กน้อยเมื่อเทียบกับทุนประกันภัย ซึ่งในจุดนี้ท้ายที่สุดแล้วนักลงทุนก็จะไม่ต้องกังวลกับเหตุการณ์ในอนาคตเช่นนี้และจะสามารถทุ่มเทเวลาในการพัฒนาธุรกิจของเขาได้ต่อไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งในการลงทุนข้ามชาตินั้น ประเทศที่อุตสาหกรรมประกันภัยมีศักยภาพสามารถรองรับทุนประกันภัยมูลค่าสูงได้ โดยมีการบริหารและกระจายความเสี่ยงที่ดี อีกทั้งภาครัฐก็มีกฎหมายและหน่วยงานที่สามารถควบคุมธุรกิจประกันภัยให้มีความมั่นคงกับผู้บริโภคได้ ก็จะยิ่งมีความได้เปรียบและยิ่งสร้างความมั่นใจให้นักลงทุนต่างชาติกล้านำเงินตราเข้ามาลงทุนภายในประเทศนั้นมากยิ่งขึ้น

นอกจากนี้ การประกันวินาศภัยยังเป็นหลักประกันต่อการอนุมัติสินเชื่อของสถาบันการเงิน ทำให้ประชาชนสามารถติดต่อขอกู้เงินได้จากสถาบันการเงินเพื่อการลงทุนต่างๆ โดยนำเอาทรัพย์สินที่กู้เงินมาลงทุนนั้นเป็นสิ่งค้ำประกันการชำระหนี้อย่างหนึ่ง ดังจะเห็นได้จากกรมธรรม์จำนวนมากที่ระบุชื่อผู้เอาประกันภัยเป็นผู้กู้เงินจากสถาบันการเงินมาลงทุน แต่ผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์ได้แก่สถาบันการเงินที่ปล่อยกู้นั่นเอง เพราะมิเช่นนั้นแล้วสถาบันการเงินก็อาจไม่พิจารณาปล่อยสินเชื่อ เพราะถ้าเกิดความเสียหายขึ้นสถาบันการเงินก็จะไม่มีหลักประกันที่แน่นอนเหลือ ดังนั้นการประกันวินาศภัยจึงมีส่วนสนับสนุนภาคการลงทุนอีกด้วย

4) เป็นการช่วยภาครัฐในการบรรเทาความเสียหายแก่สาธารณะชน · รวมถึงช่วยลดปริมาณคดีแพ่งที่จะขึ้นสู่ชั้นศาลในเรื่องละเมิด และประโยชน์อื่น ๆ แล้วแต่ภาครัฐจะเห็นสมควรและเป็นประโยชน์ต่อส่วนรวมมากที่สุด ดังจะเห็นได้จากกรมธรรม์หลากหลายประเภท หรือกฎหมายต่าง ๆ ที่ประกาศใช้เพื่อบังคับให้เอกชนจัดให้มีการทำประกันภัยสำหรับความเสียหายอันอาจจะเกิดต่อบุคคลภายนอกจากการกระทำของตน ไม่ว่าจะเป็นพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ.2535 ซึ่งนำหลักไม่ต้องพิสูจน์ความผิด (No-fault insurance) มาใช้ หมายความว่า เมื่อเกิดความเสียหายขึ้นนั้น ไม่จำเป็นต้องพิสูจน์ความผิดตามหลักเรื่องละเมิด (Fault) ว่าเป็นความผิดของผู้เอาประกันภัยหรือไม่ ผู้รับประกันภัยก็จะต้องชดใช้ค่าสินไหมทดแทนตามความเสียหายที่เกิดขึ้นทันที หรือแม้แต่กรมธรรม์บางประเภท เช่นกรมธรรม์ประกัน

อิสรภาพที่ใช้ในเรื่องของการเป็นหลักทรัพย์ในการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลยในคดีอาญา ซึ่งภาครัฐเองก็ยอมรับและบังคับใช้กรมธรรม์ประเภทดังกล่าว เป็นต้น

2.2 ลักษณะการฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัยในประเทศไทย

ในหัวข้อนี้ ผู้เขียนจะนำเสนอถึงลักษณะของการฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องความหมายของการกระทำที่จัดว่าเป็นการฉ้อโกงประกันวินาศภัย ผู้เกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงประกันวินาศภัย สภาพปัญหาของการฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัยในปัจจุบันและสุดท้าย เพื่อเป็นการสะดวกในการอ้างถึงรูปแบบการกระทำผิดของอาชญากรรมชนิดนี้ที่มีหลากหลาย ผู้เขียนจึงได้จัดกลุ่มประเภทของการฉ้อโกงประกันวินาศภัยออกเป็นสามประเภทด้วยกัน

2.2.1 ความหมายของการฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัย

การฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัยจัดเป็นอาชญากรรมที่แสวงหาประโยชน์โดยมิชอบจากประกันวินาศภัยที่เป็นธุรกิจเฉพาะและถูกควบคุมกำกับดูแลจากรัฐโดยเคร่งครัด เนื่องจากการเป็นธุรกิจที่เกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย ผู้เอาประกันภัยจำนวนมาก และเงินจำนวนมหาศาล ความหมายของการฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัยจึงอาจเป็นคำที่กว้าง การศึกษาถึงความหมายและขอบเขตของการฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัยจึงจัดว่ามีความจำเป็นอย่างยิ่ง แต่เนื่องจากแนวคิดนี้ดังกล่าวนี้ยังไม่แพร่หลายในวงการวิชาการในประเทศไทย ในเบื้องต้นผู้เขียนจึงศึกษาขอบเขตของการกระทำที่จัดว่าเป็นการฉ้อโกงในธุรกิจประกันโดยอ้างอิงจากแนวคิดของต่างประเทศ ซึ่งในต่างประเทศเอง ก็ได้กำหนดนิยามการฉ้อโกงประกันวินาศภัยไว้เฉพาะในองค์กรของตนเอง แม้จะมีความแตกต่างกันไปบ้างแต่โดยหลักแล้วมีความคล้ายคลึงกันดังที่ผู้เขียนจะได้นำเสนอต่อไปนี้

พันธมิตรเพื่อต่อต้านการฉ้อโกงประกันภัย หรือ Coalition against Insurance Fraud (CAIF) ได้มีการให้ความหมายแก่การกระทำอันเป็นการฉ้อโกงประกันภัยไว้ว่า ได้แก่ การแสดงหรือเตรียมการด้วยความเชื่อว่าจะได้มีการแสดงซึ่งข้อมูลที่เป็นเท็จในสาระสำคัญ หรือปกปิดข้อมูลอันเป็นสาระสำคัญ โดยมีเจตนาหลอกลวงและเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในทางทรัพย์สิน ไม่ว่าจะเป็นการกระทำ เข้าร่วม ช่วยเหลือ สนับสนุน หรือสมคบ หรือเป็นเหตุให้บุคคลใดกระทำหรืออนุญาตให้ลูกจ้างหรือตัวแทนของตนกระทำ โดยมีการกำหนดขอบเขตของการฉ้อโกง

ดังกล่าวไว้ว่าต้องเป็นการฉ้อโกงอันเกี่ยวข้องกับรายการที่กำหนดไว้ดังต่อไปนี้เท่านั้น เช่น การเรียกร้องค่าสินไหม การขอเอาประกันภัย การขอใบอนุญาตจากรัฐ การแสดงข้อมูลฐานะทางการเงิน เป็นต้น จึงจะจัดว่าเป็นการฉ้อโกงประกันภัย [28]

สมาคมผู้กับกับดูแลธุรกิจประกันภัยนานาชาติ หรือ International Associations of Insurance Supervisors (IAIS) ได้ให้นิยามการฉ้อโกงในประกันภัยไว้ว่า การกระทำหรือละเว้นกระทำโดยเจตนาเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์อันไม่ซื่อสัตย์หรือไม่ชอบด้วยกฎหมาย แก่ตนเองหรือผู้อื่น ตัวอย่างเช่น การยักยอกทรัพย์สิน การเจตนาแสดงข้อมูลเท็จ การปกปิด การระงับหรือไม่เปิดเผยข้อมูลอันเป็นสาระสำคัญที่เกี่ยวข้องกับการตัดสินใจทางการเงิน ธุรกรรม การเข้าใจสถานะของผู้รับประกันภัย หรือเกี่ยวข้องกับตำแหน่งที่ได้รับความเชื่อใจ [29]

กรมการประกันภัย มลรัฐเนบลาสก้า ได้ให้ความหมายของการฉ้อโกงประกันภัย ได้แก่ การกระทำโดยเจตนาหลอกลวงเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์โดยมิชอบ ซึ่งมันอาจเกิดขึ้นได้ในขั้นตอนของการขายประกันภัย การซื้อประกันภัย การใช้ประโยชน์แห่งกรมธรรม์ประกันภัย และการรับประกันภัย [30]

สถาบันศูนย์ข้อมูลประกันภัยของสหรัฐอเมริกา ได้ให้ความหมายของการฉ้อโกงประกันภัยไว้ว่า ได้แก่ การกระทำอันมีเจตนาหลอกลวง ซึ่งทำต่อ หรือทำโดยบริษัทประกันภัย หรือตัวแทนประกันภัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ การฉ้อโกงอาจกระทำได้ในหลายขั้นตอนของประกันภัย เช่น โดยผู้ขอเอาประกันภัย โดยผู้เอาประกันภัย โดยบุคคลภายนอก หรือโดยผู้ประกอบวิชาชีพเฉพาะที่ให้บริการแก่ประกันภัย [31]

---

[28] Coalition against Insurance Fraud, Model Insurance Fraud Act Section 2.

[29] International Association of Insurance Supervisors, Guidance Paper on Preventing, Detecting and Remedying Fraud in Insurance, October 2006, P.4.

[30] Neblaska Department of Insurance. What is insurance fraud [Online]. (n.d.). Available from: http://www.doi.ne.gov/fraud/ifpdindex.htm[2007, June 21]

[31] Insurance Information Institute. Fraud : Facts and Statistics [Online]. (n.d.). Available from: http://www.iii.org/media/facts/statsbyissue/fraud/ [2007, July 5]

ในการประชุมครั้งที่สี่เกี่ยวกับการศึกษาสมาคมตำรวจแห่งอาเซียน เรื่อง "ตำรวจและความปลอดภัยแห่งศตวรรษที่ 21" ในสาธารณรัฐเกาหลีใต้ ก็ได้มีการให้นิยามการฉ้อโกงประกันภัยว่าหมายถึง การใดก็ตามที่บุคคลทำไปต่อธุรกิจประกันภัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้ได้ประโยชน์เพิ่มทั้งที่ไม่มีสิทธิได้ หรือเพื่อการที่ต้องจ่ายน้อยลงทั้งที่ต้องจ่ายเพิ่ม[32]

เมื่อพิจารณาในแง่ของกฎหมายอาญาแล้วจะพบว่าคำว่า "การฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัย" เป็นการผสมคำระหว่างคำว่า "การฉ้อโกง" กับคำว่า "ธุรกิจประกันวินาศภัย" ซึ่งคำว่า "การฉ้อโกง" มีปรากฏอยู่ในประมวลกฎหมายอาญาปรากฏลักษณะ 12 ความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ หมวด 3 การฉ้อโกง ตั้งแต่มาตรา 341 ถึง 347 ซึ่งได้แก่ การฉ้อโกงทั่วไป การฉ้อโกงโดยแสดงตนเป็นคนอื่นหรืออาศัยความเบาปัญญาหรือความอ่อนแอแห่งจิตของผู้ถูกหลอกลวง การฉ้อโกงประชาชน การฉ้อโกงแรงงาน การฉ้อโกงค่าอาหารหรือค่าโรงแรม การฉ้อโกงโดยการชักจูงผู้มีจิตอ่อนแอหรือเป็นเด็กให้จำหน่ายทรัพย์สินโดยเสียเปรียบ และการฉ้อโกงประกันวินาศภัย ถึงแม้ความผิดเกี่ยวกับการฉ้อโกงประเภทต่างๆ ดังกล่าวจะมีองค์ประกอบความผิดที่แตกต่างกันไปบ้าง แต่องค์ประกอบหลักของความผิดฐานฉ้อโกงยังคงคล้ายกันได้แก่

1) ต้องมีการหลอกลวง หมายความว่าเป็นการแสดงข้อเท็จจริงในอดีตหรือปัจจุบันอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงอันควรต้องแจ้ง หรือกระทำการอื่นใดให้ผู้ถูกหลอกลวงเข้าใจผิดไปจากเดิม

2) ต้องมีเจตนาพิเศษ ได้แก่ โดยทุจริต หรือ โดยรู้ว่าตนไม่สามารถชำระเงินค่าอาหารหรือค่าอยู่ในโรงแรม หรือ เพื่อเอาทรัพย์สินของผู้อื่นเป็นของตนหรือของบุคคลที่สาม หรือ เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์จากประกันวินาศภัย

3) เป็นการกระทำที่มุ่งหวังผลประโยชน์ในเชิงทรัพย์สินหรือประโยชน์ในเชิงเศรษฐกิจ หาใช่ทำเพราะความโกรธแค้นส่วนตัวหรือทำเพราะอุดมการณ์ไม่

---

[32] Dong-Young Lee, "Insurance Fraud Countermeasures in Korea," in The 4th Annual conference of Asian Association of Police Studies(Korea: National Police University,2003), p. 341.

4) เป็นความผิดที่มีการกระทำอันเป็นการฝ่าฝืนต่อศีลธรรม หรือเป็นความผิดในตัวเอง (mala in se) กล่าวคือ การกระทำผิดลักษณะนี้ เป็นสิ่งที่สังคมมองว่าเป็นเรื่องที่ผู้กระทำสมควรได้รับโทษทางอาญา หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งได้ว่า ผู้กระทำผิดมี "ความชั่ว" และสมควรได้รับการจัดการในความชั่วดังกล่าว [33]

ส่วนคำว่า "ธุรกิจประกันวินาศภัย" กินความหมายกว้าง ไม่เฉพาะแก่บุคคลผู้เกี่ยวข้องกับสัญญาประกันวินาศภัยสามฝ่ายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ซึ่ง ได้แก่ ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประกันภัย และผู้รับประโยชน์ แต่ยังหมายถึงการประกอบธุรกิจอื่นอันเกี่ยวข้องกับประกันวินาศภัยโดยตรงและมีความสำคัญอย่างยิ่ง หากขาดธุรกิจเหล่านี้แล้วธุรกิจประกันวินาศภัยก็ไม่อาจดำเนินต่อไปได้ ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจนายหน้าประกันวินาศภัย (Insurance Broker) ธุรกิจสำรวจภัยและประเมินความเสียหาย (Loss Adjuster & Surveyor) ธุรกิจประกันภัยต่อ (Reinsurance) และธุรกิจอื่นที่อาศัยความรู้ความชำนาญเฉพาะและมีความจำเป็นต่อระบบประกันวินาศภัยเนื่องจากผู้รับประกันวินาศภัยไม่สามารถดำเนินการเองได้ เช่น ธุรกิจสถานพยาบาล (Medical Treatment) ธุรกิจซ่อมแซมทรัพย์สิน ได้แก่ อู่ซ่อมรถ ผู้รับเหมาก่อสร้าง เป็นอาทิ ธุรกิจเหล่านี้เองที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับเงินจำนวนมากในธุรกิจประกันวินาศภัย โดยมีผู้รับประกันวินาศภัยเปรียบเสมือนเป็นคนกลางรวบรวมเงินจากผู้เอาประกันภัยจำนวนมากในรูปของเบี้ยประกันภัย แต่เงินดังกล่าวหาได้เป็นรายรับของผู้รับประกันวินาศภัยทั้งหมดไม่ ผู้รับประกันวินาศภัยจำต้องหมุนเวียนเงินบางส่วนไปยังธุรกิจที่เกี่ยวข้องข้างต้น ไม่ว่าจะเป็นธุรกิจประกันภัยต่อเมื่อต้องการกระจายความเสี่ยงภัย ธุรกิจสำรวจภัยเมื่อเกิดวินาศภัยขึ้น ธุรกิจสถานพยาบาลเมื่อเกิดความบาดเจ็บแก่ผู้เอาประกันภัยหรือบุคคลภายนอกตามแต่สัญญา หรือธุรกิจอู่ซ่อมรถเมื่อเกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินประเภทรถยนต์ เป็นต้น

เมื่อวิเคราะห์ขอบเขตของการฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัยทั้งในประเทศและต่างประเทศตามที่นำเสนอข้างต้นแล้ว ผู้เขียนสรุปได้ว่า การฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัย ได้แก่ การที่ผู้ใด กระทำ ละเว้นกระทำ อันเป็นลักษณะของการหลอกลวง ด้วยการแสดงข้อความจริงอันเป็นเท็จ หรือปกปิดความจริงอันควรแจ้งให้ทราบ โดยทุจริต หรือเพื่อแสวงหา

---

[33] ประดิษฐ์ พงษ์สุวรรณ์ "อำนาจฟ้องคดีอาญาของผู้เสียหาย : สัมฤทธิ์ผลของการฟ้องคดีความผิดฐานฉ้อโกง," (วิทยานิพนธ์ปริญญามหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์ คณะนิติศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2549), หน้า 58.

ประโยชน์ในเชิงทรัพย์สินโดยมิชอบด้วยกฎหมายจากธุรกิจประกันวินาศภัย อย่างไรก็ตาม ประการสำคัญอยู่ที่การกระทำผิดดังกล่าวต้องมีลักษณะหลอกลวง และเฉพาะสำหรับธุรกิจประกันวินาศภัยเท่านั้น กล่าวคือ ผู้กระทำต้องมีเจตนากระทำเพื่อแสวงหาประโยชน์ในเชิงทรัพย์สินจากประกันวินาศภัย หากมีความผิดอื่นใดซึ่งสามารถกระทำได้ในธุรกิจอื่นด้วยแล้ว หรือเป็นการกระทำที่ไม่เกี่ยวข้องกับการหลอกลวง เช่น การลักทรัพย์ รับของโจร เช่นนี้เป็นความผิดที่สามารถกระทำได้ในทุกธุรกิจไม่เฉพาะแต่ธุรกิจประกันวินาศภัย ผู้กระทำไม่จำเป็นต้องอาศัยความรู้ความชำนาญในแวดวงประกันภัยก็สามารถกระทำผิดได้ . ดังนั้น หากมีการกระทำความผิดในลักษณะดังกล่าวนี้ในธุรกิจประกันวินาศภัย ก็จะไม่อยู่ในความหมายของการฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัยแต่อย่างใด

2.2.2 ผู้เกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัย

ธุรกิจประกันวินาศภัยนั้นเกี่ยวข้องกับบุคคลหลายฝ่าย และภาคธุรกิจหลายชนิดด้วยกัน จากลักษณะของธุรกิจประกันวินาศภัยที่มีการหมุนเวียนเงินจำนวนมากไปยังฝ่ายที่เกี่ยวข้องในแต่ละสภาวการณ์ ยังผลให้อาจเกิดแรงจูงใจในการอาศัยธุรกิจประกันวินาศภัยเพื่อแสวงหาประโยชน์โดยทุจริตได้ทุกฝ่าย ดังนั้น การศึกษาถึงบุคคลที่อาจมีส่วนเกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงประกันวินาศภัยนี้ ลำพังแค่บุคคลสามฝ่ายตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 862 ที่ได้กำหนดนิยามของบุคคลที่เกี่ยวข้องในสัญญาประกันภัยไว้ 3 ฝ่ายได้แก่ ผู้รับประกันภัย ผู้เอาประกันภัย และผู้รับประโยชน์ คงยังไม่เพียงพอสำหรับธุรกิจประกันวินาศภัย ผู้เขียนจึงรวบรวมบุคคลที่มีส่วนเกี่ยวข้องกับการหมุนเวียนผลประโยชน์จากประกันวินาศภัยดังต่อไปนี้

1) ผู้รับประกันภัย หมายถึง คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะใช้ค่าสินไหมทดแทน หรือใช้เงินจำนวนหนึ่งให้ [34] ประกอบการพิจารณาพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 ที่วางหลักว่า การประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย จะกระทำได้เมื่อได้จัดตั้งขึ้นในรูปบริษัทมหาชนจำกัดตามกฎหมายว่าด้วยบริษัทมหาชนจำกัด และโดยได้รับอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยจากรัฐมนตรีโดยอนุมัติคณะรัฐมนตรี [35] บริษัทรับประกันภัยจึงจัดเป็นอีกธุรกิจหนึ่งที่ถูกควบคุมกำกับดูแลจากรัฐอย่างเคร่งครัด เนื่องจากผลประโยชน์จากธุรกิจประกันวินาศภัยที่จะ

---

[34] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 862 วรรค 2

[35] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 6 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 8

หมุนเวียนมายังผู้รับประกันภัย ได้แก่ เงินค่าเบี้ยประกันภัยจำนวนมหาศาลจากผู้เอาประกันภัยจำนวนมาก แต่เนื่องจากสัญญาประกันวินาศภัยเป็นสัญญาพิเศษดังที่กล่าวข้างต้น บริษัทรับประกันภัยจึงไม่อาจจัดว่าเงินค่าเบี้ยประกันภัยดังกล่าวเป็นรายรับของบริษัททันทีทั้งหมด (Earned Premium) อีกทั้งผู้รับประกันภัยจะต้องดำเนินการสำรองเงินหรือทรัพย์สินจำนวนหนึ่งไว้เป็นเงินสำรองค่าสินไหมทดแทนที่คาดว่าจะเกิดขึ้น (Loss Reserve) นอกเหนือไปจากค่าบริหารจัดการบริษัทและค่าบำเหน็จต่างๆ ดังนั้น รัฐจึงจัดให้ธุรกิจประกันวินาศภัยเป็นธุรกิจเฉพาะที่ต้องได้รับการกำกับดูแลโดยหน่วยงานพิเศษของรัฐอย่างเคร่งครัด เพื่อให้บริษัทรับประกันภัยมีความสามารถที่จะปฏิบัติตามสัญญาประกันภัยแก่ผู้เอาประกันภัยได้ตลอดเวลา

2) ผู้เอาประกันภัย หมายถึง คู่สัญญาฝ่ายซึ่งตกลงจะส่งเบี้ยประกันภัย [36] โดยผู้เอาประกันภัยอาจเป็นบุคคลธรรมดาที่มีความสามารถในการเข้าทำนิติกรรมหรือเป็นนิติบุคคลก็ได้ นอกจากนี้ ผู้เอาประกันภัยได้จะต้องเป็นผู้มีส่วนได้เสียในเหตุที่จะเอาประกันนั้นด้วย หากมิเช่นนั้นแล้ว ย่อมไม่มีผลผูกพันคู่สัญญาแต่อย่างหนึ่งอย่างใด [37] เมื่อผู้เอาประกันภัยได้จ่ายเงินค่าเบี้ยประกันภัยไปแล้วก็จะได้รับความคุ้มครองตามสัญญาประกันวินาศภัยซึ่งหากเกิดวินาศภัยขึ้นตามสัญญา ผลประโยชน์จากประกันวินาศภัยก็จะกลับคืนสู่ผู้เอาประกันภัยในรูปของค่าสินไหมทดแทน ซึ่งอาจเป็นเงิน การได้รับการซ่อมแซมทรัพย์สิน หรือการได้สิทธิทางแพ่งในเรื่องการชดใช้ค่าเสียหายแก่บุคคลภายนอก หรือในคดีอาญาผู้เอาประกันภัยก็จะได้รับการประกันตัวโดยไม่ต้องหาบุคคล เงิน หรือหลักทรัพย์อื่น เป็นต้น

3) ผู้รับประโยชน์ หมายความว่า บุคคลผู้จะพึงได้รับค่าสินไหมทดแทน หรือรับจำนวนเงินใช้ให้ [38] อนึ่งผู้เอาประกันภัยและผู้รับประโยชน์นั้น จะเป็นบุคคลคนหนึ่งคนเดียวกันก็ได้ กฎหมายไม่ได้บังคับว่าต้องมีความเกี่ยวข้องกับผู้เอาประกันภัยหรือวัตถุที่เอาประกันภัยแต่อย่างใด จึงเป็นสิทธิของผู้เอาประกันที่จะระบุให้บุคคลใดก็ได้เป็นผู้รับประโยชน์ตามสัญญาประกันภัย [39] ในกรณีที่สัญญาประกันภัยระบุให้บุคคลภายนอกเป็นผู้รับประโยชน์ เมื่อบุคคลภายนอกนั้นได้แสดงเจตนาแก่ผู้รับประกันภัยโดยมีหนังสือบอกกล่าวให้ทราบแล้วว่า จะถือเอาประโยชน์จากสัญญาประกันภัย สิทธิของบุคคลภายนอกนั้นย่อมเกิดขึ้นตั้งแต่เวลาที่

---

[36] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 862 วรรค 3

[37] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 863

[38] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 862 วรรค 4

[39] คำพิพากษาฎีกาที่ 2447/2516

แสดงเจตนาตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 347 ผู้เอาประกันภัยและผู้รับประกันภัยจะเปลี่ยนแปลง หรือระงับสิทธินั้นในภายหลังไม่ได้ ต้องห้ามตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 375 [40]

นอกจากนี้ ยังมีบุคคลอีกหลายฝ่ายนอกเหนือจากที่ปรากฏในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 862 ที่เกี่ยวข้องและมีบทบาทสำคัญในธุรกิจประกันวินาศภัย ได้แก่

4) ตัวแทนประกันวินาศภัย และนายหน้าประกันวินาศภัย

"ตัวแทนประกันวินาศภัย" หมายความว่า ผู้ซึ่งบริษัทมอบหมายให้ทำการชักชวนให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยกับบริษัท [41] ตัวแทนประกันวินาศภัยจัดเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ถูกควบคุมกำกับดูแลโดยเฉพาะจากรัฐ [42] ก็เนื่องจากอาชีพดังกล่าวมีบทบาทสำคัญในการชักชวนประชาชนให้ทำประกันภัยกับบริษัทที่ตนสังกัดอยู่ โดยสามารถเข้าถึงประชาชนได้ดีกว่าบริษัท นอกจากนี้การมีเงินหมุนเวียนผ่านมายังตัวแทนประกันวินาศภัยยังเป็นแรงจูงใจให้บุคคลจำนวนมากหันมาประกอบอาชีพนี้

การที่เรียกผู้ชักชวนให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยนั้นว่า ตัวแทนประกันวินาศภัย อาจทำให้เกิดความสับสนกับคำว่า ตัวแทน ในกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยเรื่องตัวแทน เพราะแท้จริงแล้วตัวแทนประกันภัยเป็นเพียงผู้ชักชวนบุคคลให้ทำสัญญาประกันภัยเท่านั้น ไม่มีลักษณะเป็นตัวแทนของผู้รับประกันภัยตามกฎหมายลักษณะตัวแทนในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ เรื่องนี้มีความสำคัญมากในการพิจารณาว่า ผู้รับประกันภัยทราบข้อความหรือข้อความเท็จแล้วหรือไม่ เพราะถ้าถือว่าตัวแทนประกันวินาศภัยคือ ตัวแทนของผู้รับประกันภัยตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์แล้ว อะไรที่ตัวแทนรู้ย่อมถือว่าบริษัทผู้รับประกันภัยต้องรู้จะปฏิเสธไม่รู้ไม่ได้ หากแต่โดยทั่วไปแล้วบริษัทจะไม่มีข้อตกลงทำนองว่าให้ตัวแทนประกันวินาศภัยเป็นตัวแทนตามประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ ส่วนใหญ่แล้วจะกำหนดเพียงว่า

---

[40] คำพิพากษาฎีกาที่ 35/2513

[41] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 4 วรรค 7

[42] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 63 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 33

ให้มีหน้าที่ชักชวนบุคคลอื่นทำประกันภัยกับบริษัทเท่านั้น เพราะฉะนั้น ข้อความหรือข้อเท็จจริงใดที่ตัวแทนประกันวินาศภัยรู้จะถือว่าบริษัทรู้ไม่ได้ [43]

อย่างไรก็ตาม จากการแก้ไขโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 ก็ได้มีแนวคิดกำหนดให้บริษัทต้องร่วมรับผิดกับตัวแทนประกันวินาศภัยต่อความเสียหายที่ตัวแทนประกันวินาศภัยนั้นได้ก่อขึ้นจากการกระทำเป็นตัวแทนประกันวินาศภัยของบริษัท [44] รวมไปถึงการบัญญัติให้ตัวแทนประกันวินาศภัยมีสิทธิรับเบี้ยประกันภัยในนามของบริษัทด้วยนั้น [45] จึงส่งผลกระทบต่อหลักเรื่องตัวการตัวแทนดังกล่าว กล่าวคือ ในอดีตก่อนแก้ไขกฎหมายนี้ ตัวแทนประกันวินาศภัยที่จะรับเงินเบี้ยประกันภัยแต่ไม่มีหนังสือมอบอำนาจให้รับเงินจากบริษัท ก็ไม่ถือว่าบริษัทได้รับเบี้ยประกันภัยดังกล่าว แต่หลังจากการแก้ไขกฎหมายใหม่นี้ ตัวแทนที่รับเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันภัย แม้ไม่มีหนังสือมอบอำนาจให้รับเงินจากบริษัทก็ถือว่าบริษัทได้รับเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันภัยแล้ว หรือการที่ตัวแทนประกันวินาศภัยกระทำการใดๆ จากการเป็นตัวแทนของบริษัทแล้วก่อให้เกิดความเสียหาย บริษัทรับประกันภัยของตัวแทนรายนั้นจะต้องร่วมรับผิดชอบด้วย

"นายหน้าประกันวินาศภัย" หมายความว่า ผู้ชี้ช่องหรือจัดการให้บุคคลทำสัญญาประกันภัยกับบริษัท โดยกระทำเพื่อบำเหน็จเนื่องจากการนั้น [46] นายหน้าประกันวินาศภัยจัดเป็นอาชีพที่ถูกควบคุมโดยรัฐเช่นเดียวกับตัวแทนประกันวินาศภัย [47] แต่มีความแตกต่างจากตัวแทนประกันวินาศภัยในด้านที่ว่า ตัวแทนประกันวินาศภัยจัดเป็นบุคคลที่อยู่ภายใต้บังคับบัญชาในบริษัทรับประกันภัย แต่นายหน้าประกันวินาศภัยนั้นประกอบอาชีพของตนโดยอิสระไม่อยู่ในการควบคุมของบริษัทรับประกันภัย และตามปกติจะไม่ทำหน้าที่แทนผู้รับ

---

[43] ไชยยศ เหมะรัชตะ, <u>คำอธิบายประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ว่าด้วยประกันภัย</u>, หน้า 35-36.

[44] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 65/1 เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 37

[45] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 66 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 38

[46] พระราชบัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 4 วรรค 8

[47] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 63 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 33

ประกันภัย อีกทั้งนายหน้าประกันวินาศภัยอาจเป็นได้ทั้งบุคคลธรรมดาหรือนิติบุคคล แต่ตัวแทนประกันวินาศภัยต้องเป็นบุคคลธรรมดาเท่านั้น

5) ผู้ประเมินวินาศภัย และ นักคณิตศาสตร์ประกันภัย

ผู้ประเมินวินาศภัยเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ถูกควบคุมโดยให้เป็นธุรกิจเฉพาะ ไม่ว่าบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลที่จะทำธุรกิจนี้จำต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนจึงจะประกอบอาชีพนี้ได้ [48] ผู้ประเมินวินาศภัยจัดว่าเป็นบุคคลที่มีความสำคัญในธุรกิจประกันภัย โดยเกี่ยวข้องตั้งแต่ก่อนรับประกันภัยได้แก่การทำการสำรวจความเสี่ยงภัยก่อนรับประกันภัย (Risk Survey) เพื่อประเมินความเสี่ยงภัยต่างๆในการพิจารณารับประกันภัยหรือกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัย ตลอดไปจนถึงขั้นตอนจ่ายค่าสินไหมทดแทนเมื่อเกิดวินาศภัยขึ้น ได้แก่ การทำการสำรวจความเสียหาย พิจารณาเงื่อนไขกรมธรรม์ และตีราคาวินาศภัยเพื่อเสนอแก่บริษัทรับประกันภัยต่อไปโดยได้ค่าจ้างเป็นการตอบแทน [49] ประกอบกับการที่รัฐได้กำหนดให้วินาศภัยประเภทและจำนวนเงินที่คณะกรรมการประกาศกำหนด ต้องได้รับการตรวจสอบและประเมินราคาโดยผู้ประเมินวินาศภัย [50] ดังนั้น ผู้ประเมินวินาศภัยนี้จึงจัดว่าเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญในและขาดไม่ได้ในธุรกิจประกันวินาศภัยภัยอีกบุคคลหนึ่ง

นักคณิตศาสตร์ประกันภัย จัดเป็นอีกอาชีพหนึ่งที่ถูกควบคุมโดยรัฐให้เป็นธุรกิจเฉพาะผู้ที่จะประกอบธุรกิจนี้จำต้องได้รับอนุญาตจากนายทะเบียนจึงจะประกอบอาชีพนี้ได้ [51] นักคณิตศาสตร์ประกันภัยจัดว่ามีความสำคัญกับธุรกิจประกันวินาศภัย ก็เนื่องจากกฎหมายได้บังคับให้รายงานการคำนวนความรับผิดตามกรมธรรม์ของบริษัทต้องผ่านการรับรองโดยนักคณิตศาสตร์

---

[48] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 35/2 เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 22

[49] ประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ มาตรา 878 "ค่าใช้จ่ายในการตีราคาวินาศภัยนั้นท่านว่าผู้รับประกันภัยต้องเป็นผู้ออกใช้"

[50] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 35/1 เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 22

[51] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 78/2 เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 43

ประกันภัย [52] เป็นผลให้บริษัทรับประกันภัยต้องว่าจ้างนักคณิตศาสตร์ประกันภัยเหล่านี้มาทำรายงานการคำนวนความรับผิดตามกรมธรรม์ของบริษัทตน เพื่อส่งรายงานดังกล่าวแก่นายทะเบียน ดังนั้น นักคณิตศาสตร์ประกันภัยจึงเป็นอีกธุรกิจหนึ่งที่มีส่วนสำคัญและขาดไม่ได้ในธุรกิจประกันวินาศภัย

6) บุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหาย บาดเจ็บ หรือเสียชีวิต (Third party for property damage or bodily injury) โดยอาศัยประกันภัยค้ำจุนที่ใช้หลักการรับผิดตามกฎหมาย (Fault) บริษัทรับประกันภัยจะดำเนินการชดใช้ค่าเสียหายแก่บุคคลดังกล่าวหากพิสูจน์ทราบว่าเหตุการณ์ดังกล่าวนั้นเป็นความผิดของผู้เอาประกันภัยของตน อย่างไรก็ตาม มีกฎหมายที่กำหนดชัดว่าบริษัทรับประกันภัยจะต้องชดใช้ค่าเสียหายให้แก่บุคคลภายนอกโดยไม่ต้องรอพิสูจน์ความผิดว่าเป็นของผู้เอาประกันภัยของตนหรือไม่ ได้แก่ พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ.2535 ที่ให้ความคุ้มครองแก่ผู้ประสบภัยจากรถ โดยไม่ต้องรอพิสูจน์ความผิด จากหลักประกันภัยดังกล่าวแสดงให้เห็นถึงผลประโยชน์จากธุรกิจประกันวินาศภัยที่สามารถหมุนเวียนไปสู่บุคคลภายนอกได้ ไม่จำกัดเฉพาะคู่สัญญาเท่านั้น

7) ผู้ประกอบวิชาชีพเฉพาะ ได้แก่ บุคคล หรือ องค์กรธุรกิจที่จำเป็นต้องเกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันวินาศภัยเป็นสำคัญ เช่น อู่ซ่อมรถ สถานพยาบาล ผู้รับเหมาก่อสร้าง ผู้ชี้อซาก เป็นต้น เนื่องจากความเสียหายอันเกิดแก่วัตถุที่เอาประกันภัยนั้น หากเป็นความเสียหายโดยสิ้นเชิง (Total Loss) ไม่ว่าจะเป็น ไฟไหม้บ้านทั้งหลัง รถยนต์ชนเสียหายทั้งคัน เช่นนี้แล้ว บริษัทรับประกันภัยปกติแล้วจะเลือกจ่ายค่าสินไหมทดแทนให้เป็นเงิน ซึ่งจะไม่เกี่ยวข้องกับผู้ประกอบวิชาชีพเฉพาะนี้ แต่หากความเสียหายอันเกิดแก่วัตถุที่เอาประกันภัยนั้นเป็นความเสียหายบางส่วน (Partial Loss) ซึ่งจำเป็นจะต้องมีการซ่อมแซมวัตถุที่เอาประกันภัยนั้น ลำพังบริษัทรับประกันภัยเองไม่สามารถดำเนินการเหล่านี้ได้ จำต้องใช้บริการจากผู้ประกอบวิชาชีพเฉพาะเพื่อซ่อมแซมวัตถุที่เอาประกันภัยเหล่านั้นในลักษณะที่เป็นค่าสินไหมทดแทนให้แก่ผู้เอาประกันภัย ตัวอย่างเช่น รถยนต์ถูกชนกันชนหน้าเสียหาย ผู้ประกอบวิชาชีพอื่นได้แก่ อู่ซ่อมรถ หรือ กรณีเกิดไฟไหม้บ้าน ผู้ประกอบวิชาชีพเฉพาะได้แก่ ผู้รับเหมาก่อสร้าง เป็นต้น จากเหตุผลดังกล่าวนี้ แสดงให้เห็นว่า ผลประโยชน์

---

[52] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 78/1 เพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 43

จำนวนมากจากธุรกิจประกันวินาศภัยสามารถหมุนเวียนไปยังผู้ประกอบวิชาชีพเฉพาะเหล่านี้ได้ด้วย

2.2.3 สภาพปัญหาการฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัยปัจจุบัน

ในหัวข้อนี้ผู้เขียนนำเสนอถึงบรรดาคดีที่เกี่ยวข้องกับการทุจริตในธุรกิจประกันภัยในประเทศไทยไม่เฉพาะว่าจะต้องเป็นความผิดฐานฉ้อโกงประกันวินาศภัยตามมาตรา 347 แต่เพียงอย่างเดียว ซึ่งก็พบว่ามีการดำเนินคดีอาญาเกี่ยวกับการทุจริตในธุรกิจประกันภัยอยู่หลายคดี ไม่ว่าจะเป็นคดีการทุจริตโดยผู้บริหารหรือกรรมการของบริษัทรับประกันภัย หรือการทุจริตโดยผู้เอาประกันภัยเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน โดยมีหน่วยงานที่ทำหน้าที่สอบสวนการกระทำดังกล่าวหลายหน่วยงาน ซึ่งล้วนแต่เป็นคดีที่น่าสนใจและน่าศึกษาถึงแนวโน้มและทิศทางในการที่เจ้าพนักงานของรัฐดำเนินการกับการฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัย ผู้เขียนจึงขอนำเสนอคดีที่น่าสนใจแก่การศึกษาดังนี้

"คดีเผาเอาประกัน" คดีนี้จำเลยเป็นเจ้าของร้านค้าขายและเลหลังแห่งหนึ่งได้เอาสินค้าในร้านไปประกันอัคคีภัยไว้กับบริษัท อ. จำกัด 2 คราว เป็นเงิน 30,000 บาท สินค้าในร้านมีราคาประมาณ 28,000 บาท ก่อนเกิดเหตุมีพยานเห็นจำเลยกับพวกอีก 2 คนประชุมกันจนกระทั่งวันเกิดเหตุ มีคนเห็นจำเลยเอาน้ำมันเบนซินบรรทุกรถยนต์มาที่ร้าน 12 ปีบ และมีการขนสินค้าออกไปจากร้าน ก่อนเกิดเหตุร้านของจำเลยปิดมาเดือนเศษแล้ว ในวันเกิดเหตุพยานได้กลิ่นน้ำมันที่ร้านจำเลยจึงไปดูเห็นประตูร้านใส่กุญแจ แต่ภายในร้านยังเปิดไฟและพัดลมอยู่ จึงได้ไปพาตำรวจมาพังฝาเข้าไปดูในร้านพบธูปจุดปักอยู่ในห่อกระดาษดินปืน ธูปไหม้เหลืออีกหนึ่งองค์ดุลีจะถึงดินปืน และมีน้ำมันเบนซินเทลาดนองพื้นกระดาน กับมีน้ำมันเบนซินเปิดแล้วเหลือปีบละครึ่งวางเรียงรายอยู่ตามพื้นชั้นบนและพื้นชั้นล่าง 12 ปีบ และมีน้ำมันเบนซินอยู่ในตุ่มอีก ตามพื้นกระดานมีกระดาษหนังสือพิมพ์ชุบน้ำมันเบนซินวางเรี่ยราดเป็นชนวนเชื้อเพลิงติดถึงชั้นล่าง เมื่อดินปืนระเบิดขึ้นเชื้อเพลิงอาจลุกลามถึงกันได้ทันที ขณะเกิดเหตุมีสินค้าในร้านประมาณ 20,000 บาท ดังนี้ วินิจฉัยว่า พฤติการณ์และเหตุผลแวดล้อมประกอบด้วยการกระทำของจำเลยกับพวกเป็นการกระทำเพื่อเผาตึกและสินค้าซึ่งได้ทำประกันอัคคีภัยไว้กับบริษัท อ. จำกัด และจะเอาเงินค่าประกันภัย (แต่การกระทำไม่สำเร็จเพราะมีเหตุมาขัดขวางเสีย) จำเลยกับพวกจึงมีความผิดฐานพยายามวางเพลิงและพยายามกระทำแก่ทรัพย์เพื่อเอาเงิน

ประกันภัยตามกฎหมายลักษณะอาญา ร.ศ.127 มาตรา 186 และ 312 ประกอบมาตรา 60 (ซึ่งตรงกับประมวลกฎหมายอาญามาตรา 218 และ 347 ประกอบมาตรา 80) [53]

"คดีเพลิงไหม้ห้างเซ็นโทซา" คดีนี้เกิดขึ้นเมื่อวันที่ 9 กุมภาพันธ์ 2550 ที่อำเภอเมืองจังหวัดขอนแก่น โดยเพลิงได้ลุกไหม้ขึ้นภายในห้างสรรพสินค้าเซ็นโทซาเวลาประมาณ 2040 น. หลังจากที่ห้างดังกล่าวปิดบริการแล้ว เพลิงได้ลุกไหม้นานกว่าสามชั่วโมงพนักงานดับเพลิงจึงสามารถควบคุมเพลิงไว้ได้ เบื้องต้นคาดมูลค่าเสียหายประมาณ 90 ล้านบาท หลังจากการสอบสวนของกองพิสูจน์หลักฐานและพนักงานสอบสวน สภอ.เมืองขอนแก่น ก็พบว่าเพลิงไหม้ครั้งนี้อาจเกิดจากการวางเพลิง เนื่องจากพบแกลลอนทินเนอร์ 5 ลิตร 2 แกลลอนในที่เกิดเหตุ และสอบปากคำพยาน 21 ปาก อีกทั้งมีรอยเพลิงไหม้จุดเดียวเท่านั้น นอกจากนี้ยังพบมูลเหตุจูงใจสำคัญคือห้างเซ็นโทซาได้ทำประกันภัยสต๊อกสินค้ามูลค่าทุนประกันสูงถึง 70 ล้านบาท เบื้องต้นพนักงานสอบสวนจึงได้แจ้งข้อหาร่วมกันวางเพลิงแก่ นายสัญชัย ชินจตุรภัทร ประธานกรรมการห้างสรรพสินค้าเซ็นโทซ่า จนเมื่อวันที่ 1 มีนาคม ที่ผ่านมาศาลจังหวัดขอนแก่นได้อนุมัติหมายจับผู้บริหารห้างเซ็นโทซ่ามาแล้ว 2 คน คือ นางจันทร์ฉาย ล้อศิริ อายุ 49 ปี พี่สาวนายสัญชัย และนางนิภา นนทิประเสริฐ อายุ 50 ปี ผู้จัดการทั่วไป ข้อหาร่วมกันวางเพลิง โดยทั้งสองให้การปฏิเสธและจะขอให้การในชั้นศาล ก่อนยื่นหลักทรัพย์เป็นแคชเชียร์เช็คคนละ 5 แสนบาท ประกันตัวออกไป [54]

"คดีตัดนิ้ว" คดีนี้เกิดขึ้นหลังจากนายพิเชษฐ์ พรตันติพงษ์ ได้เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนกรมธรรม์ประกันอุบัติเหตุส่วนบุคคล (PA) จากบริษัทรับประกันภัยแห่งหนึ่ง โดยเขาอ้างว่าเมื่อวันที่ 11 ตุลาคม 2549 ขณะที่ตนกำลังหั่นขาหมูเพื่อทำอาหารภายในที่พัก ได้เกิดตกใจเสียงหม้อหุงอาหารหล่นกระทบพื้นจนพลาดหั่นนิ้วหัวแม่มือตนเองขาด นิ้วหัวแม่มือที่ขาดได้กระเด็นหล่นใส่ถ่านที่กำลังคุไฟจนเนื้อเยื่อเสียหายไม่สามารถนำไปให้แพทย์ต่อได้ หลังจากการประสานงานของฝ่ายสินไหมทดแทนของบริษัทรับประกันภัยต่างๆ ก็พบว่านายพิเชษฐ์ ได้เรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากเหตุการณ์นี้แก่บริษัทรับประกันภัยอื่นอีกกว่า 30 บริษัท รวม 53 กรมธรรม์ มูลค่าทุนประกันสูงถึง 63 ล้านบาท ซึ่งหากมีการจ่ายค่าสินไหมทดแทนในส่วนของนิ้วขาดนี้ทุกกรมธรรม์ นายพิเชษฐ์จะได้รับเงินค่าสินไหมทดแทนสูงถึง 16 ล้านบาท และเมื่อตรวจสอบใบคำขอเอาประกันอุบัติเหตุส่วนบุคคลของนายพิเชษฐ์ ก็พบว่าในช่องให้กรอกข้อมูลว่า

---

[53] คำพิพากษาฎีกาที่ 66-67/2471

[54] "รวบพี่สาวเจ้าของห้างดังขอนแก่นต้องสงสัยวางเพลิง," คมชัดลึก (2 มีนาคม 2550)

ได้ทำประกันในลักษณะนี้กับบริษัทรับประกันภัยอื่นหรือไม่ นายพิเชษฐ์ ได้กรอกว่าไม่เคยทำประกันกับบริษัทรับประกันภัยอื่น จึงถูกสงสัยว่าอาจมีการทุจริตในการเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน บริษัทรับประกันภัยเกือบทั้งหมดได้ยกเลิกสัญญาประกันภัยโดยอ้างเหตุโมฆียะกรรมและคืนเบี้ยประกันภัย จากนั้นจึงได้ร่วมกันการแจ้งความร้องทุกข์แก่กองบังคับการปราบปรามข้อหาฉ้อโกง เพื่อทำการสอบสวนการกระทำดังกล่าวนี้ต่อไป [55]

"คดีบริษัทสัมพันธ์ประกันภัย" คดีนี้เริ่มต้นหลังจากกรมการประกันภัยในขณะนั้นสั่งให้บริษัท สัมพันธ์ประกันภัย จำกัด หยุดรับประกันภัยตั้งแต่วันที่ 16 กรกฎาคม 2550 เนื่องจากบริษัทดังกล่าวมีฐานะการเงินดำรงเงินกองทุนไม่ครบถ้วนตามกฎหมาย มีปัญหาสภาพคล่องจัดสรรสินทรัพย์ตามประเภทที่กฎหมายกำหนดไม่เพียงพอเงินสำรองสำหรับเบี้ยประกันภัยที่ยังไม่ตกเป็นรายได้ของบริษัท และเงินสำรองสำหรับค่าสินไหมทดแทน ซึ่งนายทะเบียน ด้วยความเห็นชอบของรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ เห็นว่า บริษัทขาดเงินกองทุนที่ต้องดำรงไว้ตามกฎหมาย มีทรัพย์สินน้อยกว่าหนี้สิน และค้างจ่ายค่าสินไหมทดแทนแก่ผู้เอาประกันภัย หรือประชาชนจำนวนมาก ซึ่งหากปล่อยให้ดำเนินธุรกิจต่อไปอาจเป็นอันตรายต่อประชาชน จึงอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 สั่งให้บริษัทสัมพันธ์ประกันภัย จำกัด หยุดรับประกันภัยจนกว่าจะมีการแก้ไขปัญหาข้างต้นสำเร็จ นอกจากนี้ด้วยความสงสัยว่าปัญหาดังกล่าวอาจเกิดขึ้นเพราะความทุจริตของผู้บริหารในการยักยอกเงินของบริษัท นายทะเบียนจึงได้ประสานงานกับกรมสอบสวนคดีพิเศษเพื่อดำเนินการสอบสวนความผิดตามกฎหมายประกันวินาศภัย ความผิดตามประมวลกฎหมายอาญา และความผิดตามกฎหมายห้างหุ้นส่วนบริษัท จำกัด และในท้ายที่สุดกรมสอบสวนคดีพิเศษอาศัยอำนาจตามพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 โดยมติของคณะกรรมการคดีพิเศษให้รับคดีของบริษัท สัมพันธ์ประกันภัย จำกัดไว้เพื่อดำเนินการสอบสวนแล้ว [56]

"คดีบริษัทพาณิชย์การประกันภัย" คดีนี้กรมการประกันภัยในสมัยนั้นร้องทุกข์กล่าวโทษผู้บริหารของบริษัทต่อกองบังคับการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยีด้วยข้อหากระทำผิดพระราชบัญญัติบริษัทมหาชนจำกัด พ.ศ.2535 และกระทำผิดพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 หลังจากที่บริษัทต้องปิดกิจการจากการถูกกระทรวง

---

[55] "26 บริษัทพึ่งหมอพรทิพย์พิสูจน์ตัดนิ้วเอาประกัน 64 ล้าน," เส้นทางนักขาย (1-15 ธันวาคม 2549)

[56] "คปภ.ยื่นดีเอสไอสอบผู้บริหารประกันภัย," โพสต์ทูเดย์ (2 พฤศจิกายน 2550)

พาณิชย์สั่งเพิกถอนใบอนุญาตประกอบธุรกิจประกันภัยเมื่อวันที่ 7 กรกฎาคม พ.ศ.2548 เนื่องจาก บริษัทพาณิชย์การประกันภัย จำกัด ประสบปัญหาด้านการเงินอย่างหนักจนอาจเป็นอันตรายต่อประชาชนหากปล่อยให้ประกอบธุรกิจต่อไป ซึ่งในปัจจุบันการสอบสวนข้อหาดังกล่าวได้เสร็จสิ้นและพนักงานสอบสวนสรุปสำนวนเสนอพนักงานอัยการเพื่อสั่งฟ้องต่อไป แต่ในเวลาต่อมาได้มีการตั้งข้อหาเพิ่มเติมแก่ผู้บริหารเกี่ยวกับการทุจริตยักยอกทรัพย์ของบริษัทตามประมวลกฎหมายอาญาความผิดฐานยักยอกทรัพย์ ซึ่งเรื่องดังกล่าวกำลังอยู่ในระหว่างสอบสวนของเจ้าพนักงานสอบสวนกองบังคับการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ซึ่งเป็นที่น่าติดตามอย่างยิ่งว่าผลคดีจะเป็นอย่างไรต่อไป [57]

"คดีบริษัทธนสินประกันภัย" คดีนี้เริ่มมาจากการที่บริษัทธนสินประกันภัย ดำรงเงินกองทุนไม่ครบตามที่กฎหมายกฎหมายกำหนด รวมถึงจัดสรรทรัพย์สินไม่เพียงพอต่อการสำรองเบี้ยประกันภัยตามกฎหมาย แม้จะโดนกรมการประกันภัยสมัยนั้นสั่งปรับหลายครั้งเป็นจำนวนรวมสูงถึง 10,950,000 บาท ซึ่งเป็นจำนวนค่าปรับที่สูงที่สุดในวงการประกันภัยก็ตาม แต่บริษัท ธนสินประกันภัย จำกัด ก็ไม่สามารถจัดการปัญหาดังกล่าว จนทำให้เกิดการค้างชำระค่าสินไหมทดแทนแก่ประชาชน รวมถึงการมีหนี้ค้างชำระอีกกว่าสี่ร้อยล้านบาท จนเมื่อวันที่ 13 มีนาคม พ.ศ.2550 รัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ก็ได้มีคำสั่งให้บริษัทธนสินประกันภัย จำกัด งดรับประกันภัยจนกว่าจะสามารถแก้ไขเรื่องเงินกองทุนได้และชำระหนี้ได้ ในส่วนของการสอบสวนคดีอาญานั้น แต่เดิมกรมการประกันภัยร้องทุกข์แก่กองบังคับการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี (บก.ปศท.) เพื่อให้สอบสวนคดีความผิดตามพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 ในหลายฐานความผิด อาทิ คดีทุจริต รายงานข้อมูลอันเป็นเท็จ เป็นต้น แต่หลังจากนั้นไม่นานก็จะได้มีการร้องไปยังกรมสอบสวนคดีพิเศษเพื่อให้สอบสวนเรื่องดังกล่าว หลังตรวจสอบพบว่า เงินในบริษัทกว่า 280 ล้านบาทสูญหายไป จนอาจเข้าข่ายเป็นอาชญากรรมทางเศรษฐกิจได้ ซึ่งขณะนี้คดีดังกล่าวอยู่ในระหว่างการสอบสวน [58]

---

[57] "เช็คบิลฉ้อฉลประกันภัยเชือดมือบริหารโกง," ฐานเศรษฐกิจ (22-25 กรกฎาคม 2550)

[58] "ธนสินประกันโคม่าเงินทุนติดลบ600ล้าน เบี้ยวแหลกหนี้500ล้าน," สยามธุรกิจ (10-13 มีนาคม 2550) และ "อู่โวยเบี้ยวหนี้! ธนสิน ค้างค่าซ่อม 400 อู่ 508 ล้าน" โพสต์ทูเดย์ (14 กันยายน 2549)

"คดีตัวแทนยักยอกเบี้ยประกัน" คดีนี้บริษัท สัมพันธ์ประกันภัย จำกัด เป็นโจทก์ยื่นฟ้องนายพงษ์ศักดิ์ ศิริพรรณ เป็นคดีอาญาความผิดฐานยักยอก เนื่องจากนายพงษ์ศักดิ์ ซึ่งทำสัญญาเป็นตัวแทนประกันวินาศภัยของบริษัท และรับกรมธรรม์คุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถไปขาย หลังจากขายได้เงินมาแล้วไม่นำส่งบริษัทเป็นจำนวนเงิน 1,522,000 บาท กลับเบียดบังไปเป็นของตน เมื่อบริษัททวงถามให้ชำระหนี้หลายครั้งก็นิ่งเฉย อย่างไรก็ตาม คดีอาญานี้บริษัท สัมพันธ์ประกันภัย จำกัด ถูกศาลชั้นต้น ศาลอุทธรณ์ และศาลฎีกายกฟ้อง เนื่องจากบริษัท สัมพันธ์ประกันภัย จำกัด มิได้ร้องทุกข์กล่าวโทษต่อเจ้าพนักงานสอบสวน และไม่ได้ยื่นฟ้องคดีอาญาภายในกำหนดอายุความร้องทุกข์สามเดือน ตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 96 [59]

"คดีฉ้อโกงรถหาย" คดีนี้เริ่มต้นเมื่อประมาณเดือนมีนาคม พ.ศ 2540 โดยนายธวัชชัย กับพวก ได้เช่าซื้อรถยนต์จำนวน 4 คัน จากบริษัทไฟแนนซ์ 3 แห่ง ได้แก่บริษัท ฐิติกร จำกัด จำนวน 2 คัน บริษัท เงินทุนหลักทรัพย์เอเชียเสริมกิจ จำกัด จำนวน 1 คัน และ บริษัท เอทีลีซซิ่ง จำกัด จำนวน 1 คัน หลังจากนั้นก็ทำประกันภัยรถยนต์ไว้ทั้งหมด โดยเลือกทำประกันภัยไม่ซ้ำที่กัน ได้แก่ บริษัท นำสินประกันภัย จำกัด บริษัท ลิเบอร์ตี้ประกันภัย จำกัด บริษัท สินมั่นคงประกันภัย จำกัด และบริษัท ไทยเศรษฐกิจประกันภัย จำกัด หลังจากนั้นไม่นาน นายธวัชชัยกับพวกก็ได้แจ้งความต่อเจ้าพนักงานตำรวจต่างท้องที่ในเวลาไล่เลี่ยกัน ว่ารถยนต์ดังกล่าวถูกโจรกรรม แต่แท้ที่จริงแล้วรถยนต์เหล่านั้นนายธวัชชัย กับพวก ได้ขายไปยังประเทศพม่าและกัมพูชาเรียบร้อยแล้ว แน่นอนว่านายธวัชชัยกับพวกได้แจ้งเหตุไปยังบริษัทรับประกันภัยด้วย เรื่องฉ้อโกงรถหายดังกล่าว นี้ถูกค้นพบโดยกลุ่มเจ้าหน้าที่ของบริษัทประกันภัยจำนวนหนึ่ง ที่ได้ร่วมกันทำการสืบสวนจนทราบว่า เหตุการณ์โจรกรรมรถหายดังกล่าวนี้มีความเกี่ยวเนื่องกัน กล่าวคือ นายธวัชชัยกับพวก ได้ผลัดเปลี่ยนกันเป็นผู้เช่าซื้อ / ผู้เอาประกันภัย และผลัดเปลี่ยนกันค้ำประกันการเช่าซื้อรถยนต์ทั้งสี่คัน จากเหตุการณ์ดังกล่าวนี้ หากผู้เอาประกันฉ้อโกงสำเร็จ เขาจะได้ส่วนต่างของเงินที่ได้มามากกว่าที่เสียไป กล่าวคือ ผู้ฉ้อโกงเสียเงินเพียงแค่การชำระเงินค่าเช่าซื้องวดแรก รวมกับเงินค่าเบี้ยประกันภัย หากแต่เงินที่เขาได้มาคือการขายรถทั้งสี่คัน ส่วนบริษัทไฟแนนซ์ซึ่งน่าจะเป็นผู้เสียหายกลับได้รับการ

---

[59] คำพิพากษาฎีกาที่ 1305 / 2547

ชดเชยด้วยเงินค่าสินไหมทดแทนจากบริษัทรับประกันภัย * ดังนั้น ผู้เสียหายที่แท้จริงจึงตกอยู่กับบริษัทรับประกันภัยในเหตุการณ์ฉ้อโกงรถยนต์ครั้งนี้ [60]

จากตัวอย่างคดีที่นำเสนอข้างต้นนี้ จะพบว่ามีการนำกฎหมายหลายฉบับมาบังคับใช้กับการทุจริตในวงการประกันภัย ไม่ว่าจะเป็นประมวลกฎหมายอาญา พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 และเกี่ยวข้องกับการสอบสวนหลายหน่วยงาน ไม่ว่าจะเป็นกองบังคับการปราบปราม กองบังคับการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและเทคโนยี กรมสอบสวนคดีพิเศษ ทั้งที่บรรดาคดีดังกล่าวเป็นเรื่องเกี่ยวกับการทุจริตในวงการประกันภัยเหมือนกัน ซึ่งจะส่งผลให้เกิดปัญหาและอุปสรรคใดบ้าง ผู้เขียนจะได้นำเสนอในบทวิเคราะห์ต่อไป

2.2.4 ประเภทของการฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัย

หลังจากที่ได้นำเสนอปัญหาฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัยข้างต้น จะพบว่าสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยมีลักษณะหลากหลาย ทั้งการที่ผู้เอาประกันภัยกระทำผิด การที่บริษัทประกันภัยกระทำผิด รวมไปถึงการที่ตัวแทนหรือนายหน้าประกันภัยทำผิดกฎหมาย โดยต่างก็มีวัตถุประสงค์ร่วมกัน คือการแสวงหาประโยชน์จากธุรกิจประกันวินาศภัยโดยมิชอบด้วยกฎหมาย และเพื่อให้เหมาะสมกับการนำเสนอและอ้างอิงต่อไปในวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ผู้เขียนเห็นสมควรจัดกลุ่มลักษณะการกระทำผิดอาญาเกี่ยวกับการฉ้อโกงประกันวินาศภัย โดยนำแนวคิดแบ่งประเภทการฉ้อโกงประกันภัยของต่างประเทศ และในประเทศไทยมาทำการศึกษาวิเคราะห์ดังนี้

1) มลรัฐเนบราสก้า ได้มีการแบ่งประเภทการฉ้อโกงประกันภัยออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ [61]

---

* ในสัญญาเช่าซื้อรถยนต์ส่วนใหญ่จะบังคับให้ผู้เช่าซื้อเป็นผู้ทำประกันภัยและกำหนดให้ผู้ให้เช่าซื้อเป็นผู้รับประโยชน์ตามกรมธรรม์

[60] วีระพงษ์ บุญโญภาส, อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2549), หน้า 448-450.

(ก) การฉ้อโกงภายใน (Internal Fraud) คือการฉ้อโกงซึ่งกระทำโดยตัวแทน ผู้จัดการ ผู้บริหาร หรือลูกจ้างของบริษัทรับประกันภัย ต่อบริษัทรับประกันภัย หรือต่อผู้เอาประกันภัย ได้แก่ การยักยอกเบี้ยประกันภัย (Pocketing Premiums) ซึ่งกระทำโดยตัวแทนหรือลูกจ้างบริษัทรับประกันภัยที่รับเงินค่าเบี้ยประกันภัยจากผู้เอาประกันภัยแล้วไม่นำส่งแก่บริษัทรับประกันภัยแต่กลับออกกรมธรรม์ปลอมให้แทน เป็นต้น

(ข) การฉ้อโกงภายนอก (External Fraud) คือการฉ้อโกงโดยบุคคล กลุ่มบุคคลในฐานะผู้เอาประกันภัย ผู้ให้บริการทางการแพทย์ ผู้รับประโยชน์ในกรมธรรม์ หรือแม้แต่อาชญากรมืออาชีพ ซึ่งกระทำต่อบริษัทรับประกันภัย ได้แก่ การเผาทรัพย์สินที่เอาประกันภัยเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน (Arson for profit) การสร้างเอกสารเท็จเพื่อเรียกร้องค่าสินไหมทดแทน (Creating a Fraudulent Claim) เป็นต้น

2) ในประเทศไทยก็มีการแบ่งประเภทการฉ้อโกงประกันภัยออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ [62]

(ก) การฉ้อโกงโดยผู้เอาประกันภัยต่อผู้รับประกันภัย ส่วนมากแล้วจะเกี่ยวกับการเรียกร้องเงินประกันอันเป็นเท็จต่อผู้รับประกันภัย ผู้เอาประกันภัยอาจเป็นบุคคลธรรมดา หรือนิติบุคคลอื่นๆ ผู้ซึ่งช่วยเหลือและเตรียมการเพื่อให้การเรียกร้องเงินประกันอันเป็นเท็จนี้ดูน่าเชื่อถือ การฉ้อโกงอาจเกี่ยวข้องกับแก๊งค์อาชญากรรมข้ามชาติซึ่งจัดระบบองค์กรเป็นอย่างดี

(ข) การฉ้อโกงโดยผู้รับประกันภัยต่อสาธารณชน การฉ้อโกงประเภทที่สองนี้มักก่อตั้งบริษัทประกันมาแล้วแบ่งวัตถุประสงค์ล้อมรอบไปด้วยส่วนที่เป็นเปลือกนอกและตัวบริษัทที่แท้จริง ในส่วนเปลือกนอกของบริษัทมีการกระทำความผิดอยู่มากมายหลายแบบ และบางครั้งอาจเกี่ยวข้องเป็นสมาชิกขององค์กรอาชญากรรม ตัวอย่างเช่น องค์กรอาชญากรรมอาจจดทะเบียนบริษัทรับประกันภัยและหลอกลวงว่ามีทุนจดทะเบียนสูงถึง 200 ล้านเหรียญอัน

---

[61] Insurance Fraud Prevention Division, Nebraska Department of Insurance. Example of Insurance Fraud [Online]. (n.d.). Available from : http://www.doi.ne.gov/fraud/examples.htm[2007, October 20]

[62] วีระพงษ์ บุญโญภาส, อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ, หน้า 100.

สะท้อนถึงทรัพย์สินของบริษัท เพื่อที่จะชักจูงให้ประชาชนซื้อประกันจากบริษัท แต่เมื่อผู้เอาประกันเรียกร้องเงินประกันก็มักจะมีการประวิงการจ่ายเงินหรืออาจปิดบริษัทหายไปทันที

(ค) การฉ้อโกงโดยผู้บริหารต่อสาธารณชน เป็นการกระทำโดยผู้มีอำนาจจัดการบริษัท ได้แก่กรรมการ บอร์ดบริหาร วิธีการฉ้อโกงมีหลากหลายเช่น หลอกลวงผู้ถือหุ้นและประชาชนว่าบริษัทมีฐานการเงินอยู่ในเกณฑ์ดี มีการลงทุนจำนวนมาก มีกรมธรรม์เพิ่มขึ้นในอัตราสูงเมื่อเทียบกับปีที่แล้ว แต่แท้จริงแล้วข้อมูลดังกล่าวเป็นข้อมูลเท็จและบริษัทกำลังประสบภาวะขาดทุนเป็นต้น

3) พันธมิตรเพื่อต่อต้านการฉ้อโกงประกันภัย (CAIF) ได้มีการแบ่งประเภทการฉ้อโกงประกันภัยออกเป็น 3 ประเภทได้แก่ [63]

(ก) การฉ้อโกงเรื่องค่าสินไหมทดแทน (Claim Fraud) ได้แก่ การที่ผู้มีสิทธิเรียกร้องค่าสินไหมทดแทนจากการประกันภัย เช่น ผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ หรือบุคคลภายนอก ฉ้อโกงผู้รับประกันภัยเพื่อได้มาซึ่งค่าสินไหมทดแทน

(ข) การฉ้อโกงเรื่องการขอเอาประกันภัย (Application Fraud) ได้แก่ การที่ผู้ขอเอาประกันภัย หรือ ผู้เกี่ยวข้องกับการขอเอาประกันภัย เช่น ผู้สำรวจภัย นายหน้าหรือตัวแทนประกันภัย ทำการฉ้อโกงผู้รับประกันภัย เพื่อให้ได้มาซึ่งความคุ้มครองตามสัญญาประกันภัย หรือ เพื่อให้ได้อัตราเบี้ยประกันภัยที่ถูกลง

(ค) การฉ้อโกงภายในอุตสาหกรรมประกันภัย (Employee in the insurance industry fraud) ได้แก่ การที่บุคคลภายในอุตสาหกรรมประกันภัย เช่น ผู้บริหาร กรรมการ ผู้จัดการ พนักงาน ลูกจ้างของบริษัทรับประกันภัย บริษัทนายหน้าประกันภัย หรือบริษัทสำรวจภัย กระทำการฉ้อโกงแก่องค์กรของตนเอง หรือ กระทำการฉ้อโกงต่อผู้เอาประกันภัยเพื่อให้ได้มาซึ่งประโยชน์ในเชิงทรัพย์สินโดยอาศัยธุรกิจประกันภัยเป็นเครื่องมือ

---

[63] Coalition against Insurance Fraud, Summery of Provisions, Model Insurance Fraud Act, , Adopted March 2, 1995 : amended September 20,1995

4) สมาคมผู้กำกับดูแลธุรกิจประกันภัยนานาชาติ (IAIS) ได้แบ่งประเภทการฉ้อโกงประกันภัยออกเป็น 3 ประเภท ได้แก่ [64]

(ก) การฉ้อโกงโดยผู้เอาประกันภัย ได้แก่ การฉ้อโกงผู้รับประกันภัยโดยกรรมการบริหาร ผู้จัดการ หรือพนักงาน อาจกระทำด้วยตัวเอง หรือ สมรู้ร่วมคิดกับบุคคลภายนอกก็ได้

(ข) การฉ้อโกงโดยผู้รับประกันภัย ได้แก่ การฉ้อโกงผู้รับประกันภัยในการซื้อหรือออกกรมธรรม์โดยบุคคลเพียงคนเดียวหรือสมรู้ร่วมคิดกัน

(ค) การฉ้อโกงโดยคนกลาง ได้แก่ การฉ้อโกงผู้รับประกันภัยหรือผู้เอาประกันภัยโดยนายหน้าหรือตัวแทนประกันภัย

จากที่ได้นำเสนอการแบ่งประเภทของฉ้อโกงประกันภัยตามแนวคิดของทั้งประเทศไทยและจากทั้งต่างประเทศ และทำการวิเคราะห์สภาพปัญหาการฉ้อโกงประกันภัยของไทยตามที่ได้นำเสนอไว้ในหัวข้อก่อนนั้น ผู้เขียนเห็นด้วยกับ การแบ่งประเภทการฉ้อโกงประกันภัยออกเป็นสามประเภท ตามแนวคิดของ สมาคมผู้กำกับดูแลธุรกิจประกันภัยนานาชาติ (IAIS) ที่มีความครอบคลุมกับความผิดที่อาจเกิดขึ้นในธุรกิจประกันภัย อีกทั้งมีความสอดคล้องกับสภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทย ดังที่ผู้เขียนจะได้จำแนกลักษณะการฉ้อโกงประกันวินาศภัยในประเทศไทย ออกเป็น 3 ประเภท ตามสภาพการฉ้อโกงประกันวินาศภัยที่เกิดขึ้นจริงในประเทศไทย ดังนี้

(1) การฉ้อโกงภายใน (Internal Fraud) อันได้แก่ "คดีบริษัทสัมพันธ์ประกันภัย" "คดีบริษัทพาณิชย์การประกันภัย" และ "คดีบริษัทธนสินประกันภัย" ซึ่งคดีเหล่านี้เป็นการกระทำโดย ผู้บริหาร ผู้จัดการหรือลูกจ้างของบริษัทรับประกันภัย ที่กระทำการฉ้อโกงต่อบริษัทรับประกันภัย ผู้เอาประกันภัย หรือต่อประชาชน โดยอาศัยตำแหน่งหน้าที่ ความไว้เนื้อเชื่อใจ และความรู้ความสามารถในธุรกิจประกันวินาศภัยนี้เป็นเครื่องมือในการประกอบความผิด

---

[64] International Association of Insurance Supervisors, Guidance Paper on Preventing, Detecting and Remedying Fraud in Insurance, p 4.

(2) การฉ้อโกงภายนอก (External Fraud) อันได้แก่ "คดีตัดนิ้ว" "คดีเพลิงไหม้ห้างเซ็นโทซ่า" "คดีเผาเอาประกัน" และ "คดีฉ้อโกงรถหาย" ซึ่งคดีเหล่านี้เป็นการกระทำ โดยบุคคล หรือ หน่วยงานใดในฐานะที่เป็นผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ หรือบุคคลภายนอกที่ได้รับความคุ้มครองตามสัญญาประกันภัยค้ำจุน ซึ่งอาศัยหลักสุจริตยิ่งและความครอบครองดูแลวัตถุที่เอาประกันภัยนั้น กระทำการฉ้อโกงต่อบริษัทรับประกันภัย

(3) การฉ้อโกงโดยคนกลาง (Intermediary Fraud) อันได้แก่ "คดีนายหน้ายักยอกเบี้ยประกันภัย" ซึ่งคดีเหล่านี้เป็นการที่คนกลางประกันภัยได้แก่ ตัวแทน หรือ นายหน้าประกันภัย กระทำการฉ้อโกงต่อบริษัทรับประกันภัย หรือ ต่อผู้เอาประกันภัย โดยอาศัยความสามารถในการประกอบธุรกิจ และความไว้เนื้อเชื่อใจจากทั้งผู้เอาประกันภัย และบริษัทรับประกันภัยในการประกอบความผิด *

2.3 กฎหมายอาญาที่เกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัย

กฎหมายที่กำหนดความผิดและโทษเกี่ยวกับการฉ้อโกงในธุรกิจประกันภัยที่ผู้เขียนจะนำเสนอนี้ เป็นกฎหมายที่สามารถนำมาปรับใช้กับความผิดเรื่องนี้และเกี่ยวข้องโดยตรงกับประเภทการฉ้อโกงประกันภัยที่ได้อธิบายก่อนหน้า โดยมิได้คำนึงถึงว่าบทบัญญัติในเรื่องนั้นๆ จะระบุไว้ว่าเป็นความผิดฐานฉ้อโกงประกันวินาศภัยหรือไม่ อันได้แก่ ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341 มาตรา 343 และมาตรา 347 พระราชคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 มาตรา 45 และสุดท้ายพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 ที่แม้มิได้มีบทบัญญัติที่กำหนดความผิดและโทษโดยตรงฐานฉ้อโกงประกันภัย แต่ก็มีมาตรการทางกฎหมายที่น่าสนใจและสมควรนำมาเสนอเป็นประเด็นวิเคราะห์ดังต่อไปนี้

2.3.1 ประมวลกฎหมายอาญา

ก) มาตรา 347

---

* โปรดดูรายละเอียดของคดีต่างๆ ที่อ้างถึงได้ใน หัวข้อ 2.2.3

" ผู้ใดเพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์จากการประกันวินาศภัย แกล้งทำให้เกิดเสียหายแก่ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุที่เอาประกันภัย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ " สามารถอธิบายองค์ประกอบความผิดได้ดังนี้

องค์ประกอบภายนอก

(1) ผู้ใดแกล้งทำให้เกิดเสียหาย

(1.1) ผู้ใด ในที่นี้หมายถึงบุคคลทั่วไปที่กระทำความผิดได้ ทั้งนี้ไม่ว่าจะเป็นผู้เอาประกันภัย ผู้รับประโยชน์ ตัวแทน นายหน้า ผู้สำรวจภัยและประเมินค่าเสียหาย หรือบุคคลอื่นใดก็ตาม

(1.2) คำว่า "แกล้ง" เป็นแต่คำอธิบายความหมายเพื่อให้ชัดเจนว่ามีเจตนาจะทำให้เกิดความเสียหายและถ้าไม่ทำก็จะไม่เสียหาย ซึ่งความจริงก็อยู่ในความหมายของคำว่าเจตนาอันเป็นองค์ประกอบภายในอยู่แล้ว [65]

(1.3) ทำให้เสียหาย หมายถึง การทำอันตราย หรือทำลายทรัพย์สินนั้น [66]

(2) แก่ทรัพย์สินอันเป็นวัตถุที่เอาประกันภัย

(2.1) คำว่า ทรัพย์สิน ประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้บัญญัติความหมายไว้โดยเฉพาะ จึงต้องนำความหมายจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์มาตรา 137 และ 138 ประกอบกันซึ่งสรุปได้ว่า ทรัพย์สินหมายถึง วัตถุที่มีรูปร่าง และไม่มีรูปร่างที่อาจมีราคาและถือเอาได้

(2.2) ส่วนคำว่า วัตถุที่เอาประกันภัยนั้น หมายถึง ฐานที่ตั้งของส่วนได้เสียหรือสิ่งที่เป็นตัวรองรับวินาศภัยที่อาจเกิดมีขึ้น คำว่าวัตถุที่เอาประกันภัยนี้มิได้หมายความ

---

[65] หยุด แสงอุทัย, กฎหมายอาญาภาค2-3, พิมพ์ครั้งที่ 10 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์, 2544), หน้า 324.

[66] เรื่องเดียวกัน, หน้า 352.

เพียงแค่ตัวทรัพย์สินเท่านั้น วัตถุที่เอาประกันภัยอาจเป็นสิทธิ หรือความรับผิดได้ เช่น เอาบ้าน รถยนต์ไปประกันภัยไว้ บ้านและรถยนต์เป็นวัตถุที่เอาประกันภัย หรือเอาสิทธิที่จะได้รับค่าชดเชยเมื่อต้องออกจากงานไปทำสัญญาประกันภัย สิทธินั้นก็เป็นวัตถุที่เอาประกันภัย [67]

(2.3) ดังนั้น เมื่อพิจารณานิยามดังกล่าวประกอบกันแล้ว คำว่าทรัพย์สินอันเป็นวัตถุที่เอาประกันภัย ซึ่งจักเป็นกรรมของการกระทำย่อมไม่ได้หมายความเฉพาะแต่วัตถุที่มีรูปร่างเท่านั้น แต่หมายรวมถึงวัตถุที่มีไม่มีรูปร่างซึ่งสามารถตีราคาเป็นเงินและเอาประกันวินาศภัยได้

<u>องค์ประกอบภายใน</u>

(1) เจตนา

หมายความว่า ผู้กระทำต้องมีเจตนาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 คือต้องรู้สำนึกว่ากำลังทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินและรู้ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นวัตถุที่เอาประกันภัย ในขณะเดียวกันผู้กระทำก็ประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลด้วย

(2) เจตนาพิเศษ เพื่อให้ตนเองหรือผู้อื่นได้รับประโยชน์จากการประกันวินาศภัย

(2.1) คำว่า "ประกันวินาศภัย" ที่ใช้ในมาตรา 347 นี้ ประมวลกฎหมายอาญาไม่ได้มีนิยามไว้เฉพาะ ดังนั้น จึงต้องอาศัยนิยามจากประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ที่ให้ความหมายไว้ในมาตรา 861 ว่าหมายถึง ประเภทของประกันภัยอย่างหนึ่งที่เป็นสัญญาชดใช้ค่าสินไหมทดแทนกรณีวินาศภัยหากมีขึ้น เพราะฉะนั้น ประกันภัยชนิดใช้จำนวนเงินที่กำหนดไว้เมื่อมีเหตุอย่างใดเกิดขึ้นในอนาคตตามที่ระบุไว้ในสัญญา เช่น ประกันชีวิต นี้ย่อมไม่อยู่ในความหมายของมาตรา 347 ดังกล่าว อย่างไรก็ตาม การประกันวินาศภัยในที่นี้จะต้องเป็นประกันวินาศภัยที่ถูกต้องตามกฎหมายเท่านั้น [68]

---

[67] สรพล สุขทรรศนีย์, <u>คำอธิบายกฎหมายลักษณะประกันภัยศึกษาแบบเรียงมาตรา</u>, พิมพ์ครั้งที่ 6 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546), หน้า 57.

[68] ไกรฤกษ์ เกษมสันต์, <u>คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาภาคความผิด : มาตรา 288 ถึงมาตรา 366</u>, (กรุงเทพฯ : สำนักอบรมศึกษากฎหมายแห่งเนติบัณฑิตยสภา, 2549), หน้า 340.

(2.2) คำว่า "ประโยชน์" ที่ใช้ในมาตรา 347 นี้หมายความรวมถึง เงิน บริการ หรือทรัพย์สินอื่นใด ไม่ว่าจะเรียกว่าอย่างใดซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถตีราคาเป็นเงินได้ เช่น ค่าสินไหมทดแทน ค่าเบี้ยประกัน ค่าความรับผิดชอบส่วนแรก ค่าซ่อมแซม เป็นต้น ซึ่งจักเป็นประโยชน์แก่ผู้กระทำหรือบุคคลอื่นนั้น ผู้เขียนเห็นว่าย่อมเข้าลักษณะประโยชน์ตามที่มาตรานี้กล่าวถึง

(2.3) คำว่า "จากประกันวินาศภัย" ผู้เขียนมีความเห็นว่าประโยชน์ที่ผู้กระทำหรือบุคคลอื่นจะได้รับตามที่อธิบายไว้ข้างต้นนั้น ต้องมีที่มาหรือเกี่ยวเนื่องจากสัญญาประกันวินาศภัย กล่าวคือ หากไม่มีสัญญาประกันวินาศภัยนี้แล้วไซร้ ประโยชน์ที่ผู้กระทำหรือบุคคลอื่นจะได้รับนั้นย่อมไม่มีวันเกิดขึ้น

ข) มาตรา 341

จากที่ได้วิเคราะห์ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 347 ข้างต้นนั้น จะเห็นได้ว่าองค์ประกอบความผิดของบทบัญญัติดังกล่าวมีลักษณะจำเพาะ ซึ่งไม่ครอบคลุมกับรูปแบบการฉ้อโกงประกันวินาศภัยรูปแบบอื่น แต่ก็มิได้หมายความว่ารูปแบบฉ้อโกงประกันวินาศภัยที่ไม่เข้าองค์ประกอบตามมาตรา 347 ดังกล่าวแล้ว จะไม่มีความผิดทุกกรณี เนื่องจากเรื่องของการฉ้อโกงนี้ยังมีประมวลกฎหมายอาญามาตรา 341 ซึ่งเป็นการฉ้อโกงทั่วไปที่ได้กำหนดองค์ประกอบความผิดและโทษกว้างกว่า

"ผู้ใดโดยทุจริต หลอกลวงผู้อื่นด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง และโดยการหลอกลวงดังว่านั้น ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม หรือทำให้ผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ ผู้นั้นกระทำความผิดฐานฉ้อโกง ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ" ความผิดตามมาตรานี้ สามารถแยกองค์ประกอบความผิดได้ดังนี้

<u>องค์ประกอบภายนอก</u>

(1) ผู้ใดหลอกลวงด้วย

(1.1) แสดงข้อความอันเป็นเท็จ

(1.1.1) ข้อความเท็จ หมายถึง ข้อความที่แสดงนั้นไม่ตรงกับความจริงขณะที่แสดง จึงต้องเป็นข้อเท็จจริงที่เกิดขึ้นแล้ว หรือมีอยู่แล้วก่อน หรือขณะแสดง ดังนั้น ข้อเท็จจริงอันเป็นการคาดคะเน หรือการทำนายเหตุการณ์ในอนาคตจึงอาจไม่เป็นความเท็จก็ได้ [69]

(1.1.2) การแสดงข้อความ หมายถึง การแสดงข้อเท็จจริงนั้น ไม่ว่าจะด้วยวาจาหรือเป็นลายลักษณ์อักษร

(1.2) ปกปิดข้อความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้ง

การจะถือว่าความจริงใดที่ผู้กระทำควรบอกให้แจ้ง และถ้าไม่บอกเป็นการหลอกลวงได้ก็ต่อเมื่อข้อเท็จจริงนั้นผู้กระทำมีหน้าที่แจ้งให้ทราบ ซึ่งหน้าที่ดังกล่าวนี้มีอยู่ 4 ประการได้แก่ [70]

(1.2.1) หน้าที่ตามกฎหมาย ในกรณีที่กฎหมายกำหนดหน้าที่ให้ผู้กระทำแจ้งความจริงให้ผู้อื่นทราบ แต่ผู้กระทำปกปิดความจริงเสีย ทำให้ผู้ถูกหลอกลวงเข้าใจผิดจนผู้ปกปิดความจริงได้ไปซึ่งทรัพย์สินฯ ผู้ปกปิดความจริงก็มีความผิดฐานฉ้อโกงตามมาตรานี้

(1.2.2) หน้าที่ตามสัญญา ในกรณีที่คู่กรณีได้ทำสัญญาไว้โดยเฉพาะเจาะจงว่าฝ่ายหนึ่งจะต้องแจ้งข้อความจริงให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ ถ้าอีกฝ่ายหนึ่งไม่แจ้งความจริงดังกล่าวก็เท่ากับฝ่ายนั้นได้หลอกลวงโดยปกปิดความจริง

(1.2.3) หน้าที่ที่เกิดจากความสุจริตและความไว้วางใจต่อกันและกัน หน้าที่นี้อาจเกิดจากความสัมพันธ์ระหว่างคู่กรณีในด้านต่างๆ เช่น ระหว่างนายธนาคารและผู้เคยค้า หรือ ระหว่างพ่อค้าขายส่งและพ่อค้าขายปลีก ซึ่งอาศัยหลักความสุจริตและความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ทำให้เกิดหน้าที่ฯ จะต้องแจ้งข้อความจริงให้อีกฝ่ายหนึ่งทราบ ถ้าปิดบังเสียถือว่าหลอกลวง

---

[69] ทวีเกียรติ มีนะกนิษฐ์, หลักกฎหมายอาญาภาคความผิด, พิมพ์ครั้งที่ 4 (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์วิญญูชน, 2546), หน้า 279.

[70] สุวัฒน์ ศรีพงษ์สุวรรณ, คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาเรียงมาตรา1-398, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ,2543), หน้า 469.

(1.2.4) หน้าที่ซึ่งเกิดจากการกระทำก่อนของตนซึ่งอาจทำให้บุคคลอื่นสำคัญผิด

(2) ผู้อื่น หมายถึงบุคคลที่ไม่ใช่ผู้กระทำความผิด

(3) โดยการหลอกลวงดังว่านั้น

(3.1) ได้ไปซึ่งทรัพย์สินจากผู้ถูกหลอกลวงหรือบุคคลที่สาม

การที่กฎหมายกำหนดเช่นนี้แสดงว่า ทรัพย์สินใดอันผู้หลอกลวงได้มานั้นจะต้องเป็นผลโดยตรงมาจากการหลอกลวงของตนด้วย ดังนั้น หากผู้หลอกลวงไม่ได้ทรัพย์สินใดมาจากการหลอกลวงของตน หรือทรัพย์สินที่ได้มานั้นไม่ได้มาจากการหลงเชื่อของผู้ถูกหลอกก็จะยังไม่เข้าองค์ประกอบความผิดดังกล่าวนี้ เช่น การส่งมอบทรัพย์สินเพราะอุบายหลอกจับผู้หลอกลวงเช่นนี้ไม่จัดว่าเป็นความผิดฐานฉ้อโกง [71]

(3.2) ทำให้ผู้ถูกหลอกลวง หรือบุคคลที่สาม ทำ ถอน หรือทำลายเอกสารสิทธิ

บทบัญญัตินี้มิได้หมายความเฉพาะทรัพย์สินเพียงอย่างเดียวเท่านั้น ประโยชน์อย่างอื่นอันไม่อาจตีราคาได้ เช่น การหลอกลวงให้ผู้อื่น ทำ ถอน หรือทำลายซึ่งเอกสารสิทธิแม้จะไม่อาจตีราคาทางเศรษฐกิจได้ก็จัดว่าเข้าองค์ประกอบความผิดตามมาตรานี้แล้ว

<u>องค์ประกอบภายใน</u>

(1) โดยเจตนา (เจตนาธรรมดา)

หมายความว่าผู้กระทำต้องมีเจตนาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 คือ ต้องรู้สำนึกว่ากำลังทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินและรู้ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นวัตถุที่เอาประกันภัยในขณะเดียวกันผู้กระทำก็ประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลด้วย

(2) โดยทุจริต (เจตนาพิเศษ)

คำว่า "โดยทุจริต" นี้เป็นเจตนาพิเศษที่นอกเหนือไปจากเจตนาธรรมดา ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ขาดเสียมิได้สำหรับความผิดฐานฉ้อโกงนี้ โดยที่ประมวลกฎหมายอาญา

---

[71] คำพิพากษาฎีกาที่ 901/2476

มาตรา 1 (1) ได้ให้ความหมายไว้เฉพาะแล้วคือ "เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น" อธิบายองค์ประกอบของนิยามนี้ได้ดังนี้

(2.1) แสวงหา หมายถึง การกระทำใดๆ อันเพื่อให้ได้มาซึ่งสิ่งที่ตนต้องการ โดยไม่คำนึงว่าการแสวงหาดังกล่าวนั้นจะสร้างความเสียหายให้แก่ผู้อื่นหรือไม่

(2.2) ประโยชน์ หมายถึง สิ่งที่ได้มาจักเป็นคุณแก่บุคคลใดบุคคลหนึ่ง ซึ่งสามารถแยกประโยชน์ได้เป็น 2 ประการคือ [72]

(2.2.1) ประโยชน์ที่ได้รับในเชิงทรัพย์สิน หมายถึง ประโยชน์ที่มีลักษณะทรัพย์สินที่สามารถคิดคำนวณราคาเป็นเงิน หรือตีราคาเป็นเงินได้

(2.2.2) ประโยชน์ที่ไม่เกิดผลในเชิงทรัพย์สิน หมายถึง ประโยชน์ที่ไม่อาจคำนวณราคาเป็นเงินทอง หรือประโยชน์ที่ผู้กระทำได้รับโดยไม่มีการแสวงหามูลค่าจากทรัพย์นั้น แต่เป็นการได้รับประโยชน์อื่นๆ เช่น ประโยชน์ทางจิตใจแก่ผู้กระทำ ได้แก่ ความดีใจ หรือความสะใจ เป็นต้น

(2.3) อันมิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย หมายถึง ประโยชน์ที่แสวงหามานั้นจะต้องเป็นประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมาย คือ ไม่มีสิทธิหรืออำนาจตามกฎหมายที่จะเอาประโยชน์นั้นได้

(2.4) สำหรับตนเองหรือผู้อื่น หมายถึง การแสดงหาประโยชน์ดังกล่าวนั้น ได้กระทำไปไม่เฉพาะแก่เพื่อตนเองเท่านั้น แต่กฎหมายยังระบุถึงการแสวงหาประโยชน์เพื่อบุคคลอื่นด้วย

ค) มาตรา 343 วรรคแรก

---

[72] จุฑาทิศ จารุพาสน์, "การปรับใช้บทนิยาม โดยทุจริต ในความผิดที่เกี่ยวกับทรัพย์," (วิทยานิพนธ์มหาบัณฑิต สาขาวิชานิติศาสตร์ ภาควิชานิติศาสตร์ บัณฑิตวิทยาลัย จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ปีการศึกษา 2540), หน้า 42-44.

"ถ้าการกระทำความผิดตามมาตรา 341 ได้กระทำด้วยการแสดงข้อความอันเป็นเท็จต่อประชาชน หรือด้วยการปกปิดความจริง ซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชน ผู้กระทำต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ....." สามารถแยกองค์ประกอบความผิดได้ดังนี้

<u>องค์ประกอบภายนอก</u>

(1) ผู้กระทำจะต้องกระทำครบทุกองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 341 แล้ว จึงจะสามารถนำมาตรา 343 นี้ขึ้นมาพิจารณาต่อไปได้

(2) ได้กระทำโดยวิธีอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(2.1) ด้วยการแสดงข้อความเท็จแก่ประชาชน หรือ

(2.2) ด้วยการปกปิดความจริง ซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชน

<u>องค์ประกอบภายใน</u>

มาตรา 343 นี้เป็นเรื่องของการฉ้อโกงประชาชน โดยอ้างอิงกับองค์ประกอบความผิดตามมาตรา 341 ทั้งองค์ประกอบภายนอกและองค์ประกอบภายใน เพียงแต่มาตรา 343 กำหนดเงื่อนไขเพิ่มเติมในส่วนของผู้ถูกหลอกลวง กล่าวคือ ผู้กระทำต้องเป็นการหลอกลวงแก่ประชาชน ไม่ว่าจะเป็นการแสดงข้อความเท็จ หรือ ปกปิดความจริงซึ่งควรบอกให้แจ้งแก่ประชาชน และคำว่าประชาชนตามที่มาตรานี้ระบุนั้น มิได้พิจารณาในแง่จำนวนคนที่ถูกหลอก แต่พิจารณาในแง่ของผู้กระทำความผิดว่าเจตนาหลอกลวงบุคคลทั่วไปโดยไม่จำกัดตัวผู้ถูกหลอกลวงว่าเป็นผู้ใดก็จัดว่าเป็นการฉ้อโกงประชาชนแล้ว [73]

---

[73] คำพิพากษาฎีกาที่ 409/2523

ง) มาตรา 348

"ความผิดในหมวดนี้นอกจากมาตรา 343 เป็นความผิดอันยอมความได้"

หมายความว่า ทั้งมาตรา 347 และมาตรา 341 ที่ได้อธิบายข้างต้น เป็นความผิดอันยอมความได้ ซึ่งการร้องทุกข์จากผู้เสียหายเป็นเงื่อนไขสำคัญในการดำเนินคดีแก่ผู้กระทำความผิด หากผู้เสียหายไม่ดำเนินการร้องทุกข์ พนักงานสอบสวนก็ไม่สามารถดำเนินการสอบสวนเพื่อทำสำนวนเสนอพนักงานอัยการเพื่อใช้ดุลยพินิจฟ้องคดีได้[74] หรือหากผู้เสียหายไม่ดำเนินการร้องทุกข์ภายในสามเดือนนับแต่วันที่รู้เรื่องความผิดและรู้ตัวผู้กระทำความผิดเป็นอันขาดอายุความ[75] หรือแม้แต่มีการร้องทุกข์และดำเนินคดีในชั้นศาลแล้ว หากมีการยอมความหรือถอนคำร้องทุกข์เมื่อใดก่อนมีคำพิพากษา คดีอาญาย่อมสิ้นสุดลง

จ) มาตรา 352 วรรคหนึ่ง

"ผู้ใดครอบครองทรัพย์ซึ่งเป็นของผู้อื่นหรือซึ่งผู้อื่นเป็นเจ้าของรวมอยู่ด้วย เบียดบังเอาทรัพย์นั้นเป็นของตน หรือบุคคลที่สามโดยทุจริต ผู้นั้นกระทำผิดฐานยักยอก ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินหกพันบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ..."

<u>องค์ประกอบภายนอก</u>

(1) คำว่า "ครอบครอง" มีความหมายว่า ผู้กระทำจะต้องมีอำนาจอันแท้จริงที่จะปกครองทรัพย์นั้นไว้ และทั้งมีเจตจำนงที่จะใช้อำนานอันแท้จริงปกครองทรัพย์ดังกล่าวด้วย[76]

(2) คำว่า "เบียดบัง" หมายถึง กิริยาออกมาภายนอกแสดงว่าตนเป็นเจ้าของทรัพย์นั้น ทั้งนี้เพราะทรัพย์อยู่ในความครอบครองของผู้กระทำแล้ว การเบียดบังจึงอยู่ที่การกระทำที่แสดงออกมาว่า ผู้กระทำไม่เคารพต่อกรรมสิทธิ์ของเจ้าของทรัพย์ และแสดงตนเป็นเจ้าของทรัพย์แทน

---

[74] ประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 120 และมาตรา 121

[75] ประมวลกฎหมายอาญา มาตรา 96

[76] สุวัฒน์ ศรีพงษ์สุวรรณ, <u>คำอธิบายประมวลกฎหมายอาญาเรียงมาตรา</u>, (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์นิติบรรณาการ, 2543), หน้า 477.

ตัวอย่างเช่น การบริโภคทรัพย์นั้นอย่างเจ้าของ แปรสภาพทรัพย์นั้น เสนอจำหน่ายทรัพย์นั้น อนุญาตให้ผู้อื่นเอาทรัพย์นั้นไปโดยแสดงว่าตนเองเป็นเจ้าของ ซ่อนเร้นทรัพย์นั้น ปฏิเสธกรรมสิทธิของเจ้าของเดิม เป็นต้น [77] ส่วนกรณีครอบครองเงิน แม้เป็นลักษณะของสังกมะทรัพย์ คือสามารถนำทรัพย์ชนิดอื่นมาคืนแทนได้ แต่การมอบการครอบครองเงินให้จัดการอย่างอื่นแล้วเบียดบังไป จัดว่าเป็นยักยอกได้เช่นกัน [78] อย่างไรก็ตาม การฝากเงินไว้โดยมิได้สั่งให้ผู้ครอบครองจัดการใดแก่เงินนั้น ไม่จัดว่าเป็นการยักยอก แต่เป็นเพียงผิดสัญญาทางแพ่งเท่านั้น [79]

<u>องค์ประกอบภายใน</u>

(1) โดยเจตนา (เจตนาธรรมดา)

หมายความว่าผู้กระทำต้องมีเจตนาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 คือ ต้องรู้สำนึกว่ากำลังทำให้เกิดความเสียหายแก่ทรัพย์สินและรู้ว่าทรัพย์สินนั้นเป็นวัตถุที่เอาประกันภัยในขณะเดียวกันผู้กระทำก็ประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลด้วย

(2) โดยทุจริต (เจตนาพิเศษ)

เป็นเจตนาพิเศษที่นอกเหนือไปจากเจตนาธรรมดา ซึ่งจะเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ขาดเสียมิได้สำหรับความผิดฐานฉ้อโกงนี้ โดยที่ประมวลกฎหมายอาญามาตรา 1 (1) ได้ให้ความหมายไว้เฉพาะแล้วคือ "เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น" *

อย่างไรก็ตาม ความผิดมาตรา 352 นี้ จัดเป็นความผิดอันยอมความได้ตามผลของมาตรา 356 ที่บัญญัติว่า "ความผิดในหมวดนี้เป็นความผิดอันยอมความได้" **

---

[77] เรื่องเดียวกัน , หน้า 478.

[78] คำพิพากษาฎีกาที่ 833 / 2535

[79] คำพิพากษาฎีกาที่ 530 / 2534

* โปรดดูคำอธิบายคำว่า "โดยทุจริต" ในหน้า 53

** โปรดดูผลทางกฎหมายของการเป็นความผิดอันยอมความได้ในหน้า 55

ความผิดฐานยักยอกนี้ จะเห็นได้ว่าเกี่ยวข้องกับการฉ้อโกงภายใน อันได้แก่การที่กรรมการ หรือลูกจ้างของบริษัท ยักยอกเงินของบริษัทเป็นของตนเอง หรือการฉ้อโกงโดยคนกลางประกันภัย อันได้แก่การที่ตัวแทนหรือนายหน้าประกันภัยรับเงินจากผู้เอาประกันภัยแล้วไม่ส่งมอบบริษัท กลับเบียดบังเงินดังกล่าวเป็นของตน ส่วนปัญหาและอุปสรรคแก่การบังคับมาตรานี้ต่อความผิดดังกล่าวจะเป็นเช่นไร ผู้เขียนจะได้นำเสนอในบทวิเคราะห์ต่อไป

2.3.2 พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535

พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 จัดเป็นกฎหมายมหาชนที่กำหนดความสัมพันธ์ระหว่างภาครัฐโดยสำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย กับผู้เกี่ยวข้องในธุรกิจนี้ตามที่กฎหมายกำหนด โดยสาระสำคัญในกฎหมายนี้เป็นไปเพื่อควบคุมกิจการประกันภัยหลายประการ เช่น การกำหนดให้ผู้ประกอบกิจการรับประกันภัยได้จะต้องเป็นบริษัทมหาชนจำกัด และต้องได้รับอนุญาตให้ประกอบการจากรัฐมนตรี การกำหนดให้ผู้รับประกันภัยต้องดำรงไว้ซึ่งเงินกองทุนและสินทรัพย์สภาพคล่อง การกำหนดแบบและข้อความของกรมธรรม์ประกันภัย การกำหนดควบคุมอัตราเบี้ยประกันภัย รวมทั้งจัดให้มีการตรวจสอบการดำเนินงานของบริษัทรับประกันภัย เป็นต้น

โดยที่ พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 ได้ใช้บังคับมานาน และปรากฏว่าหลักเกณฑ์เกี่ยวกับการกำกับดูแลบริษัทที่ได้รับอนุญาตประกอบธุรกิจประกันวินาศภัย ตัวแทนประกันวินาศภัย และนายหน้าประกันวินาศภัยในพระราชบัญญัติดังกล่าวไม่สอดคล้องกับสภาวการณ์ในปัจจุบันและไม่เพียงพอที่จะคุ้มครองประชาชนและผู้เอาประกันภัย ดังนั้นสมควรแก้ไขเพิ่มเติมบทบัญญัติในพระราชบัญญัตินี้ให้เหมาะสมยิ่งขึ้นเพื่อคุ้มครองประชาชนและผู้เอาประกันภัยและพัฒนาการประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยให้มีความมั่นคงและเสถียรภาพ จึงจำต้องตราพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 [80]

กฎหมายทั้งสองฉบับข้างต้น ได้กำหนดโทษทางอาญาสำหรับผู้ฝ่าฝืนหรือไม่ปฏิบัติตามเพื่อเป็นการป้องกันและปราบปรามผู้ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยมิให้ดำเนินธุรกิจไปในลักษณะที่อาจเป็นอันตรายต่อผู้เอาประกันภัยและประชาชน โดยมีการแบ่งการบังคับใช้กับบุคคลหลายกลุ่มด้วยกัน ได้แก่ บริษัทรับประกันวินาศภัย นายหน้าประกันวินาศภัย ตัวแทน

---

[80] หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551

ประกันวินาศภัย ผู้ประเมินวินาศภัย นักคณิตศาสตร์ประกันภัย และบุคคลภายนอก ผู้เขียนสรุปบทบัญญัติที่มีการกำหนดความผิดและโทษทางอาญาในส่วนที่สำคัญได้ดังนี้

ก) ความผิดที่บังคับใช้กับบริษัทรับประกันวินาศภัยได้แก่

1) บริษัทรับประกันวินาศภัยที่จงใจแสดงข้อความอันเป็นเท็จ หรือปกปิดความจริงที่ต้องบอกให้แจ้งในการยื่นรายการ หรือไม่หยุดรับประกันวินาศภัยเป็นการชั่วคราวตามคำสั่งของนายทะเบียน กรรมการ หรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ [81]

2) บริษัทรับประกันวินาศภัยที่ไม่ตรวจสอบทะเบียนผู้ถือหุ้น หรือไม่แจ้งผู้ถือหุ้นอันเป็นการไม่ปฏิบัติตามกฎหมาย เช่น บริษัทรับประกันภัยที่มีจำนวนกรรมการที่เป็นสัญชาติไทยต่ำกว่าสามในสี่ของจำนวนกรรมการทั้งหมด เป็นต้น ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นบาทถึงห้าหมื่นบาท [82]

3) บริษัทรับประกันวินาศภัยที่ไม่ปฏิบัติตามกฎหมายหรือฝ่าฝืนคำสั่งนายทะเบียน ได้แก่ ประกอบการลงทุนอื่นโดยไม่ได้รับอนุญาต รับบุคคลที่มีคุณสมบัติต้องห้ามเข้าทำงานในบริษัท ประวิงการจ่ายค่าสินไหมทดแทน ไม่วางเงินสำรองประกันภัย ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท และถ้าเป็นความผิดต่อเนื่องให้ปรับอีกไม่เกินวันละสองหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่ [83]

---

[81] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 108 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 53

[82] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 85 แก้ไขเพิ่มเติมโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 9

[83] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 88 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 45

4) บริษัทรับประกันวินาศภัยที่ออกกรมธรรม์ประกันภัยหรือเอกสารประกอบหรือแนบท้ายกรมธรรม์ หรือกำหนดอัตราเบี้ยประกันภัยโดยที่ไม่ได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินสามแสนบาท [84]

5) บริษัทรับประกันวินาศภัยที่ประสงค์เลิกกิจการ แต่ไม่แจ้งนายทะเบียน หรือแจ้งแต่น้อยกว่าสามเดือนนับแต่วันที่ประสงค์จะเลิกกิจการ ต้องระวางโทษปรับไม่เกินห้าแสนบาท [85]

ข) ความผิดที่บังคับใช้กับตัวแทนหรือนายหน้าประกันวินาศภัยได้แก่

1) ตัวแทนประกันวินาศภัยผู้ใด ทำสัญญาประกันภัยโดยไม่ได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัทรับประกันวินาศภัย หรือ นายหน้าประกันวินาศภัย หรือพนักงานของบริษัทผู้ใดรับเบี้ยประกันภัยโดยไม่ได้รับมอบอำนาจเป็นหนังสือจากบริษัทรับประกันวินาศภัย ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ [86]

2) ตัวแทนประกันวินาศภัยผู้ใดนำข้อความโฆษณาที่ไม่ได้รับอนุมัติจากบริษัทไปแสดง หรือ ชักชวนผู้ใดทำประกันโดยไม่แสดงใบอนุญาต หรือรับเงินค่าเบี้ยประกันภัยโดยไม่ออกใบรับเงินของบริษัทมีโทษปรับไม่เกินสามหมื่นบาท ถ้าการกระทำดังกล่าวเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่บริษัทหรือผู้เอาประกันภัยต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท [87]

3) นายหน้าประกันวินาศภัยผู้ใด ไม่มีสำนักงานตามที่ระบุไว้ในคำขอรับใบอนุญาตเป็นนายหน้าประกันวินาศภัย หรือตามที่ได้แจ้งการย้ายสำนักงานไว้ต่อนายทะเบียน ต้องระวาง

---

[84] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 90 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 47

[85] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 98 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 50

[86] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 100 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 51

[87] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 100/1 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 51

โทษปรับตั้งแต่หนึ่งหมื่นถึงห้าหมื่นบาท หรือนายหน้าประกันวินาศภัยผู้ใดย้ายสำนักงานโดยไม่แจ้งต่อนายทะเบียน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท [88]

4) นายหน้าประกันวินาศภัยผู้ใด ไม่จัดทำสมุดทะเบียน สมุดบัญชี และเอกสารเกี่ยวกับธุรกิจของตน ต้องระวางโทษปรับไม่เกินหน้าหมื่นบาท [89]

5) นายหน้าประกันวินาศภัยผู้ใด ไม่แสดงหนังสือมอบอำนาจจากบริษัท หรือรับเงินค่าเบี้ยประกันภัยโดยไม่ออกใบรับเงินของบริษัทมีโทษปรับไม่เกินสามหมื่นบาท ถ้าการกระทำดังกล่าวเป็นเหตุให้เกิดความเสียหายแก่บริษัทหรือผู้เอาประกันภัยต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามเดือน หรือปรับไม่เกินสามหมื่นบาท [90]

ค. ความผิดที่บังคับใช้กับผู้ประกอบวิชาชีพเฉพาะ

1) นักคณิตศาสตร์ประกันภัยผู้ใด ทำคำรับรองรายงานการคำนวณความรับผิดตามกรมธรรม์ประกันภัย หรือจัดทำรายงานหรือเอกสารใดๆ อันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ [91]

2) ผู้ประเมินวินาศภัยผู้ใด ทำรายงานการตรวจสอบและประเมินวินาศภัยอันเป็นเท็จ ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสองปี หรือปรับไม่เกินสองแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ [92]

---

[88] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 101 และมาตรา 102

[89] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 104

[90] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 100/2 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 52

[91] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 108/2 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 54

[92] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 90/2 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 48

3) นักคณิตศาสตร์ประกันภัย หรือ ผู้ประเมินวินาศภัยผู้ใด ประกอบกิจการโดยไม่ได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน ต้องระวางโทษจำคุกไม่กินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ [93]

ง. ความผิดที่บังคับใช้กับบุคคลภายนอกได้แก่

1) ผู้ใด ทำสัญญารับประกันภัยโดยมิได้รับอนุญาตให้ประกอบธุรกิจประกันวินาศภัยตามกฎหมายนี้ ต้องระวางโทษจำคุกตั้งแต่สองปีถึงห้าปี หรือปรับตั้งแต่สองแสนบาทถึงห้าแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ และปรับอีกไม่เกินวันละสองหมื่นบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่ [94]

2) ผู้ใด ใช้ชื่อหรือคำแสดงชื่อในธุรกิจว่า "ประกันวินาศภัย" หรือคำอื่นใดที่มีความหมายเช่นเดียวกันนอกจากผู้ที่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายนี้ ต้องระวางโทษปรับตั้งแต่สองหมื่นบาทถึงหนึ่งแสนบาท และปรับอีกไม่เกินวันละห้าพันบาทตลอดเวลาที่ยังฝ่าฝืนอยู่ [95]

3) ผู้ใด ขัดขวาง ไม่อำนวยความสะดวก หรือฝ่าฝืนคำสั่งของนายทะเบียนหรือพนักงานเจ้าหน้าที่ซึ่งใช้อำนาจตรวจสอบกิจการและฐานะการเงินของบริษัทรับประกันวินาศภัยตามกฎหมาย เช่น การเข้าไปในสำนักงานของบริษัท การเรียกเอกสารหลักฐานต่างๆ หรือการเรียกกรรมการ ผู้จัดการ ที่ปรึกษา พนักงานหรือ ลูกจ้างบริษัท ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งเดือน หรือปรับไม่เกินหนึ่งหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ [96]

4) ผู้ใด ที่ถูกถอนถอนตามคำสั่งของนายทะเบียน แต่ยังเข้าไปเกี่ยวข้องหรือดำเนินการใดๆ ในบริษัทนั้นไม่ว่าโดยทางตรงและทางอ้อม ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินสามปี หรือปรับไม่เกินสามแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ [97]

---

[93] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 108/1 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 54

[94] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 86

[95] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 87 แก้ไขโดยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย (ฉบับที่ 2) พ.ศ.2551 มาตรา 45

[96] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 96

[97] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 97

5) ผู้ใด กระทำการเป็นตัวแทนหรือนายหน้าประกันวินาศภัยโดยไม่ได้รับอนุญาตจากนายทะเบียน ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหกเดือน หรือปรับไม่เกินห้าหมื่นบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ [98]

จากบทกำหนดโทษดังกล่าวจะเห็นได้ชัดว่าเป็นเรื่องของการที่หน่วยงานของรัฐบังคับให้ผู้บุคคลที่กฎหมายกำหนดทำหรือไม่ทำตามกฎหมายหรือตามคำสั่งของเลขาธิการสำนักงาน คปภ. หากฝ่าฝืนมีโทษจำและโทษปรับเป็นบทบังคับ โดยมีวัตถุประสงค์หลักเพื่อกำกับดูแลบริษัทรับประกันวินาศภัยให้มีความมั่นคงด้านการเงินเพื่อให้สามารถจ่ายค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาให้ความเป็นธรรมแก่ผู้เอาประกันภัยซึ่งอยู่ในฐานะทางเศรษฐกิจที่ด้อยกว่า และเพื่อไม่ให้บริษัทประกอบธุรกิจอันอาจเป็นอันตรายต่อประชาชนหรือผู้เอาประกันภัยได้ แต่ในเรื่องของการฉ้อโกงประกันวินาศภัย กฎหมายฉบับนี้มิได้กำหนดองค์ประกอบความผิดหรือโทษเฉพาะเกี่ยวกับการฉ้อโกงประกันวินาศภัย หากแต่ปล่อยให้เป็นเรื่องของประมวลกฎหมายอาญาแทน

เนื่องจากความผิดตามบทกำหนดโทษเกือบจะทั้งหมด เป็นเรื่องที่ผู้ฝ่าฝืน มิได้มีเจตนาชั่วร้ายในลักษณะของความผิดในตัวของมันเอง (mala in se) เช่น การฆ่าคน การลักขโมย หากแต่เป็นเรื่องของความผิดที่กฎหมายกำหนด (mala prohibita) เช่นเดียวกับการฝ่าฝืนสัญญาณไฟจราจร หรือความผิดว่าด้วยการพนัน [99] เป็นต้น กฎหมายฉบับนี้จึงหลีกเลี่ยงไม่ให้ผู้กระทำความผิดเหล่านี้เข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างเต็มรูปแบบที่อาจขาดอิสรภาพ เสียค่าใช้จ่ายสูง และใช้เวลายาวนาน จึงหาทางออกด้วยวิธีอื่น นั่นคือการเปรียบเทียบปรับ ดังจะเห็นได้จากมาตรา 111 ที่กำหนดให้ความผิดตามกฎหมายฉบับนี้สามารถเปรียบเทียบปรับได้โดยคณะกรรมการเปรียบเทียบปรับซึ่งรัฐมนตรีกระทรวงการคลังเป็นผู้แต่งตั้ง หากผู้ต้องหาได้ชำระค่าปรับตามคำเปรียบเทียบในระยะเวลาที่คณะกรรมการกำหนดแล้ว ให้คดีนั้นเป็นอันเลิกกัน อย่างไรก็ตามบทบัญญัติมาตรา 111 นี้กำหนดยกเว้นเรื่องการเปรียบเทียบปรับข้างต้นมิให้ใช้กับความผิดตามมาตรา 86 ซึ่งเป็นเรื่องของการที่บุคคลใดทำการเป็นผู้รับประกันภัยและทำสัญญาประกันภัยกับบุคคลใดๆ โดยไม่ได้รับอนุญาตตามกฎหมายนี้ และ มาตรา 110 ซึ่งเป็นเรื่องของบุคคลที่รับผิดชอบในบริษัททำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์โดยอาศัยการดำเนินงานของ

---

[98] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 99

[99] ถาวร โพธิ์ทอง, <u>พจนานุกรมกฎหมายและศัพท์ที่เกี่ยวข้อง อังกฤษ-ไทย</u>, พิมพ์ครั้งที่ 2 แก้ไขเพิ่มเติม (กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ พ.ศ.2544) หน้า 244.

บริษัทนั้น เนื่องจากบทบัญญัติความผิดทั้งสองมาตราดังกล่าวมีลักษณะเกี่ยวข้องกับผลประโยชน์จำนวนมากและส่งผลกระทบต่อสาธารณะชน การนำหลักเกณฑ์เรื่องเปรียบเทียบปรับมาใช้อาจไม่ก่อให้เกิดความหลาบจำแก่ผู้กระทำความผิด ที่อาจยอมเสียค่าปรับแล้วกลับมากระทำความผิดซ้ำใหม่เนื่องจากไตร่ตรองดูแล้วว่าผลที่จะได้รับหากกระทำสำเร็จนั้นคุ้มค่ามากกว่าการถูกปรับซึ่งเป็นเรื่องของการชำระเงินค่าปรับที่มีเพดานขั้นสูงตายตัว ดังนั้นสำหรับความผิดทั้งสองมาตราดังกล่าวกฎหมายฉบับนี้จึงปล่อยให้เป็นเรื่องของกระบวนยุติธรรมทางอาญาอย่างเต็มรูปแบบ

นอกจากบทบัญญัติที่กำหนดความผิดและโทษดังกล่าวแล้ว กฎหมายฉบับนี้ยังมีมาตรการพิเศษในเรื่องวิธีพิจารณาความอาญาที่ให้อำนาจแก่เลขาธิการสำนักงาน คปภ. ในฐานะผู้กำกับดูแลธุรกิจประกันวินาศภัยในการสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของผู้กระทำความผิดบางประการอันเกี่ยวกับธุรกิจประกันวินาศภัย และยังให้ถือว่าสำนักงาน คปภ. เป็นผู้เสียหายอีกด้วย ซึ่งปรากฏอยู่ในมาตรา 109 และมาตรา 110 สามารถสรุปสาระสำคัญดังต่อไปนี้

มาตรา 109 วางหลักว่า ในการดำเนินงานของบริษัทรับประกันวินาศภัย กรรมการหรือบุคคลใดซึ่งรับผิดชอบในบริษัทกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ตามประมวลกฎหมายอาญาในฐานความผิดได้แก่ ลักทรัพย์ ฉ้อโกง ฉ้อโกงเจ้าหนี้ ยักยอก และทำให้เสียทรัพย์ หรือแม้แต่ผู้ใดเป็นผู้ใช้ให้กระทำความผิดหรือเป็นผู้สนับสนุนการกระทำความผิดดังกล่าว ให้ถือสำนักงาน คปภ. เป็นผู้เสียหายตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา และยังให้อำนาจพนักงานอัยการในการเรียกทรัพย์สิน หรือราคา หรือค่าสินไหมทดแทนเพื่อความเสียหายแทนผู้ได้รับความเสียหายด้วย

มาตรา 110 วางหลักไว้ว่า ในกรณีที่ปรากฏหลักฐานว่าบุคคลกระทำความผิดตามมาตรา 109 และสำนักงาน คปภ. เห็นว่าหากปล่อยเนินช้าไว้อาจเกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ของประชาชน ให้นายทะเบียนมีอำนาจสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของบุคคลนั้นหรือทรัพย์ซึ่งกฎหมายอาจถือได้ว่าเป็นของบุคคลนั้น แต่จะยึดหรืออายัดทรัพย์สินไว้เกินกว่าหกเดือนไม่ได้ อีกทั้งยังให้นายทะเบียนมีอำนาจแต่งตั้งพนักงานเจ้าหน้าที่ของสำนักงาน คปภ. เป็นผู้ดำเนินการยึดหรืออายัดทรัพย์สินนั้น และหากมีเหตุอันควรสงสัยว่าบุคคลดังกล่าวจะหลบหนีออกนอกราชอาณาจักรก็ให้อำนาจนายทะเบียน ร้องขอให้ศาลอาญามีคำสั่งห้ามมิได้บุคคลนั้นออกนอกราชอาณาจักรไว้ก่อนได้

จากบทบัญญัติที่ให้อำนาจแก่นายทะเบียน เป็นพิเศษข้างต้นนี้ เป็นมาตรการอันจำเป็นและเร่งด่วน เนื่องจากความเสียหายอันเกิดจากความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ที่กระทำโดยผู้รับผิดชอบในบริษัทรับประกันวินาศภัยนั้นบางฐานความผิดเป็นความผิดอันยอมความได้ซึ่งจำเป็นต้องได้รับการร้องทุกข์จากผู้เสียหายและอาจถูกยอมความกันได้โดยผู้เสียหาย อีกทั้งความเสียหายอันเกิดจากธุรกิจประกันวินาศภัยส่งผลกระทบต่อผู้เอาประกันภัยจำนวนมาก กฎหมายจึงบัญญัติให้ถือว่าสำนักงาน คปภ.เป็นผู้เสียหายเพื่อตัดปัญหาเรื่องดังกล่าว นอกจากนี้ การที่กฎหมายให้อำนาจพิเศษแก่นายทะเบียนในการสั่งยึดหรืออายัดทรัพย์สินของบุคคลในบริษัทที่กระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ดังกล่าวไว้ไม่เกินหกเดือนหากเห็นว่าการปล่อยเนิ่นช้าไว้อาจเกิดความเสียหายแก่ประโยชน์ของประชาชนนั้น ก็เพื่อป้องกันการยักย้ายถ่ายเททรัพย์สินอันได้มาจากการกระทำความผิดซึ่งเป็นมาตรการที่เหมาะสมและทันท่วงทีสำหรับการกระทำผิดโดยกรรมการ หรือผู้รับมอบอำนาจให้ดำเนินกิจการของบริษัทรับประกันวินาศภัย

2.3.3 พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ.2535

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 เป็นกฎหมายที่บังคับเอกชนผู้ใช้รถตามท้องถนนต้องจัดให้มีการทำประกันภัยค้ำจุน หรือที่เรียกกันว่าประกันภัยภาคบังคับ เหตุผลในการประกาศใช้พระราชบัญญัติฉบับนี้ คือ เนื่องจากปรากฏว่าอุบัติเหตุอันเกิดจากรถได้ทวีจำนวนขึ้นในแต่ละปี เป็นเหตุให้มีผู้ได้รับบาดเจ็บและเสียชีวิตเป็นจำนวนมาก โดยผู้ประสบภัยดังกล่าวไม่ได้รับการชดใช้ค่าเสียหายหรือได้รับชดใช้ค่าเสียหายไม่คุ้มกับความเสียหายที่ได้รับจริง และหากผู้ประสบภัยจะใช้สิทธิทางแพ่งเรียกร้องค่าเสียหายก็ต้องใช้เวลาดำเนินคดียาวนาน ดังนั้น เพื่อให้ผู้ประสบภัยได้รับชดใช้ค่าเสียหายเบื้องต้นที่แน่นอนและทันท่วงที สมควรกำหนดให้มีกฎหมายว่าด้วยการคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถจึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัตินี้ [100]

สาระสำคัญของกฎหมายฉบับนี้ ได้แก่ การที่กฎหมายบังคับให้รถประเภทที่กำหนดต้องจัดให้มีการทำประกันความเสียหายต่อร่างกาย อนามัย หรือชีวิตของผู้ประสบภัยจากรถ โดยผู้ประสบภัยจากรถจะได้รับค่าเสียหายเบื้องต้น (Preliminary Compensation) โดยไม่ต้องรอพิสูจน์ความผิด (No-Fault Insurance) ซึ่งมีความแตกต่างไปจากประกันภัยค้ำจุนปกติที่จำเป็นต้องปรากฏว่าเป็นความผิดของผู้เอาประกันภัยก่อน (Fault) ตามหลักเรื่องละเมิด ผู้รับ

---

[100] หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ.2535

ประกันภัยจึงจะชดใช้ค่าสินไหมทดแทนให้แก่บุคคลภายนอกที่เสียหาย นอกจากนี้กฎหมายฉบับนี้ยังจัดตั้งกองทุนทดแทนผู้ประสบภัย โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นแก่ผู้ประสบภัยจากรถหากเกิดกรณีที่ผู้ประสบภัยจากรถไม่สามารถเรียกเอากับบริษัทรับประกันภัยหรือผู้สร้างความเสียหายได้

ในส่วนของบทบัญญัติที่เกี่ยวกับการฉ้อโกงประกันวินาศภัยนั้น แม้กฎหมายฉบับนี้จะได้มีบทกำหนดโทษแก่ผู้ยื่นคำขอรับชดใช้ค่าเสียหายเบื้องหรือค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัตินี้โดยทุจริต หรือแสดงหลักฐานอันเป็นเท็จเพื่อขอรับค่าเสียหายเบื้องต้นหรือค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัตินี้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินหนึ่งปี หรือปรับไม่เกินสองหมื่นบาทหรือทั้งจำทั้งปรับ แต่เนื่องจากวัตถุประสงค์ของกฎหมายฉบับนี้เพื่อบรรเทาความเดือดร้อนแก่ผู้ประสบภัยจากรถในเบื้องต้น การจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นแก่ผู้ประสบภัยจากรถจึงต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในเจ็ดวันนับแต่วันที่ได้รับคำร้องขอโดยไม่ต้องรอการพิสูจน์ความผิด [101] จึงทำให้การตรวจสอบเอกสารหลักฐานต่าง ๆ ที่ผู้ประสบภัยจากรถยื่นขอรับค่าเสียหายเบื้องต้นนั้นไม่รัดกุมเท่ากับขั้นตอนปกติที่ไม่มีกฎหมายบังคับจำนวนวันที่ต้องเร่งจ่ายค่าสินไหมทดแทน จึงอาจเป็นแรงจูงใจให้เกิดการฉ้อโกงประกันวินาศภัยได้ง่ายขึ้น โทษที่มีอยู่เดิมจึงไม่สูงพอที่จะก่อให้เกิดความเกรงกลัว ดังนั้น ในพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ (ฉบับที่ 4) พ.ศ. 2550 จึงได้มีการแก้ไขเพิ่มเติมในเรื่องนี้ด้วยปรากฏในมาตรา 19 "ให้ยกเลิกความในมาตรา 45 แห่งพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535 และให้ใช้ความต่อไปนี้แทน

มาตรา 45 ผู้ใดยื่นคำขอรับชดใช้ค่าเสียหายเบื้องต้นหรือค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัตินี้โดยทุจริต หรือแสดงหลักฐานอันเป็นเท็จเพื่อขอรับค่าเสียหายเบื้องต้นหรือค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัตินี้ต้องระวางโทษจำคุกไม่เกินห้าปี หรือปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือทั้งจำทั้งปรับ"

จากบทบัญญัติดังกล่าวนี้จะเห็นได้ว่า มีการแก้ไขในส่วนของโทษที่จะลงแก่ผู้กระทำความผิด ไม่ว่าจะเป็นโทษปรับที่จากเดิมปรับไม่เกินสองหมื่นบาท ก็เปลี่ยนมาเป็นปรับไม่เกินหนึ่งแสนบาท หรือโทษจำคุกที่จากเดิมจำคุกไม่เกินหนึ่งปี ก็เปลี่ยนมาเป็นจำคุกไม่เกินห้าปี ด้วยเหตุผลดังที่กล่าวข้างต้น โดยในส่วนขององค์ประกอบความผิดตามมาตรานี้นั้น

---

[101] พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ.2535 มาตรา 25

ไม่ได้มีการแก้ไขเปลี่ยนแปลงแต่อย่างใด ยังคงแบ่งลักษณะการกระทำความผิดออกเป็นสองลักษณะเช่นเดิม ได้แก่

1) ยื่นคำขอรับชดใช้ค่าเสียหายเบื้องต้นหรือค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัตินี้โดยทุจริต

องค์ประกอบภายนอก

1.1) เมื่อบุคคลภายนอกได้ประสบภัยจากอุบัติเหตุทางรถ ก็จะเกิดสิทธิแก่บุคคลนั้นในการเรียกร้องค่าเสียหายเบื้องต้น หรือค่าสินไหมทดแทนตามสัญญาประกันภัยชนิดนี้จากบริษัทรับประกันภัย หรือจากกองทุนผู้ประสบภัยจากรถ แล้วแต่กรณี โดยเป็นหน้าที่ของผู้ประสบภัยในการที่จะต้องยื่นคำขอรับค่าเสียหายเบื้องต้น หรือค่าสินไหมทดแทน อย่างไรก็ตาม หากผู้ประสบภัยมิได้ยื่นคำขอเอง อาจเพราะเสียชีวิต หรือได้มอบอำนาจให้แก่บุคคลอื่นในการยื่นคำขอรับค่าเสียหายเบื้องต้น หรือค่าสินไหมทดแทนนั้น บุคคลที่ได้รับมอบอำนาจดังกล่าวก็จักเป็นผู้ยื่นคำขอที่อาจต้องรับผิดตามบทบัญญัตินี้ได้เช่นกัน

องค์ประกอบภายใน

1.2) นอกจากเจตนาธรรมดาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 ซึ่งได้แก่ การกระทำโดยรู้สำนึกขณะกระทำในขณะเดียวกันก็ประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลด้วย กฎหมายยังระบุถึงเจตนาพิเศษอันเป็นองค์ประกอบสำคัญอันจะขาดมิได้อีกด้วย นั่นคือ โดยทุจริต แม้พระราชบัญญัตินี้จะมิได้นิยามความหมายของคำว่าโดยทุจริตไว้ แต่ก็สามารถนำความหมายจากประมวลกฎหมายอาญามาตรา 1 (1) “โดยทุจริต หมายความว่า เพื่อแสวงหาประโยชน์ที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายสำหรับตนเองหรือผู้อื่น” จากนิยามดังกล่าวนี้สามารถนำมาปรับบทอธิบายกับความผิดในเรื่องนี้ได้ว่า ผู้ใด โดยเจตนายื่นคำขอรับค่าเสียหายเบื้องต้นหรือค่าสินไหมทดแทนจากบริษัทรับประกันภัยหรือจากกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยจากรถตามพระราชบัญญัตินี้ทั้งที่มิควรได้โดยชอบด้วยกฎหมายไม่ว่าจะกระทำเพื่อตนเองหรือผู้อื่นก็มีความผิดตามบทบัญญัตินี้แล้ว

2) แสดงหลักฐานอันเป็นเท็จเพื่อขอรับค่าเสียหายเบื้องต้นหรือค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัตินี้

องค์ประกอบภายนอก

2.1) ต้องมีการแสดงหลักฐานอันเป็นเท็จจากผู้เอาประกันภัยหรือบุคคลภายนอกที่ได้รับความเสียหาย โดยแสดงหลักฐานอันเป็นเท็จต่อกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยหรือบริษัทรับประกันวินาศภัย หลักฐานในที่นี้ ได้แก่ ใบเสร็จรับเงินค่ารักษาพยาบาล ใบรับรองแพทย์ สำเนาบัตรประจำตัวประชาชน สำเนาบันทึกประจำวันการแจ้งความ ภาพถ่ายความเสียหาย เป็นต้น ซึ่งมีการดัดแปลงแก้ไขหรือกระทำประการใดเพื่อให้ผิดไปจากความเป็นจริง เนื่องจากในการพิจารณาจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นหรือค่าสินไหมทดแทนโดยกองทุนทดแทนผู้ประสบภัยหรือบริษัทรับประกันภัยนั้น จำเป็นต้องอาศัยเอกสารต่างๆ ในการพิจารณาจ่ายค่าเสียหายเบื้องต้นหรือค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัตินี้

องค์ประกอบภายใน

2.2) นอกจากเจตนาธรรมดาตามประมวลกฎหมายอาญามาตรา 59 ซึ่งได้แก่ การกระทำโดยรู้สำนึกขณะกระทำในขณะเดียวกันก็ประสงค์ต่อผลหรือย่อมเล็งเห็นผลด้วยนั้น กฎหมายยังระบุถึงเจตนาพิเศษอันเป็นองค์ประกอบสำคัญอันจะขาดมิได้อีกด้วย นั่นคือ "เพื่อขอรับค่าเสียหายเบื้องต้นหรือค่าสินไหมทดแทน" จึงจะครบองค์ประกอบความผิด ดังนั้น หากผู้ใดทำเอกสารอันเป็นเท็จ แต่มิได้ทำไปเพื่อขอรับค่าเสียหายเบื้องต้นหรือค่าสินไหมทดแทนก็จะทำให้ขาดองค์ประกอบในความผิดดังกล่าวนี้ ตัวอย่างเช่น แพทย์ผู้ออกใบรับรองแพทย์หรือใบเสร็จค่ารักษาพยาบาลอันเป็นเท็จ จะไม่มีความผิดตามบทบัญญัติดังกล่าว เพราะมิได้ทำไปเพื่อขอรับค่าเสียหายเบื้องต้น หรือค่าสินไหมทดแทนตามพระราชบัญญัตินี้ [102]

พระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ.2535 มาตรา 46 บัญญัติว่า "บรรดาความผิดตามพระราชบัญญัตินี้ที่มีโทษปรับสถานเดียวให้นายทะเบียนมีอำนาจเปรียบเทียบปรับได้ และเมื่อได้ชำระค่าปรับตามจำนวนที่เปรียบเทียบภายในสามสิบวันแล้ว ให้ถือว่าคดีเลิกกันตามประมวลกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา" จากบทบัญญัติดังกล่าวนี้เป็นผลให้ความผิดตามมาตรา 41 และมาตรา 45 ที่ได้อธิบายข้างต้นไม่สามารถเปรียบเทียบปรับโดยนายทะเบียนได้ เพราะบทบัญญัติทั้งสอง มิได้มีเพียงโทษปรับสถานเดียว แต่มีโทษจำคุกด้วย

---

[102] นัยนา เกิดวิชัย, ประกันภัยภาคบังคับ : คำอธิบายพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ.2535 (นครปฐม : สำนักพิมพ์นิตินัย, 2545), หน้า 105.

ดังนั้น ผู้กระทำผิดตามบทบัญญัตินี้จึงต้องถูกดำเนินการสอบสวนและเข้าสู่กระบวนยุติธรรมเต็มรูปแบบ อย่างไรก็ตาม ยังไม่มีคดีเกี่ยวกับการกระทำความผิดตามบทบัญญัตินี้ขึ้นสู่ศาล

2.4 หน่วยงานที่บังคับใช้กฎหมายเกี่ยวกับการฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัย

หน่วยงานบังคับใช้กฎหมายของไทยที่เกี่ยวกับการฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัย ประกอบไปด้วย สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ที่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญาทั่วราชอาณาจักร ซึ่งรวมถึงคดีการฉ้อโกงประกันวินาศภัยด้วย โดยมีการแบ่งอำนาจหน้าที่เกี่ยวกับความผิดคดีอาญาการประกันภัยแก่ กองบังคับการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี (บก.ปศท) นอกจากนี้ สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (สำนักงาน คปภ.) ก็เป็นอีกหน่วยงานสำคัญที่สมควรศึกษาวิเคราะห์อำนาจหน้าที่และบทบาทเกี่ยวกับการฉ้อโกงประกันวินาศภัย แม้หน่วยงานนี้จะไม่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีอาญา แต่เนื่องจากหน่วยงานดังกล่าวเป็นองค์กรของรัฐที่เกี่ยวข้องกับธุรกิจประกันภัยในประเทศไทยโดยตรง อีกทั้งยังเป็นหน่วยงานที่รับผิดชอบบังคับใช้พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 อีกด้วย จึงสมควรศึกษาวิเคราะห์อำนาจหน้าที่ของหน่วยงานนี้ประกอบด้วย ดังที่จะได้นำเสนอเป็นลำดับดังนี้

2.4.1 สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย

สำนักงานคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย (สำนักงาน คปภ.) เดิมใช้ชื่อว่า กรมการประกันภัย สังกัดกระทรวงพาณิชย์ ก่อตั้งขึ้นมาเนื่องจากปัจจุบันการประกอบธุรกิจประกันภัยได้พัฒนาขึ้นอย่างรวดเร็ว รูปแบบการประกันภัยมีความหลากหลาย มีเงินหมุนเวียนในธุรกิจนี้หลายแสนล้านบาทในแต่ละปี และผู้เอาประกันภัยได้เพิ่มจำนวนขึ้นเป็นอย่างมาก การประกอบธุรกิจประกันภัยจึงมีลักษณะเป็นธุรกรรมทางการเงินประเภทหนึ่งซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อระบบเศรษฐกิจและการเงินของประเทศและต่อผู้เอาประกันภัยซึ่งเป็นผู้บริโภค องค์กรกำกับดูแลการประกอบธุรกิจประกันภัยจึงต้องมีความคล่องตัวเพื่อให้ทันต่อพัฒนาการของธุรกิจนี้ และต้องมีอิสระในการดำเนินงาน เพื่อให้การกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยเป็นไปตามหลักวิชาการด้านการประกันภัย แต่การกำกับดูแลการประกอบธุรกิจประกันภัยในปัจจุบันเป็นอำนาจหน้าที่ของกรมการประกันภัย กระทรวงพาณิชย์ ซึ่งไม่สอดคล้องกับลักษณะของการประกอบธุรกิจประกันภัยที่เป็นธุรกรรมทางการเงินที่ควรอยู่ในความรับผิดชอบของกระทรวงการคลัง นอกจากนี้ กรมการประกันภัยมีฐานะเป็นส่วน

ราชการจึงไม่มีความคล่องตัวและขาดความเป็นอิสระในการกำกับดูแลการประกอบธุรกิจประกันภัย ดังนั้น เพื่อให้การกำกับดูแลการประกอบธุรกิจประกันภัยและการคุ้มครองสิทธิของผู้เอาประกันภัยเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ กรณีจึงสมควรให้มีคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัยที่มีความเป็นอิสระและคล่องตัวในการกำกับดูแลธุรกิจประกันภัยขึ้นเป็นการเฉพาะ จึงจำเป็นต้องตราพระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกันธุรกิจประกันภัย พ.ศ.2550 [103]

วัตถุประสงค์หลักของสำนักงาน คปภ. ในฐานะที่เป็นหน่วยงานอิสระของรัฐที่ไม่เป็นส่วนราชการ ถือเป็นองค์กรที่มีบทบาทสำคัญอย่างยิ่งในการส่งเสริมพัฒนาธุรกิจประกันภัยให้มีศักยภาพ และขีดความสามารถพร้อมแข่งขัน ส่งเสริมให้ธุรกิจประกันภัยมีบทบาทสร้างเสริมความแข็งแกร่งให้ระบบเศรษฐกิจสังคมของประเทศและมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน รวมถึงสร้างความเข้มแข็งพิทักษ์ผลประโยชน์ของประชาชน ผู้มีสิทธิประโยชน์ตามสัญญาประกันภัย โดยเป็นหน่วยงานราชการที่รับผิดชอบโดยตรงตามพระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พ.ศ.2550 พระราชบัญญัติประกันชีวิต พ.ศ.2535 พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 และพระราชบัญญัติคุ้มครองผู้ประสบภัยจากรถ พ.ศ. 2535

สำนักงาน คปภ.ได้แบ่งโครงสร้างการบริหารงานออกเป็นหลายหน่วยงานย่อย ได้แก่ สำนักเลขาธิการ สำนักตรวจสอบภายใน สำนักกฎหมายและคดี ฝ่ายวางแผนและพัฒนาระบบการตรวจสอบ ฝ่ายวิเคราะห์และกำกับ ฝ่ายตรวจสอบ ศูนย์สารสนเทศ ฝ่ายวางแผนและพัฒนาระบบการกำกับ ฝ่ายกำกับกิจกรรมทางการเงินและการลงทุน ฝ่ายกำกับผลิตภัณฑ์ ฝ่ายกำกับบุคลากรประกันภัย ฝ่ายคุ้มครองสิทธิประโยชน์ ฝ่ายสำนักงานประกันภัยภูมิภาค ฝ่ายส่งเสริมการประกันภัย และฝ่ายบริหารทั่วไปและกองทุน [104]

แม้พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 จะกำหนดให้ความผิดตามพระราชบัญญัตินี้เกือบทุกความผิดสามารถเปรียบเทียบคดีได้โดยคณะกรรมการเปรียบเทียบซึ่งแต่งตั้งโดยเฉพาะ

---

[103] หมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติคณะกรรมการกำกับและส่งเสริมการประกอบธุรกิจประกันภัย พ.ศ.2550

[104] สมาคมประกันวินาศภัย, "ก้าวใหม่ของ คปภ.กับความเป็นเลิศประกันภัยไทย" วารสารประกันภัย 97 (ตุลาคม-ธันวาคม 2550): 4-8.

แต่หากผู้กระทำความผิดไม่ยินยอมที่จะเสียค่าปรับเพื่อให้คดีอาญาสิ้นสุด หรือความผิดในบางมาตราที่กฎหมายกำหนดว่าไม่อาจให้มีการเปรียบเทียบคดีได้ เช่น มาตรา 17 ซึ่งเป็นความผิดเกี่ยวกับการทำสัญญาประกันวินาศภัยกับบุคคลใดๆ โดยไม่ได้รับอนุญาต และมาตรา 110 ซึ่งเป็นเรื่องผู้มีอำนาจในบริษัทกระทำความผิดเกี่ยวกับทรัพย์ ก็จะเป็นหน้าที่ของสำนักงาน คปภ. ในอันที่จะร้องทุกข์กล่าวโทษแก่เจ้าพนักงานตำรวจเพื่อให้มีการสอบสวนดำเนินคดีอาญาแก่ผู้กระทำผิดดังกล่าวและนำคดีเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมอย่างเต็มรูปแบบต่อไป

จากโครงสร้างและภารกิจของสำนักงาน คปภ. จะเห็นได้ว่า ยังไม่มีหน่วยงานเฉพาะด้านที่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนการกระทำอันเป็นฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัยโดยตรง เนื่องจากพันธะกิจหลักของสำนักงาน คปภ. คือการกำกับดูแลและพัฒนาธุรกิจประกันภัยในประเทศไทย มิให้ผู้เอาประกันภัยหรือประชาชนทั่วไปต้องได้รับผลกระทบจากการบริหารกิจการรับประกันภัยของเอกชนที่อาจเป็นอันตรายแก่ประชาชน โดยอาศัยพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 เป็นกฎหมายที่ให้อำนาจต่างๆ เกี่ยวกับการกำกับดูแลธุรกิจประกันวินาศภัย ในส่วนของคดีอาญาตามพระราชบัญญัติดังกล่าวนี้ เกือบทุกความผิดสามารถเปรียบเทียบปรับได้โดยคณะกรรมการเปรียบเทียบซึ่งแต่งตั้งโดยรัฐมนตรีว่าการกระทรวงพาณิชย์ อันจะทำให้คดีอาญาสิ้นสุดลง แต่หากผู้กระทำความผิดไม่ยินยอมเสียค่าปรับ หรือเป็นความผิดที่ไม่อาจเปรียบเทียบได้ หรือเป็นคดีอาญาตามกฎหมายอื่นซึ่งกฎหมายให้ถือว่าสำนักงาน คปภ.เป็นผู้เสียหาย [105] สำนักงาน คปภ.ก็อาจดำเนินการร้องทุกข์กล่าวโทษเรื่องดังกล่าวแก่เจ้าพนักงานตำรวจ เพื่อดำเนินการสอบสวนเป็นคดีอาญาต่อไป ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า บทบาทของสำนักงาน คปภ. เกี่ยวกับการฉ้อโกงในธุรกิจประกันวินาศภัยหาใช่ดำเนินการสอบสวนเองเช่นเจ้าพนักงานตำรวจไม่ หากแต่ เป็นไปในลักษณะของการให้ความร่วมมือ ร้องทุกข์กล่าวโทษและให้ข้อมูลอันจำเป็นต่อเจ้าพนักงานตำรวจเพื่อดำเนินการสอบสวนคดีอาญาบางประเภทที่กฎหมายให้อำนาจเท่านั้น

---

[105] พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 มาตรา 109

2.4.2 กองบังคับการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี

สำนักงานตำรวจแห่งชาติเป็นหน่วยงานของรัฐมีอำนาจหน้าที่ในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาทั่วราชอาณาจักร แต่เนื่องจากภารกิจหลักในการสืบสวนสอบสวนคดีอาญาทั่วราชอาณาจักรซึ่งเป็นภาระหน้าที่ที่มีขอบเขตกว้าง สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้แบ่งโครงสร้างบริหารงานภายในออกเป็นหลายหน่วยงานได้แก่ กองบัญชาการตำรวจนครบาล กองบัญชาการตำรวจสอบสวนกลาง กองบัญชาการตำรวจสันติบาล สำนักงานจเรตำรวจ สำนักงานตรวจคนเข้าเมือง สำนักงานนายตำรวจราชสำนักประจำ สำนักงานตำรวจนิติวิทยาศาสตร์ ตำรวจภูธรภาค 1-9 เป็นต้น หน่วยงานย่อยดังกล่าวนี้ต่างก็มีอำนาจหน้าที่เฉพาะด้านอันเกิดจากการแบ่งภาระหน้าที่ภายในของสำนักงานตำรวจแห่งชาติเอง แต่ไม่ว่าอย่างไรก็ตามอำนาจหน้าที่บางประการ เช่น การให้ความอารักขาพระราชวงศ์ ตลอดจนบุคคลสำคัญ หรือการสืบสวนสอบสวนคดีอาญายังถือเป็นภาระหน้าที่พื้นฐานที่สำนักงานตำรวจแห่งชาติรับผิดชอบอยู่

สำนักงานตำรวจแห่งชาติได้มอบหมายคดีเกี่ยวกับอาชญากรรมทางเศรษฐกิจให้กับหน่วยงานในสังกัดคือ กองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจเมื่อปีพ.ศ.2535 [106] ซึ่งมีอำนาจในการสอบสวนคดีเฉพาะประเภท ดังต่อไปนี้ [107]

ความผิดเกี่ยวกับภาษีอากร ได้แก่ คดีความผิดเกี่ยวกับภาษีฝ่ายศุลกากร การส่งออกไปนอกและการนำเข้ามาในราชอาณาจักรซึ่งสินค้า การชดเชยค่าภาษีอากรส่งออกที่ผลติดในราชอาณาจักร (ถ้าเป็นเขตกรุงเทพมหานครอยู่ในความรับผิดชอบของ งาน 1 กองกำกับการ 1 ถ้าเป็นทั่วราชอาณาจักรยกเว้นกรุงเทพมหานครอยู่ในความผิดชอบของ งาน 2 กองกำกับการ 1) คดีความผิดเกี่ยวกับภาษีอากรสรรพากรทั่วราชอาณาจักร (งาน 4 กองกำกับการ 1 รับผิดชอบ) ซึ่งอยู่ในความผิดชอบของ กองกำกับการ 1 กองบังคับสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ

---

[106] พระราชกฤษฎีกาแบ่งส่วนราชการกรมตำรวจ กระทรวงมหาดไทย (ฉบับที่ 20) พ.ศ. 2535

[107] ระเบียบกรมตำรวจ ว่าด้วย กำหนดหน้าที่การงานในราชการกรมตำรวจ (ฉบับที่ 9) พ.ศ.2535 ลงวันที่ 15 เมษายน พ.ศ.2535

ความผิดเกี่ยวกับการเงินการธนาคาร ได้แก่ คดีความผิดเกี่ยวกับการเงินและการธนาคารที่ธนาคารแห่งประเทศไทย ธนาคารพาณิชย์ บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ บริษัทเครดิตฟองซิเอร์ เป็นผู้เสียหายหรือเป็นผู้ต้องหา คดีการประกอบเกี่ยวกับปัจจัยการชำระเงินตราต่างประเทศ คดีการซื้อขายผลิตผลหรือทองคำในตลาดซื้อขายสินค้าล่วงหน้า คดีการซื้อขายหุ้นทั้งในและนอกตลาดหลักทรัพย์ทั่วราชอาณาจักร (งาน 1 กองกำกับการ 2 รับผิดชอบ) คดีฉ้อโกงประชาชน คดีกู้ยืมเงินอันเป็นการฉ้อโกงประชาชน คดีเกี่ยวกับการเล่นแชร์ คดีเกี่ยวกับตั๋วเงิน คดีเกี่ยวกับใบหุ้นเอกสารสิทธิ เอกสารที่ผ่านทางสถาบันการเงินในการส่งออกไปนอกหรือนำเข้าในราชอาณาจักร คดีฉ้อโกงหรือซื้อขายสินค้าจำนวนมากทั่วราชอาณาจักร (งาน 2 กองกำกับการ 2 รับผิดชอบ) คดีเกี่ยวกับบัตรเครดิต บัตรเงินอัตโนมัติ ตั๋วเงินเดินทางต่างประเทศปลอม คดีความผิดเกี่ยวกับการปลอมแปลงเงินตรา ดวงตราแสตมป์ คดีตั๋วและเอกสารเดินทางทั่วราชอาณาจักร (งาน 2 กองกำกับการ 2 รับผิดชอบ) คดีเกี่ยวกับห้างหุ้นส่วนจดทะเบียน ห้างหุ้นส่วนจำกัด บริษัทจำกัด บริษัทมหาชนจำกัด **<u>คดีความผิดอาญาเกี่ยวกับการประกันภัย</u>** (งาน 4 กองกำกับการ 2 รับผิดชอบ) ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกองกำกับการ 2 กองบังคับสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ

ความผิดเกี่ยวกับการค้าการพาณิชย์ ได้แก่ คดีละเมิดลิขสิทธิ์ (งาน 1 กองกำกับการ 3 รับผิดชอบ) คดีเกี่ยวกับเครื่องหมายการค้า สิทธิบัตร (งาน 2 กองกำกับการ 3 รับผิดชอบ) ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกองกำกับการ 3 กองบังคับสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ

ความผิดเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค ได้แก่ คดีความผิดเกี่ยวกับอาหาร ยา เครื่องสำอาง เครื่องมือทางการแพทย์ วัตถุมีพิษ คดีเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม (งาน 3 กองกำกับการ 3 รับผิดชอบ) คดีความผิดเกี่ยวกับมาตรฐานสินค้า คดีเกี่ยวกับมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม คดีเกี่ยวกับการกำหนดราคาสินค้า การป้องกันผูกขาด คดีเกี่ยวกับการคุ้มครองผู้บริโภค (งาน 4 กองกำกับการ 3 รับผิดชอบ) ซึ่งอยู่ในความรับผิดชอบของกองกำกับการ 3 กองบังคับสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ

แต่เนื่องจากอาชญากรรมทางเศรษฐกิจมีการเปลี่ยนแปลงรูปแบบอย่างเร็วมาก มีการนำเอาเทคโนโลยีสมัยใหม่มาประยุกต์ใช้กับอาชญากรรมประเภทนี้ นอกจากนั้นยังมีการขยายเครือข่ายออกไปเป็นองค์กรอาชญากรรมทางเศรษฐกิจข้ามชาติอีกด้วย กระทรวงยุติธรรมจึง

ได้จัดตั้งกรมสอบสวนคดีพิเศษขึ้น [108] โดยรับผิดชอบในการบังคับใช้กฎหมายในคดีความผิดที่มีลักษณะพิเศษและร้ายแรง และเห็นสมควรให้หน่วยงานนี้รับผิดชอบในคดีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจด้วย แทนกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจ แต่เนื่องจากกรมสอบสวนคดีพิเศษรับผิดชอบคดีอาชญากรรมเพียง 22 พระราชบัญญัติ กับกฎกระทรวงที่กำหนดคดีพิเศษเพิ่มเติมตามกฎหมายว่าด้วยการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 อีก 5 พระราชบัญญัติ ดังนั้นจึงยังมีอาชญากรรมทางเศรษฐกิจอีกบางส่วนที่ไม่ได้อยู่ในขอบเขตของการดำเนินงานของกรมสอบสวนคดีพิเศษ สำนักงานตำรวจแห่งชาติจึงได้มีการปรับโครงสร้างหน่วยงานภายในเสียใหม่เพื่อให้ไม่ให้ดำเนินงานซ้ำซ้อนกับกรมสอบสอบสวนคดีพิเศษ [109] โดยโครงสร้างที่ปรับใหม่ก็คือ กองบังคับการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี แทนกองบังคับการสืบสวนสอบสวนคดีเศรษฐกิจเมื่อปี พ.ศ.2548 [110]

เมื่อพิจารณาบัญชีท้ายพระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547 รวมถึงความผิดที่บัญญัติในกฎกระทรวงอีก 5 ความผิด รวม 27 ความผิด แล้วก็พบว่า กรมสอบสวนคดีพิเศษไม่มีอำนาจหน้าที่ในการสอบสวนคดีการฉ้อโกงบริษัทประกันภัย อย่างไรก็ตามอาศัยอำนาจตามมาตรา 21 (2) ที่คณะกรรมการคดีพิเศษสามารถพิจารณาว่าจะให้คดีอื่นนอกเหนือจาก 27 ความผิดข้างต้นอยู่ในความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษหรือไม่ ดังจะเห็นได้จากการที่กรมสอบสวนคดีพิเศษรับสอบสวน "คดีบริษัทสัมพันธ์ประกันภัย" และ "คดีบริษัทธนสินประกันภัย" * ดังนั้น จึงสรุปได้ว่า คดีอาญาเกี่ยวกับการประกันภัยที่คณะกรรมการคดีพิเศษไม่ได้มีมติให้อยู่ในความรับผิดชอบของกรมสอบสวนคดีพิเศษ จึงอยู่ในความรับผิดชอบและหน้าที่ของกองบังคับการปราบปรามอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี

อย่างไรก็ตาม เนื่องจาก บก.ปศท. เป็นหน่วยงานสอบสวนคดีอาญาที่เน้นไปในด้านของอาชญากรรมทางเศรษฐกิจและเทคโนโลยี ดังนั้น นอกเหนือไปจากคดีอาญาตาม

---

[108] พระราชบัญญัติการสอบสวนคดีพิเศษ พ.ศ.2547

[109] วีระพงษ์ บุญโญภาส, อาชญากรรมทางเศรษฐกิจ, พิมพ์ครั้งที่ 5 (กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์นิติธรรม, 2549), หน้า 366-367.

[110] กฎกระทรวงเรื่อง การแบ่งส่วนราชการเป็นกองบังคับการ หรือส่วนราชการที่เรียกชื่ออย่างอื่น ในสำนักงานตำรวจแห่งชาติ พ.ศ.2548

* โปรดดูรายละเอียดของคดีเหล่านี้ในบทที่ 2 หัวข้อ 2.2.3

พระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ.2535 ที่ บก.ปศท. จะรับผิดชอบสอบสวนแล้ว คดีความผิดอาญาเกี่ยวกับประกันภัยตามกฎหมายอื่น เช่น ประมวลกฎหมายอาญา ที่จะขึ้นสู่การสอบสวนของหน่วยงานนี้ จึงต้องมีลักษณะที่กระทบต่อเศรษฐกิจ หรือมีผู้เสียหายจำนวนมาก หรือเป็นการกระทำผิดในลักษณะองค์กรอาชญากรรม ดังจะเห็นได้จาก "คดีบริษัทพาณิชย์การประกันภัย" ที่นอกจากผู้บริหารจะกระทำผิดพระราชบัญญัติประกันวินาศภัย พ.ศ. 2535 แล้ว ยังมีการดำเนินคดีเกี่ยวกับความผิดฐานยักยอกฉ้อโกงตามประมวลกฎหมายอาญาด้วย ซึ่งคดีดังกล่าวนี้ปรากฏมูลค่าความเสียหายจำนวนมหาศาล และมีผู้เสียหายจำนวนมาก ทำให้คดีดังกล่าวอยู่ในเกณฑ์ที่ บก.ปศท. รับสอบสวน ส่วนคดีความผิดตามประมวลกฎหมายอาญาที่ไม่ได้มีลักษณะกระทบต่อเศรษฐกิจ หรือมีผู้เสียหายจำนวนมาก หรือมีลักษณะองค์กรอาชญากรรม เช่น "คดีตัดนิ้ว" "ตัวแทนยักยอกเบี้ยประกันภัย" หรือ "คดีเพลิงไหม้ห้างเซ็นโทซ่า" จึงไม่ได้อยู่ในเกณฑ์ที่ บก.ปศท. จะรับผิดชอบสอบสวน คดีดังกล่าวนี้จึงอยู่ในความรับผิดชอบของเจ้าพนักงานตำรวจประจำท้องที่เกิดเหตุ และดำเนินการสอบสวนในลักษณะของอาชญากรรมทั่วไป มิใช่อาชญากรรมการฉ้อโกงประกันภัยอันเป็นลักษณะของอาชญากรรมเฉพาะ